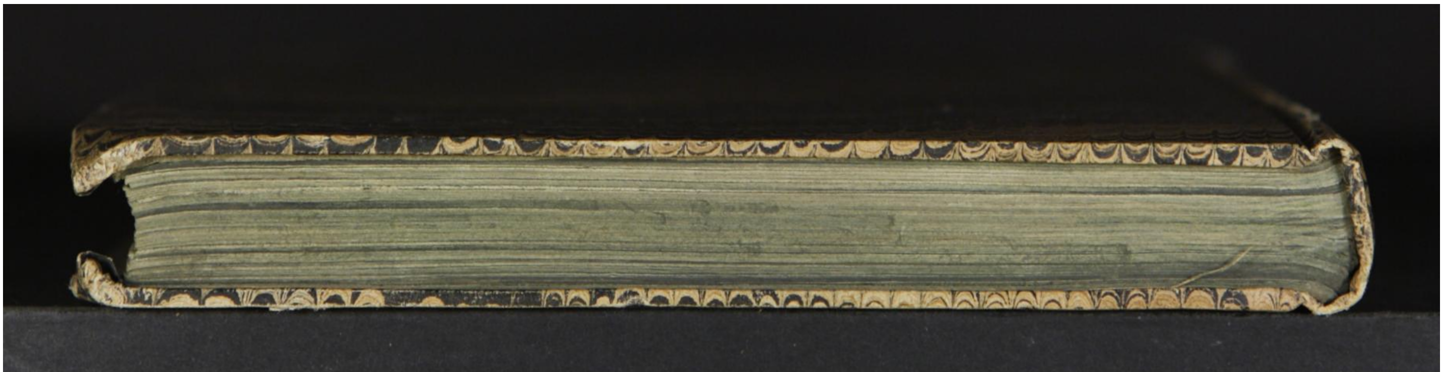
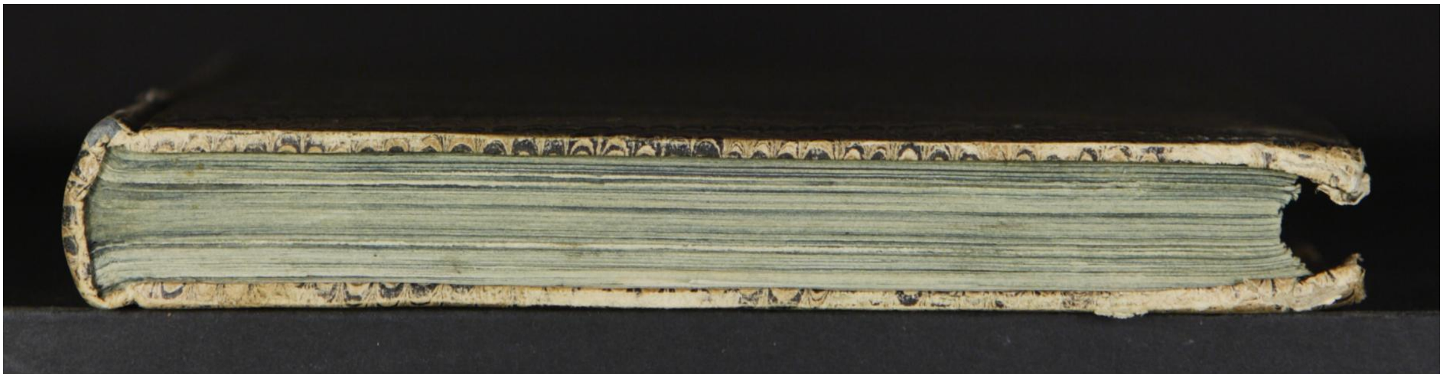

GUICCIARDINI
10
10
4
Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

H 11817
BMC I, 246

Incipit tractatus venerabilis magistri iohannis nider ordinis predicatorum de morali lepra.

Olim deum legimus in leuitico veteris testamenti mandauisse sacerdotibus vt leprarum corporalium multimodas scire studerent differentias. quibus iuxta omnium theologorum glosas amplissimas figurate datur intelligi sacerdotes noui testamenti preceptis astringi grauioribus quatenus insudent lepras scire morales et varias rationalis anime: peccatorum videlicet letalium inter se et a venialibus differentias. Horum enim ignorantia culpabilis de confessore deceptorem: lupum ex pastore. et de predicatore preuaricatorem constituit. Que vt euitentur sub. xviii. c. quinque sequentes colligere materias studui. Quarum prima erit de peccatis que sub. vii. capitalibus militant vitijs. Secunda de hijs que directe transgressiones decernunt decalogi. Tercia de hijs que circa vii. sacra fiunt ecclesie. Quarta de matrimonij impedimentis que plerumque incautis grauissimos innijciunt laqueos. Quinta vero de coniugatorum abusibus venereis quos heu multi licitos estimant cum sint nephandissimi. Verum quia in prefatis materijs mandato sapientis satisfacere desidero quo dicit eccl. iii. Que precepit tibi deus illa cogita semper et in pluribus operibus eius ne fueris curiosus

Idcirco lectorem sequentium p tria auiso no tabilia. Quorum primum est sci thome qdli beto. viij. q. xv. dicentis. Omnis qstio in qua de peccato mortali qritur: nisi expresse veritas heatur periculose determinat quia error quo no creditur esse pctm mortale qd peccatum mortale est osciam non excusat a toto sed forte ex tanto. Error vero quo creditur esse mortale qd mortale non est osciam ligat ad peccatu mortale. ¶ Secundu notabile e allexandri de hal. pte secunda. q. de peccati mortalis et veniali differentia ita diffinientis. ¶ Pctm veniale est libido siue voluptas in creatura citra deum. Mortale vero est libido siue voluptas in creatura supra deum vel eq deo. Si vero creatura diligatur pter deum oino et mo quo debet virtus est. quia virtus e ordo amoris. Sed si creatura diligatur non oio pter deu diligitur tn pter vtilitatez hoi necariam: sic est dilectio naturalis: et sic etia ordinatur ad deu licet ho no referat. Et odudit. Cum autez valde vicina sint pctm mortale et veniale in eodem genere materie: difficile est dicere vsq ad quid extenditur veniale peccatum et qn incipit esse mortale ¶ Tercium notabile est. Cancellarius tractatu suo de vita aime. Doctrina inqt salubris p doctoribus theologie est: vt non sint faciles

asserere actiones aliq̃s aut obmissiones esse pctā mortalia p̄sertim sub verbo vniuersali et dum predicandū erit ad ppl'm: hijs mot⁹ au toritatibus p̄sus nihil de pprijs intendo dicere in sequentibꝰ: sed dūtaxat autenticoꝝ in sac̃ pagina verba fideliter curabo cnectē scī thōe potissimū: nisi qn̄ alium doctorem noīauero. p⁹ cuius verba statim sequunt̃ verba bti tho me. qꝛ ipse omnes videtur coiter magrōs pre cellere vbi de differentijs pctōrum agitur.

Primum capitulū est de supbia.

De supbia igitur primū capitulū ɔtinz quale sit pctm̄ Quid sit ɔtēptus. Spe cies supbie. ingratitudo. iactantia. ex cusatio in pccīs. presūptio pusillanitas. Gra d us supbie. infidelitas. blasphemia. pctā in spm̄scīm. vi. odiū dei. scisma et inobediētia etc̃ Scd'm capitulū est de inani gloria. et ɔtinet filias inanis glorie. q̄ sunt nouitatū presūp tio. inobedientia. iactantia. ypocrisꝭ ɔtencō. p tinacia. discordia. et q̄d sint iactantia p̄roīa. ābicio. ypocrisꝭ. simulacō. ptinacia. mollicies adulacō. curiositas. ōrtus supfluitas. et ōrtus defect⁹ Terciū capitulū ɔtinet q̄d et q̄ sint spe cies auaricie pdigalitas. iniusticia et ei⁹ spēs Filie auaricie q̄ sunt obduratio. inquietudo.

violencia·fallacia·periurium·fraus·pditio·
Opa misericordie qn̄ sint in precepto·Sollici
tudo quid sit fraus·violentia·fallacia·piuri
um·restitutio·symonia·vsura·emptio·vendi
tio·puificentia·sacrilegium·psonar̄ accep cō
ꝛ restitutio ¶ Quartum capitulū ꝯtinet quid
sit luxuria·pollutionum diuersitas·gradus
luxurie·morosa delectatio·ꝛ eius ꝯsensus q̄d
sint·Species luxurie septē.s.fornicationē·ad
ulterium·stupr̄·raptum·incestum·sacrilegi
um·vitium ꝯtra naturā·modos eiusdem Mo
dos incōtinentie·ꝛ filias luxurie que sint·ceci
tas mentis·precipitatio·incōsideratio·incon
stantia·amor sui·odiū dei·affectus presentis
seculi·desperatio siue horror futuri·

¶ Quintum capitulū ꝯtinet de iracundia·ira
p zelum·ira p vitium·seuicia seu crudelitate·
Quid sit vindicatio·species ire·Filie ire sex:q
sūt indigtio·tumor mētis·clamor blasphēia·
ꝯtumelia·rixa·seueritas seu feritas·crudelitas
remissio·ipacia·impseuerantia seu mollicies
inconstantia·intimiditas·timor mundanus
humanus·seruilis:ꝛ alij timores·inuerecūdi
a·discordia·cōtentio·litigium·derisio seu illu
sio·maledictio·contumelia·rixa·sedicio ꝛ bel
lum quid sint·

¶ Sextum capitulũ. Quid sit gula. tibi mensu
ra debita. Gule q̃n̄q; spẽs. Gula qñ sit pc̃tm̃.
Intpantia q̃d sit. insensibilitas. diminucõ ci
bi qñ sit pc̃tm̃. Dr̃a carnalium ⁊ spũalium vi
tioꝝ. Ebrietas ⁊ eius dr̃e. Filie gule q̃n̄q; que
sũt. immũdicia. multiloq̄um. ebitudo mẽtis.
inepta leticia. scurrilitas. ludi mali q̃ sint. cho
rea. reuelacõ sigilli cuiuscuq; secreti ã ↄfessiõis
¶ Septimum capitulũ ↄtinet inuidiã: ⁊ eius
ptes. Quid sint emulatio ⁊ odiũ inimici. Et q̃
cunq; quõ diligendi. Tristicia quotuplex sit
Filie inuidie ⁊ q̃ sunt. Odiũ afflictio in ꝓspeis
Exultatio in adũsis. Detractio. susurratio. de
tractionis audientia. susurriũ. iudiciũ temeã
riuz. suspicio. presũptio. ⁊ iudiciũ de occultis
cordis an fieri possit.
¶ Octauũ capitulũ ↄtinet de accidia. neglig̃e
tia exteriori. gaudio vero. dilectione dei et ꝓxi
mi. ⁊ eius obmissione. inimico diligendo. scã
dalo. Ordine actuum humanoꝝ interioꝝ. pru
dentia. imprudẽtia seu temeritate. precipitacõ
ne. inconsideracõe. inconstantia. neglig̃etia in
teriori. pigricia. torpore. obmissione. astucia
Prudentia carnis seu mundi. ignorantia. ing̃
titudine. correctione fraterna. voti fractione.
orõnum debito. Accidie filia b⁹ ſm gre. q̃ sũt.
malicia. rancor. pusillaitas. desparatio. torpor

circa precepta· vagatio mentis· accidie filia
bus s̄m ysidoꝝ q̄ sunt amaritudo· ociositas·
somnolentia· importunitas mētis· inq̄etudo
corpis· insensibilitas· curiositas· v̄bositas ac.
¶ Nonum ca· ɔtinet multa pctā· Cōn primū
p̄ceptum decalogi ppetrabilia vt de· viij· speci
eb9 vbi demones expsse inuocant· ⁊ de sex: v
bi tacite inuocant· Item de sortib9 obseruati
onib9 v ariis· arte notoria in mutacōnibus
corpoꝝ· imaginib9· fortuniis ⁊ infortuniis· sus
pensionib9: ⁊ ligationib9· incantacoibus ser
pentū· maleficio p quod aliq̄d cognoscat eē
supsticiosū· ac iurationib9· temptacōe dei·
¶ Decimū ca· ɔtinet de scdo p̄cepto vt de periu
rio multa De tercio p̄cepto viz de obsuacōne
sabbati· De quarto· s· de honore pentum· pre
latoꝝ· dn̄orum ⁊ benefactoꝝ· ac de obia· De· v
p̄cepto viz de non occidendo vel pximum in cor
pore ledendo· de differentiis occidentiū: ⁊ de dif
ferentiis ɔceptus in vtero necantium.
¶ Vndecimum capitulū ɔtinet de vltimis· iiij
p ceptis· s· mechia· mendacō multiplici· de ne
gante veritatē· testimoniū ferentib9 accusacō
ne· calūnia· preuaricatione· tergiuersatione·
pena talionis· aduocacōe· iudicibus· de defē
dentibus se in iudicio· ⁊ de appellacōe.
¶ Duodecimū cap· ɔtinet q̄ sint necāria in oī

sacramento. de baptismo. ↄfirmacōe. eucari
stia. ↄfessione. pn̄ie iniunctione. forma abso
lucōis. extrema vnctione. ⁊ de mr̄imonio.
Tredecimum capitulū ↄtinet de mr̄imonij
impedimentis q̄ solū dirimunt matrimoniū
ↄtrahendum nō ↄtractū. ⁊ sūt. ix.
Decimūquartum ca. ↄtinet de impedimētis
q̄ ↄtractū matrimoniū dirimunt ⁊ ↄtrahēd
impediunt. ⁊ sunt. xij. Itē quō ↄñhunt̄ spon
salia. quō impediunt̄ p. x.
xv. ca. ↄtinet qn̄ vir possit vel teneat̄ dimit
tere vxorem ꝓpter fornicacōem. pſidiam vel ꝓ
ter aliud crimen. ⁊ econuūso mulier viꝝ.
xvi. capitulū ↄtinet qn̄ actus matrimonī
alis sit meritori⁹. quō in. x. casibus mo͛tale pec
catū. quō in sex casibus est veniale pc̄m̄.
xvij. capitulū ↄtinet qn̄ alter ↄiugū possit
sine pc̄ō reddere debitum etiā alio peccante ⁊
cur aliqn̄ tenet alter reddere. ⁊ qn̄ neq̄q̄ tene
tur reddere: vt in sex casib⁹. atq3 de triplici for
nicacōe q̄ fieri p̄t in matrimonio.
xviij. ca. ↄtinet quinq3 tp̄a qn̄ licet vel non
licet exigere debitum in mr̄imonio. ⁊ qn̄ nup
cie celebrari possint vel non.
Superbia dupliciter capitur. Vno modo
gn̄aliter. p ↄtēptu p̄ceptoꝝ dei ⁊ sic reperitur
in omni peccato mortali. quia ita ambrosius

diffinit pctm̄. Est preuaricatio legis diuine et ce
lestiū inobedientia mandatoꝝ. vnde sic supbi
a non ē spāle vitiū nec capitale: sed regina oi
um vitioꝝ. Alio mō est speciale vitiū. et sic est
appetitus inordiatus seu immoderatus ꝓprie
excellentie. et sic idē est cū nolle obedire superi
ori. presertī deo et regulis ei9 debitis. nā sic qd
libet pctm̄ hȝ duo. s. auersionē ab incommu
tabili bono. et ɔuersionē ad mutabilē creatu
ram. Ita et supbia hȝ duo. vnum p se et ɔpleti
uū peccati ac formale et hoc ē ɔtempt9. Aliud
materiale et illud ē appetit9 immoderat9 ꝓprie
excellētie. ꝓpter primū hȝ supbia qꝫ est maxi
mum pctm̄ et regina vitioꝝ. nō aūt ꝓpter sm̄.
Vn̄ nolle subijci deo vel superiori loco dei ac re
gulis eoꝝ. sed ɔtemptus taliū ē ꝓprius act9 su
pbie: immo talis ɔtemptus dei ē maximū pec
catum. et additus alijs facit pfidiā. desperatio
nē. et oia alia pctā maiora facit. Insup oia a
lia pctā excepto prefato ɔtemptu ꝓcedūt pn̄
cipaliter aut ex ignorantia. aut ex infirmita
te. seu ꝓpter desiderium cuiuscunqꝫ alterius bo
ni a deo: et ista hn̄t pro formali. auerti vero a
deo ꝓ materiali. Sola aūt supbia econuso hȝ
pro formali auersionē a deo seu ɔtemptum et
idcirco etiam principaliter hȝ qꝫ est peccatuȝ
mortale. Eius autē motiuū ē vanitas pncipat9

De supbia

vt in angelo patuit a hoie primis. p materia
li vero hz ɔuersionem ad ɔmutabile bonum.
Supbia g est appetitus immoderat⁹ ppriе
excellentie. Aliud aut ē appetē excellentiā dic
allexander. et aliud ē appetere excellentiā ppri
am vt ppriam. Appetere eni excellentiā cuz sit
naturale angelo et hoi: inqntum sint facti ad
imaginē dei non est pctm. sed appetere excellē
tiam ppriam vt ppriam seu immoderate sp est
pctm. Et hoc fit multiplr. Primo reputando
se illam hre a se non ab alio Scdo reputando
se illam hre ab alio sed suis meritis. Tercio
reputando se falso illam hre cum non hēat.
Quarto reputando se hre illud in quo excellit
plus oibus Et ideo in diffinicōe li pprie sonat
in vitium. puta cum dicit in corde suo q hēat
aliquid a se. vel cum dicat meritum esse a se et
sic de alijs differentijs seu speciebus p beatuz
gre. assignatis. Supbia ɔpleta ē sm suu ge
nus mortale pctm tiplr. Primo qn est cont di
lectionē dei: vt qn post deliberationem rōnis
renuit subijci deo et regulis eius. ad q necita
tis debito tenet Scdo qn est ɔtra dilcōem pxi
mi. vt qn aliquis sic se pfert pximo superiori
q ab eius subiectione se subtrahit ad quā te
net debito necitatis. Qui inquit deus vos spēr
nit. me spnit. Tercio pctā ista que ex supbia

completa procedunt: etiam sunt vel fieri possunt mortalia. Veniale vero peccatum est quando nolle subijci superiori preuenit iudicium rationis vel appetitus immoderatus proprie excellentie. Cancel. diffinit contemptum dicens. Contemnere aliquam rem vt autoritatem superioris est ipsam vere et interpretatiue nullam vel vilem aut minus iustam reputare. Contemnens itaque autoritatem superioris non ex passione vel fragilitate: vel ignorantia: sed ex contemptu qui est principalis causa aut finis transgressionis sue reus mortalis peccati existit. vt dum quis dicit superiori in eo quod superior Ego in despectum vestri hec agam quod inhibetis alias non acturos. c. ij. vi. vij.

by Superbie

¶ Species superbie sunt quatuor secundum beatum gregorium et bedam. Prima: credere se habere bonum a se. et quod aliquis inordinato appetitu proprie excellentie ita de bonis suis glorietur: ac si ea a se haberet. Nam si in vniuersali simpliciter quis crederet quod bonum a se haberet esset infidelis seu hereticus et infidelitatis species. Sub illa specie licet non proprie: nec velut species continetur ingratitudo quando quis sibi attribuit quod ab alio habet. Secunda species est credere bona sibi data proprijs meritis habere. et quod aliquis ex immoderato appetitu proprie excellentie: ita de bonis suis glorietur ac si ea proprijs meritis haberet. Credere autem

aut sentire quod ex meritis precedentibus aliquod bonum aut premium consequatur: non est presumptio vel error si ad deum tanquam ad originale principium actu vel habitu solum referatur. Si vero quis crederet simpliciter et in universali quod bona a se habet ex propriis meritis: esset species infidelitatis pelagianorum. In istam speciem: sed non velut species: etiam reducitur ingratitudo qua quis suis meritis bona asscriberet que meritis habet alienis immo ista ingratitudo est magis effectus prime vel secunde speciei. Tercia species est iactare se habere quod quis non habet. unde presumptio de multis meritis et gratijs si non insunt: ut interdum fit in devotarijs et eorum revelationibus. et prophecijs. et huiusmodi falsa est et temeraria: vel attribuere sibi maius bonum quam quis habet: ad idem reducitur. Differt autem ista species a iactantie vicio. quia iactantia est species mendacij quo ad exteriorem actum facti. scilicet quo quis falso sibi attribuit quod non habet ut habes in capitulo. ij. et. viij. Sed ista species omittitur quo ad interiorem cordis arrogantiam. qua scilicet quis se alijs prefert. Excusatio in peccatis pertinet etiam aliqualiter ad istam speciem. quia ibi sibi quis attribuit innocentiam quam non habet. Excusatio enim in peccatis non est species superbie: sed magis effectus eius. vel dispositio ex ipsa parte. immo secundum proprie effectus presumptionis. Item

excusatio pcc̃i est q̃dam circũstantia aggra
uans oẽ pctm̃: etiã ipsã blasphemiã. ¶ Tercia
species ẽ. despectis ceteris velle singulariter vi
deri. vide de hoc c. v. ff. viij. ix. x. xix. xx. xxi. Itez
infra pn̄ti c. ff. xv. c. vij. ff. iij. Ad istã speciẽ pti
net presũptio Est aũt p̃sumpcõ vitiũ quo q̃s
assumit statũ sine fiducia dim̃ auxilij opus
magnũ ad agendũ ea q̃ p̃ferunt̃ sue virtuti
seu q̃ pportionẽ sue facultatis excedunt Vñ p̃
sumptuosus estimat erronee se martiriũ sus
tinendũ vel ad vincendũ tẽptationẽ: qñ mate
riam eaꝝ pp̃inquã nõ vitat vel se estimat ma
iores diuicias. sciãs aut poñs h̃ic q̃ꝫ h̃eat vel
q̃ se estimat magnũ ⁊ magnis dignũ. ex quo
nõ ẽ. s. ppter diuicias bõ fortune. vel ppter vel
tes ⁊ filia. Pusillaĩtas per defectũ opponitur
vitio presũptionis. Dicitur aũt pusillaĩs qui
recusat in id tendere qd ẽ sue potentie ꝯmensu
ratũ. Item pusillaĩs est q̃ dignus ẽ magnis.
vel pporcionatus ad mag̃ facienda s̃m habi
litatẽ ad virtutes. q̃ habilitas inẽ ei vel ex bõ
disposicõe nãe. vel ex sc̃ia. vel exteriori fortũa
quibus cũ recusat vti pusillaĩs dr̃ ⁊ redditur.
Et ista recusatio ł negligẽtia orit̃ aliqñ ex p̃
sata hilitate v tendi. Est aũt pusillaĩtas mai⁹
vel pei⁹ vitiũ q̃ꝫ presũptio. Dic̃ etiã cancel. tra
ctatu suo de dĩa vitiorum sic. Pusillanimitas

qua quis ↄtra iudicium superioris sui ꝛ pruden
tioris sui reputat se minꝰ iusto ad aliq̄ facien
da: ꝛ ptinaciter refugit officia a superiore im
posita. ad inobedientiam supbam imputat:
qꝛ iudiciū suum nimis pfert ꝛ inmitit pruden
tie ꝓprie. Secus si ducatur ꝓpria lege spūsctī.
de qua dꝫ esse certus. Secus preterea si sciat pe
riculū suū euidēter de quo fidē facere superiori
neq̄t. Nota etiā qꝛ q̄libet spēs supbie hꝫ tres
gradꝰ. Primus ē supbia in corde. Scd's in ore.
tercius in opatione. Ansel. ponit. iiij. gradus
Primꝰ ꝛ pessimus ē superbia in opinione: qn̄
aliq̄s opinat vel existimat se dignū aliq̄ ma
gno honore: ꝛ in hac estimacōe sic delectat.
Scd's supbia in voluntate: qn̄ aliquis non se
estimat esse dignū aliquo honore: vult tn̄ il
lum hr̄e: non pcurans ope vel sermone: ꝛ de
lectat in voluntate: ꝛ istud ē minus malū q̄
primum. Tercius est exaltatio in sermone
qn̄ quis nō estimat se esse dignuꝫ honore ali
quo: nec vult ipsum hr̄e: nec laborat ope ad
obtinendū: nihilominꝰ tn̄ magnificat se in s
mone. Quartus ē exaltatio in opere qn̄ nul
lum trium facit: ꝛ tamen facit aliqua opa ex
quibus dignus hr̄eatur: ꝛ iste ē minimꝰ. Iste
die s̄m allexandꝝ sunt materiales superbie:
s̄m greg. sunt fōrles. Supbie itaqꝫ ↄdicōes

sunt ſm tho. ad regulam rōis recte ſm quam aliq̄s veram estimacōem de se habere potest non attendere ⁊ de se maiora q̄ sint estimare Alioꝝ defect⁹ non ꝓprios ↄsiderare. superioris mandata ↄtemnere. Sup alios videri. appetere excellentiā veram. in aliis exn̄tem fastidire ⁊ in ꝓpria excellētia inq̄ntum ꝓpria delcāri velle. Infidelitas etiā cū suis speciebꝫ apta nata ē ex supbia gn̄ari. ¶ Est aūt infidelitas vitium quo q̄s repugnat seu dissentit auditui vere fidei. aut qui ↄtemnit ipsum. ¶ Tres sunt infidelitatis species. Prima iudeoꝝ q̄ renitunt̄ fidei suscepte in figuā. Seda peior paganoꝝ q̄ renitunt̄ fidei non suscepte. Tercia pessima xp̄ianoꝝ qui renitunt̄ fidei iam suscepte in ip̄a manifestacōne veritatis: ⁊ hanc hn̄tes dicunt̄ heretici: vel sectam habentes vel apostate. Species aūt infidelitatis que accipiunt̄ ſm diuersitatem erroris in diuersis que ad fidem pertinent non sunt determinate: sed ſm errores in infinitum possunt multiplicari. vt alia est heresis arrianoꝝ. alia sabellianoꝝ ⁊ sic de aliis ¶ Blasphemia opponitur confessioni fidei vere: ⁊ est derogatio vel detestacō alicuius excellentis bonitatis diuine presertim. Et ē duplex blasphemia. quedam in corde. alia in locucōe ¶ Species impropriie blasphemie sunt tres.

dux e blasphemia — trahe — contorta

Blasphemia

Vna cum quis attribuit deo vel alicui sancto
qđ ei nō ɔuenit. vt dicēdo deus ē mendax. Se
cunda cū a deo remouetᷣ qđ ei ɔuenit. vt dicē
do deus non ē bonꝰ. Tercia cum attribuitᷣ cre
ature qđ deo appropriatᷣ. vt dicendo. iste hō ē
deus vel scrutator cordiū. pscius futurorꝝ ex li
bertate arbitrij dependētiū Sic etiā blasphēia
ē triplex. Gradus etiā sunt in blasphemia.
Primꝰ qn̄ aliq̄s credit corde id qđ blasphēat
ꝛ ibi ē infidelitas. Scđs si ibi de seq̄tur detesta
tio volūtatis Terciꝰ si prumpit in verba. sicut
etiā laus fidei augetᷣ p dilcōem ꝛ ɔfessionem
Quartus cum q̄s blasphemat in ope. Ita eti
am blasphemie qn̄ sit pctm̄ nōndi sūt gradꝰ
Vnus ē qn̄ blasphemās subito in verba ima
ginata ex aliq̄ passione prumpit: ꝛ siḡficacō
nē eorꝝ nō ɔsideret: sic ē pctm̄ veniale. Scđs qn̄
q̄s aduertit hoc eē blasphemiā ɔsiderans sig
ficata verborꝝ ꝛ tunc non excusatᷣ a mortali pctō
sicut nec ille q̄ ex subito motu aliquē occidit.
vide ca. v. vi. xi. ꝛ. xxij. Blasphemia est pctm̄
in spm̄ sanctuz: qn̄ aliquis ex certa malicia p
ɔtemptū abijcit ꝛ remouet spālem aliquē ef
fectum spiritus sancti. s. illud qđ electionē pec
cati pt impedire. ꝛ sic qđlibet pctm̄ in spm̄ sā
ctum videtur fieri cū ɔtemptu. Quid aūt sit cō
temptus dictū ē. ꝯ. v. Et sūt sex species pcc̄i

Gradus blasphemie

in spm scum. prima desperatio: nō qꝛ ibi mise
ricordia nō credatur: ſꝫ qꝛ ↄtemnitur. de hoc vide in
fra c. viij. §. ij. iij. a. xxv. Scđa pſumptio nō qꝛ
dei iusticia nō credatur ſꝫ qꝛ ↄtemnitur. Ista pre
ſūptio ē qñ quis presumit gloriā adipisci ſiē
meritis: vel veniā sine pnīa. Nō tñ qꝛ peccare
cum ꝓposito pseuerandi in pctō sub spe venie
ē preſūptio ⁊ auget pctm̄. sed peccare sub spe
venie qñqꝫ pcipiende cū ꝓposito abſtinendi
a pctō ⁊ penitendi de ipso: hoc non ē preſūpti
onis: ſꝫ diminuit pctm̄. qꝛ p hoc videtur hīe vo
luntatē minus firmatā ad peccandū. Tercia
spēs ē impnīa q̄ ē ꝓpositū nō penitendi Qrta ē
obstinatio q̄ ē firmatio ꝓpositi in pctō. Qnta
impugnatio veritatis agnite: qñ. s. aliqs veri
tate fidei impugnat vt licenti⁹ peccet. Sexta inui
dentia fraterne grē: puta qñ aliqs non soluꝫ
inuidet psone fratris aut bono ei⁹: sed etiam
inuidet de augmento ipsius grē dei in mundo
crescente Qd vero deū oīm auctorē ex delibera
tione inuenitur in oī specie peccati in spm scum
Ideo nō inter sex species peccati in spm sanctū
ↄputatur. vide hoc. c. viij. §. vi. a. x. Item c. v. §. vij
Item c. viij. §. vi. Scisma ē eadē opinante atqꝫ
eodē ritu colēte q̄ ceti solo ↄgregacōis delcari
dissidio. Scismatici dicuntur q̄ ꝓpria sponte ⁊ inte
cōe se ab ecclā sepant. vt q̄ subeē renuūt pape

Superbia

et q̄ mēbris eccl̄ie ei subiectis cōicare recusāt ptinaciter. qȝ precepta pape ↄtemnūt ⁊ iudiciū eius subire renuūt. Inobediētia ē ꝓprie ↄtemptus precepti supioris cui quis obedire tenet̃ Si quis aūt nō ꝓpter precepti ↄtemptū facit aliquid ↄtra preceptuȝ. sed ꝓpter aliquid aliud ptinet formaliter ad aliā specīē pc̄ci Quid aūt sit ↄtempt⁹ ⁊ quō aliquid possit quodam mō ↄtemni ⁊ irrōnabile ⁊ infructuosū reputari habes. c. ij. §. vij. ⁊ hic. §. v. Grad⁹ hȝ inobedientia Prim⁹ qn̄ deus ↄtemnit̃ in sua psona directe. sicut in odio dei vel blasphemia dictuȝ est Secūdus qn̄ ↄtemnunt̃ bona. p q̄ sit pc̄cm i spūm scm̄. ⁊ sic ē pc̄cm i spiritū scm̄ vt diffinitum ē Terci⁹ qn̄ quis ↄtemnit dei aliqd precептū. Et q̄ptuȝ ē dei p̄ceptū de meliori bono. tāto inobediētia ē pc̄cm maius Quart⁹ qn̄ ↄtemnit̃ homo precipiēs ⁊ psona precipiētis. Quītus qn̄ ↄtemnit̃ ec̄ preceptum hoīs. Sext⁹ qn̄ quis non ꝓpter precepti ↄtemptū facit aliq̄d contra preceptum: ſȝ ꝓpter aliquid aliud. Sȝ talis inobedientia ptinet formaliter ad aliaȝ speciem pc̄ci

Ca. ij. de inani glo.

Gloia inanis seu vana ⁊ appetit⁹ vane gl̄ie ē mot⁹ inordinat⁹ ad laudeȝ hūanā. ⁊ ē p̄ma filia supbie atqȝ viciū capitale Pro cuius noticia sciendū qȝ gloria est

frequēs de aliquo fama cū laude. vel est clara
cū laude noticia. l ore multorū celebrata lau
datio. Unde gloria ē effect⁹ duorū .s. laudis et
honoris. qꝛ in hoc qꝫ aliqs laudat' vel honorat'
clarus reddit' in noticia aliorum. Appetitus ḡ
glorie ē quidā effect⁹ clarificacōis seu mani
festacōis talis boni spūalis vel tēpalis qd a
pud hoīes decoris videt'. Appetit⁹ glorie non ē
pccm. ymmo meritori⁹. qꝛ tunc ē de vero bono
gloria digno Primo qn̄ quis solū bonū ꝓpri
um quod vere ē bonū ꝯsiderat ꝛ hoc approbat.
Secūdo quādo aliqs bona sua q̄ vere sūt bona
vult ab alijs approbari Tercio si appetit' glo
ria ista intencōe solum vt deus ab hoīe glori
ficet' Quarto si appetit' illa intencōne vt hoīes
proficiāt ex bono qd in alio cognoscūt. Quin
to si ista intencōe vt ipsemet homo ex bonis q̄
in se cognoscit p testimonium laudis aliene
studeat in eis pseuerare ꝛ ad meliora ꝓficere.
Sexto si desiderat' p euitacōe infamie ad bonū
finem. Sed gloria vana ꝟ appetitus vane seu
inanis glorie semp est pccm. qꝛ vane seu ina
ne idem ē vel pene siue falsum . Pro quo nōn
dum qꝫ fm alexan. de hall'. in tercia pte qꝫ ap
petit⁹ glorie ē velle laudari vel honorari hūa
na aūt laus quintuplici ratione quid ꝟ amissi
mū est. pmo qꝛ sanctus anſ. dic̄ Oīs creatura

de superbia

in quantum talis habet solum ex se quod est ex nihilo sed laus est creatura Secundo quia vana laus habet malum finem et indebitum· ideo est vanum quidem· quia vanum est quod non sortitur debitum finem· Tertio ex parte eorum qui laudant habet vanitatem· quia hominum iudicium est instabile· nunc rectum nunc curuum· Quarto ex parte materie de qua laus est· quia sunt verba et pro ... ventus fractus vel aer· Quinto ex parte eius de quo est laus· quod aliquando iudicatur ab vno bonum et confuso ab alio· Ergo qui delectantur in vana gloria delectantur in re vanissima ¶ Est autem appetitus vane glorie quadruplex Primus quando quis gloriam appetit de eo quod non est· Secundus quando gloriam querit de eo quod est· sed non est gloria dignum· vt de re fragili et caduca Tertio quando querit gloriam ab homine· cuius iudicium non est certum Quarto quando gloriam non refert in debitum finem actu vel habitu· scilicet ad dei honorem vel proximi salutem ¶ Differunt etiam inanis gloria et superbia sicut causa et effectus· quia superbia inordinate excellentiam appetit· sed inanis gloria appetit excellentie manifestationem Vnde alexander de hal. dicit Non sunt idem formaliter superbia et inanis gloria· licet vnum contingat cum alio esse vt in pluribus Nam appetitus laudis vt quis honoretur et laudetur ab aliis verbo est inanis glorie si est inanis vel vano· Appetere vero preesse et efferri

supra alios e superbie Et quis inanis gloia nō sit ex suo genere pcēm mortale. fit tamen peccatū mortale q̄tuor modis. p̄mo qn̄ q̄s gloriatur de aliquo falso quod ↄtrariat̄ dine reuerētie. vt si quis attribueret sibi q̄ esset de9 et similia Secūdo qn̄ quis bonū tp̄ale de quo gloriat̄. puta fortitudinem diuicias ꝛ honores ac hm̄oi prefert deo. sicut de quibusdā principibus videt̄ in euangelio ioh. eo q̄ preferebāt testimoniū hois. dei testimonio ꝰ licet in xp̄m corde crederent. tamē ne eicerent̄ de synagoga ꝛ honorib9 tp̄alibus: non fatebant̄ xpristum ore ꝛ operib9 Tercio qn̄ gloia est de pccō mortali deliberate. vt cū quis gloriat̄ deliberato aīmo ↄplacenter de luxurijs suis. vel alijs pccīs mortalib9 que fecit Quarto qn̄ quis nō curat transgredi preceptū dei vel ecce ꝓpter vanam gloriam. sicut in torneamentatorib9 patet. ꝛ de ornantibus se vt luxuriose appetant̄. sicut infra de ornatibus dicet̄ in fine huius capituli. Quinto qn̄ quis intentionem suaꝫ refert ad gloriam tanq̄ ad vltimum finem. ad quem. s. oia virtutum opa ordinet ꝓ quo ↄsequendo nō pretermittat facē ec ea q̄ sūt cōtra deū. alias appetit9 inanis gl'e si nō repugnet caritati dei aut ꝓximi q̄tū ad id de quo ē gl'a nec q̄tū ad intencōꝫ gl'aꝫ q̄rentis tūc ē solū veniale pcēm

¶ Filie aūt manis glorie sūt septē viꝫ nouita
tū presūptio · inobediētia iactancia · ypocrisis ·
ꝯtentio · ptinacia discordia ¶ Et nō ꝙ sm alex
andrū de halē · Filie dicūt nō ꝙ sint sp eiusdē
spēi cū matre vel ꝙ vna q̄q3 denomietur vt ma
ter · ß ꝙ ꝯformitatē hn̄t eq̄litatis a qua imme
diate nascunt̄ vel apte nate sunt nasci · Nouita
tum presūptio ē qn̄ quis intēdit manifestacō
nem sue glorie p facta vera habētia aliquā ad
miracōeꝫ Quid aūt sit presūptio habes in q̄r
ta spē supbie supra Inobediēcia non ē spēs in
anīs glorie seu supbie formaliter · ß nascit̄ ex
ea · Inobediētia ēi sumit̄ · penes nolle subesse
voluntati alteri⁹ vel precepto · Supbia vero su
mit̄ penes velle preesse Dicit tn̄ scotus in · iiij ·
circa di · 3 · tres ꝯposicōes Prima nullus tenet̄
ad aliqd preceptum diuinū nisi p aliquē ydo
neum ⁊ autenticū sibi promulget̄ vel ex fama
veridica ⁊ testimonio bonorū cui dꝫ quilibet ⁊
rōnabiliter credere Et hoc inquit intellige de le
ge positiua que non ē nota interi⁹ in corde · Se
cūda ꝯpositio Nōnduꝫ gnāliter ꝙ ꝓmulgacō
facta de ꝯsilio dino obligat ad nō ꝯtemnēduꝫ
Qui em̄ ꝯtemnit ꝯsiliū: ꝯtemnit ꝯsulentē in q̄n
tum ꝯsulenteꝫ · Et ideo nolens seruare ꝯsiliū di
uinū euangelicū · ⁊ ꝯtemnens illud tāq̄ irrōna
bile ⁊ infructuosum · peccat mortaliter · Unde

videāt mordētes paupertatē euangelicā. ne for te si nolunt seruare. quia nō est necessariū nō cōtemnant. qr tales cōtemnūt xpm q̄ hanc sua sit seruari tanq̄ meritoriā et vtilem ad vitam eternā. vt de verborū significantibus li. vi. Tercia cōpositio promulgacio per modum precepti facta obligat non solū ad non cōtemnendū. sed etiā ad seruandū si est affirmatiuū: vel cauendum si est negatiuum. Hec dixi intelligendo de cōsilio et precepto diuino: qr secus ē de humano Loquēdo de cōsilio vel precepto hominis superioris seu prelati. licet enim tam cōsiliū q̄ preceptū alicuius superioris cōtemnere id est irrōnabile et infructuosū iudicare. Sed nō licet precepta prelati dum ē prelatus cōtemnere nō obseruando ea. Quia dicit mathei. xxiij. Sup cathedrā moysi sedē. scri. et pha. q̄ dixerit vobis. facite. Istud aūt de cōtemptu cōsilij vel precepti superioris probatur. qr non tenetur necessario habere falsā opinionē de suo superiore. Nunc aūt cōsiliū eius vel preceptū pōt esse in se irrōnabile et infructuosū. et rōnabiliter et vtiliter tunc laborādum ē ad eius reuocatiōem et ad correptiōem et ammonitiōem talis prelati fatue precipiētis Non tamen tenetur subditus repudiare preceptū eius vel reputare tanq̄ irrationabile et infructuosū Sed pōt oppositum reputare sicut ē. et sic cōtemnē non approbādo hoc facto. hec sco. Nō

preterea ſm bern̄ · clara · ꝯtra hīm · de gan · d · iiij
q · xxxij · dr̄it ꝯtemnē ꝓprie · ⁊ negligere · qꝛ ꝯtē
ptus nō ſolū importat priuacōeʒ actus volen
di ad illud qꝺ ꝯtemnit · ſʒ etiā actum poſitiuū di
ſplicentie · Vn̄ act⁹ vilipenſiōis poſitiue eſt de
racōe ꝯtempt⁹ · ſʒ negligētia non importat ac
tum diſplicētie circa illud qꝺ negligit̄ : ſʒ ſolū
ꝑuat actū placētie Vn̄ ſi negligo ire ad eccāʒ
non oʒ ꝙ diſpliceat mihi ire ad eccām : ſʒ ſuffi
cit ꝙ non placeat m̄ Dr̄it ei diſplicere ⁊ pla
cere ſicut volens ⁊ nō volēs · qꝛ volens dic̄ actū
poſitiuū · ſed nō volens non · vt pʒ · iij · ethicoꝝ
Vnde oīs q̄ ꝯtemnit negligit ⁊ non econūſo ·
Inobediētia quid ſit habes in · c · precedenti · ſꝫ ·
xviij · Iactātia eſt mendaciū quo q̄s verbo vel
ſigno ſibi attribuit bonū ł pfectionē quā nō
hʒ ; Et ꝯſiſtit vt plurimū in verbis · puta quādo
quis ſe verbis extollit ſupra quod in veritate
in eo eſt bonum · Et oritur aliquando ex ſuper
bia impellente · vt ex arrogantia qua aliquis
interi⁹ ſupra ſeipſū eleuat̄ · Talis arrogantia
vt · ſꝫ · viij · primi capi · ſupra tactuʒ eſt ſpecies ē
ſupbie · Iactancia aūt non ē iſta arrogācia ſʒ
frequenti⁹ eius cauſa eſt · Ideo etiā greg̃ · ꝑ · iij ·
ſpecie eandē vocat iactanciā · Iactancia prete
rea aliquando oritur ex inani gloria. quia ex
vanitate quis ad iactanciā procedit · ⁊ in hoc

delectat᷑ ⁊ ad gł̃am quandã tenbit p iactãciã ⁊ sic rõe finis ē filia manis gł̃e Jactantia insu p aliq̄n orit᷑ ex auaricia rõe finis Vñ aliq̄ se ipsos iactant nõ solũ ꝓpter gloriã. s; ꝓpt᷑ lucꝝ q̄ de seips̄ fingũt ea ex quib⁹ lucrai pñt. puta ꝙ sint medici vel sapiẽtes vel diui. Jactantia ē pccm mortale Vno mõ qñ aliq̄s iactãter pro fert id q̄d est ɔtra gł̃a; dei. vt dicẽdo se deum esse ⁊ similia Scd̃o mõ si q̄s se iactar; de eo q̄d esset ɔtra dilcõne; ꝓximi. vt pharise⁹ qui ait Non sũ sicut ceteri hoim fures latrones. velut ec̃ hic publican⁹ Tercio modo si ꝓcedat pñci paliter ex fine qui est pccm mortale. seu ex cã que ē pccm mortale: tunc ec̃ iactãcia est pccm mortale. Exẽpli grã Si iactãcia ꝓcedit ex sup bia mortali. vel ex mani gloria mortali. vel ex auaricia mortali principaliter Yronia est viciũ oppositum iactãcie ⁊ ē mendaciu; quo quis de se dicit aut fingit minora a veritate de clinãs. puta qñ aliquis de se asserit aliq̄d vile quod i se non recognoscit. vel negat de se ali quod magnũ q̄d tñ ꝑcipit i seipso esse Am bicio ē appetit⁹ mordinat⁹ honoris Et ɔmittit᷑ tripliciter. ꝑmo p h° ꝙ aliq̄s appetit testimo niũ de excellẽtia quã nõ h;. Scd̃o ꝙ honorẽ sibi cupit nõ referẽdo in deũ cu; tñ honor ois habe at᷑ a deo non a nob̄. ꝙ excellentia ois vera est

Supbia

quasi quoddã diuinum in hoīe Tercio p hoc q appetit⁹ eius in ipso honore quiescit· nō refe rens honorē ad vtilitatē aliorū Jdem em̄ in quo hō extollit· dat ei a deo vt ex eo alijs profit ¶ Ypocrisis fit qñ quis similat psonā boni seu virtutē quācūqꝫ quā non hꝫ Jntus em̄ mal⁹ est aut intencōem malam hꝫ· ꝗ exteri⁹ psonaꝫ bonam ostētat Et sic i ypocrisi duo sūt Vnuꝫ ē defectus sc̄itatis quaꝫ quis nō curat habē· ali ud ē similatio ipsius sc̄itatis· sic q solū curat sanct⁹ apparere· ⁊ ad ista intētio ypocrite fer tur ¶ Ypocrita em̄ dupliciter dr̄ Vno mō ille cuius intentio fert̄ ad duo· viꝫ vt nō curet sc̄i tatem habē· ꝗ solū sc̄us apparē ⁊ sic ꝓprie ca pit̄ in scriptura· Scd̄o mō dr̄ ypocta ille q̄ intē dit similare sc̄itatem a q̄ deficit Vnde qñ aliq̄s p bona opa q̄ sūt ex suo gnē ad dei seruiciū p tinētia nō querit deo placere sed hoīb⁹ simi lat rc̄am intencōeꝫ quā non hꝫ: ⁊ sic est ypoc ta Jtem si q̄s ista intencōe habitum sc̄itatis ꝟ religionis assumeret· vt se iustū ostētaret q̄ tñ eo sciente iustus non est: talis esset ypocri ta Non est aūt ypocrita nec similator qui ha bitū sanctitatis assumit intendens se ad sta tum perfectionis transferre: etiam si per infir mitatem deficiat a perfectione· ¶ Queritur q̄ sunt fructus vel signa p q̄ ypocrita cognoscit̄

res. alexāder. iiij. viz fauor hūanus. questꝰ tpa
lis. ꝛ laus hūana. q̄ cum q̄s ꝯsecutꝰ fuerit vel
eē si videat se non posse conseq̄: tunc cessat ab
opibꝰ exteriorib⁹. q̄ prefatis tribꝰ ypocrita pn̄
cipaliter intēdit frui. Jdeo sic cognoscat̄ q̄s sit
pastor vel lupus. ¶ Ypocrisis ē pcc̄m mortale
Primo qn̄ quis non curat sc̄itatem saltē que
est de necessitate salutis habē. ꝛ tn̄ similat eā
hr̄e tantū vt appareat. Sc̄do qn̄ intentus finis
similacōis repugnat caritati dei vel pximi. vt
qn̄ quis similat sanctitatem. vt vel falsam do
ctrinā seminet. vel vt adipiscat̄ eccāsticā dig
tatem indignꝰ: vel quecūq̧ tpalia bona i qui
bus finē ꝯstituat. Si vero finis intentꝰ non re
pugnat caritati: ē veniale. Qn̄ aūt q̄s intēdit si
milare sc̄itatem a q̄ deficit p pcc̄m mortale ta
lis q̄uis sit in pcc̄o mortali. non tn̄ semp ipa
similatio ē ei pcc̄m mortale. Contingit aūt qn̄
q̧ q̄ ali q̄s similat pfectionez sc̄itatis q̄ non ē
de ncc̄itate salutis Et talis similacio nec semp
est pcc̄m mortale nec semp cū pcc̄o mōrtli Pre
terea dic̄ cancella. Celare pccā sua non ē ex se
ypocrisis s̄ cautela prudens ꝛ debita. secꝰ si fiat
hoc ex appetitu laudis false ā alterius malicie
pn̄cipaliter. l̄ si ad malū finē vltimate refera
tur. Secus eē si p mendacia opm vel signoruꝫ
vel verborū talis absconsio querat̄ fieri quem

Superbia

admodū si ad celandū pccā sue luxurie fingat se aliq̄s ope signo aut verbo luxuriā maxime detestari ⁊ castitatē amplexari. cū sufficere deberet vt illā non ostēdat. Similacō vero ꝓprie sumpta ē quoddā mendatiū in exterioribus signis factorū ↄsistens. Et fit qn̄ aliq̄s p aliq̄ signa exteriora factorū vel rerum aliquid sig̃ficat quod non ē. Mendaciū vero ꝓprie fit vbo a cordis sn̄ia discordante. Non aūt est simulatio si aliq̄s pretermittat significare quod est vt si ē pccōr vel nocens. Sicut etiā mendax non est qn̄ tacet quod ē. quod aliqn̄ licet. Vlricus addit ꝙ cū aliquis simulat sanctitatē quā nō hꝫ ꝓpter hoc vt aliquid ei detur. Sicut illi de q̄bus dicit̄ math. xxiij. Ve vobis scribe ⁊ pharisei qui comeditis dom⁹ viduaꝝ ⁊c̄. peccatū mortale est. Quia rapiūt quod debet̄ scō. qꝛ q̄d datur ei datur noīe iusti. Idem qn̄ talem simulacionem facit ex insaciabili auaricia. Si aūt aliquis pro sua necessitate simulat ampliorē indigenciā ꝙ̄ habeat. non ē hoc pccm̄ mortale. Sicut faciunt coīter trutāni. qꝛ ibi s̄m crisꝰ. plus est culpa diuitum aliqn̄ ꝙ̄ pauperum.

¶ Vtrum aūt aliquis simulans scītatē ad honorem dei ⁊ edificationē ꝓximorū peccet. Re. d. iij. pe. de tar. distinguēdo ꝙ duplex ē simulacio. q̄daꝫ fit ab aliquo vt iniq̄tas sua palliet̄ V. simulans sancti

et ipse ab hoibus laudet et bonus reputet. et sic ē pcām. Alia ē que fit ad honorē dei primorum edificacōez vt aliquis religiosus maiorē religionem ondit coram secularib9 q̄ coraz suis fratrib9 vt ipsi magis edificēt: iste nō peccat s3 meret. Pertinacia ē viciū quo q̄s plus q̄ oz pseuerat in ppria sniā: mollis aūt min9 q̄ oz pseuerat. Sed pseuerans dr̄ qui ɔtinuat s̄m q̄ oz. Pertinacia vero in opinionib9 et actib9 ppriis p quā quis non ē paratus corrigi damnabilis et vix sanabilis presumptio ē Et dum in rectore aliorū aut apud religiosuz est cuncta turbat et perdit Contencio et discordia quid sint dicet in. c. v. ff. xviij ¶ Adulator fit q̄s multipliciter et peccat Primo qn̄ quis aliū laudat in malis Scd̄o quādo alium laudat in incertis pceris Tercio qn̄ quis laudat aliquez q̄ veri similiter de hoc in inanē gl'az cadet. vel i supbiam. Quarto qn̄ laudat aliquē etc̄ de vero bono vt placeat ei pter inanē gl'am Qnto qn̄ aliqs vult placē alteri et ipsū laudat pter lucrum Virtus vero affabilitatis nulluz pcām est qn̄ quis laudat aliū et intendit delcāre eū Primo qn̄ hoc facit vt ex hoc euz ɔsolet in tribulacōibus ne deficiat Scd̄o si laudat aliquez vt in virtutibus pficiat vel pficē in eisdē studeat. Tercō si laudat et vult placere ppt nutriēdā caritatē

et vt hō in aliis spūaliter placere possit. Adu
latio ē pccm mortale. Primo cū quis laudat
alteri⁹ pccm graue. psertim qz dei iusticie no
cet a pximū scandalisat. Secūdo qn̄ aliuz lau
dat fraudulenter vt s. ei nōbiliter noceat cor
poraliter l' spūaliter Tercio qn̄ preter intēcōz
adulacōis q̄s alteri est occasio peccādi graui
ter saltē. qz tunc est scandalū. a de eo sic de scā
dalisātibus est iudicandū De hoc hētur infra
c. viij. §. vij. viij a ix. Veniale v̄o pccm ē. pmo
qn̄ quis adulat̄ ex sola auiditate delectādi ali
os Secūdo qn̄ adulat̄ ad euitandū malū Ter
cio qn̄ adulat̄ ad ɔsequendū aliquid i necessi
tate. Curiositas ē viciū quo q̄s inordinate af
fectat virtutez aliquā inq̄rere. Et fit hoc pccm
p se vel p accidēs. Primo quādo q̄s supbit de
cognicōe veritatis Secūdo qn̄ q̄s vtit̄ cognici
one veritatis ad peccandū Tercō quando q̄s
studet sciām veritatis vt ex inde supbiat Quar
to qn̄ quis studet addiscere aliq̄d ad peccandū
vt de supsticōe a hmōi Quinto quādo q̄s etiā
circa sensibilia quo ad exteriores sensus stu
det inq̄tum cognitio sensibiliū non ordinat̄ i
aliquod vtile. sed poti⁹ auertit hoiem ab aliq̄
vtili cognicōe. vt videndo canes leporez insēq̄
a similia. Sil'iter quādo q̄s p studiū min⁹ vti
le retrahit̄ a studio q̄d ei ex necitate incūbit

Sexto qñ quis studet addiscẽ ab eo a q' non li
cet vt a supsticioso. l' incãtatore veritatẽ furti
inqrere Septio qñ quis appetit cognoscere ve
ritatẽ circa creaturas. nõ referendo actu vel ha
bitu ad debitũ finẽ. s. ad cognicõez dei Octauo
quãdo q̃s ordinat studiũ suũ circa sẽsibilia ex
quib9 verisilr pccm sequit'. ut in inspectõe mu
lierũ aliqñ. ⁊ i inspectõe ludoꝝ aliq̃rũ. Nono
qñ aliquis studet ad inq̃rendũ vicia pximoꝝ
ad despiciẽdum eũ vel detrahendũ ei. vel saltẽ
inutiliter inquirendo Licitũ tñ est ꝑquirẽ fac
ta vel act9 pximoꝝ si fit bono aĩo Primo si fit
ad vtilitatez ꝓpriã. vt. s. hõ ex bonis opib9 pxi
morũ ꝓuocet' ad meli9 Secũdo si fit ad vtilita
tem alteri9 vt. s. corrigat' ꝑm regulaz caritatis
⁊ debituz officij si aliquid ab eo agit' viciose.
Etiã licitum ẽ si q̃s circa sẽsibilia affectet veri
tatẽ inquirẽ Primo si fit ꝓpter necessitatez na
ture sustentandã. Secũdo qñ fit ꝓpter studiũz
intelligẽde veritatis. Ornat9 vestiũ calciorũ et
exterioꝝ rerũ fit pccm. ꝑmo qñ q̃s sine rõbili
cã alijs vesti. vtit' q̃p hẽat ɔsuetudo eoꝝ q̃b9 cõ
uiuit Di. sine rõbili cã. q statiz exꝑmet'. ꝗ. xxiij.
Scđo qñ q̃s ex supfluo cultu glaz q̃rit Tercio
qñ ex supfluo cultu delicias q̃rit ⁊ nõ ꝑm q̃p ve
stis ordinat' ad corpis fomentũ. Quarto si q̃s
nimiã sollicitudinẽ appont ad vestiuz cultũ

Quinto qn̄ sine necessitate mulier vtitur veste viriti vel econuerso vir veste muliebri. Sexto qn̄ mulieres q̄ viros nō h̄nt nec volūt habē̄ et sūt in statu nō habendi volunt placere viris p vestium ornatū ad ɔcupiscendū. q2 hoc ē eis dare incentiuū ad peccandū. Idem de viris erga mulieres est dicendum. Vnde q2 tales portant ornatū ad lasciuiā puocandū est illicitū. Est aūt semp pc̄cm mortale qn̄ mulieres q̄ viros non h̄nt nec volunt habē̄ et sunt in statu nō habendi se ornāt vt viros puocent ad ɔcupiscentiā. Si aūt ex quadam leuitate vel etiā ex vanitate ꝓpter quandā iactanciaꝫ se ornāt. nō semp ē mortale pc̄cm: ſꝫ qn̄qꝫ veniale. Et eadeꝫ ratio ē de viris. Scd̄o preciositas vestiū l' ornatus dicit vltri. est pc̄cm mortale cuꝫ est ɔtra pfessioneꝫ alicui9. sicut aliq̄ mulieres professe pauptateꝫ et seculi abrenūciacōꝫ ornāt se ad modū theatricarū mulierum. Tercio f̄m eundem. qn̄ monachi abiecto habitu religionis sue deferūt habitū clericorum secularīu. Quarto f̄m eundem. qn̄ hoc ꝓcedit ex supbia dampnabili. et ex supbia vl' inani gloria q̄ esset mortale pc̄cm vt sup patuit. Inexcusabiles sūt aūt mulieres cū a viris phibitē. nihilomin9 se immoderate ornāt. Pꝫ eñi q2 tūc hoc faciūt ex supbia l' ex libidine Porro mulieres se colorātes

vel alia figmēta ad apparentē pulcritudinē
adhibētes ꝗ hmōi faciētes sꝑ peccāt · ad min⁹
tñ venialiter qñ fingūt pulc̄tudinem nō habi
tam Solū aūt ꝑ talia peccāt mortaliter · p̄mo
qñ ista fiūt ꝓpter lasciuiā · scḋo qñ fiūt in dei
ꝯtemptū Sȝ non peccāt qñ solū occultant tur
pitudinē ex aliq̄ causa ꝓueniente · puta egritu
dine vel aliq̄ hmōi · q͛ vt apl'us di · Que puta
m⁹ ignobiliora mēbra esse hijs honorē abun
dantiorem circūdam⁹ T Ornat⁹ vero vestiū ꝉ
preciositas eaꝝ ā similiū · p̄t haberi sine pc̄ō
9 vestiu possit hu Primo rōe dig̃tatis officij diui · ꝓpter sacrm
cto em̄ quis p̄t preciosiorib⁹ vti · eē ad sig̃ficādū
excellentiā sui stat⁹ vel cultus diui Scḋo rōe
dig̃tatis alteri⁹ officij publici ꝉ nobilitatis eē
ꝓpter excellentiā sui stat⁹ sig̃ficand ā · tercō rōe
ꝯsue · eoꝝ cū quib⁹ ꝯuiuūt Quarto rōe sollem
tatis m̄rimonij ineūdi · vt fit c͛ca nupcias Qn
to rōe ꝯtinētie seu castitatis m̄rimonial' i alte
ro ꝯiugatoꝝ ꝯsuāde Sic ei ſm apl'm m'r pōt
studē vt placeat viro · Porro ornat⁹ de f cūs fit
pc̄c̄m · p̄mo qñ q̄s con̄ ꝯsue · eoꝝ q̄b⁹ ꝯuiuūt ir
rōnabilit' vestes mutat Qd addit̄ q͛ rōnabili
ter h⁰ fieri p̄t vt stati dicet̄ · ſ · xxv · scḋo qñ q̄s
ita negligēs ē vt adhibeat studiū vel laborem
ad hoc q͛ exteriori cultū vtatur ſm q͛ oportet
vt qui non leuat vēstes sed trahit per terram

tercio qñ quis ipsum defectũ exterioris cultus ad gloriã ordinat: vt ypocrite faciunt aliqñ Quarto qñ q̃s ex auaricia vestes viles cȭ sta tus sui decentiã portat. Nonabiliter aũt a fine pctõ p̃t quis viles vestes portare. Primo rõe officij predicacõis vel fructus aiaꝝ ꝓcurandi illud ꝓphete q̃dam fecisse legunt᷒ Secundo rõe penitentie. vt religiosi vel alij. sicut rex niniue sacco se induit. Tercio rõe edomacõis carnis vel humiliandi spm̃ ꝓprium sicut fecit alexi⁹ a heremite. multi etiã seculares.

De auaricia ca. iij.

Auaricia est ſm aug̃. immoderatus a mor hñdi pecunias. vel q8 mensurari p̃t pecunia. a ꝯmittitur actib⁹ interio rib⁹ tripliciter. Primo qñ q̃s immoderate di uitias amat q̃s hȝ. Scd̃o qñ q̃s immodeate di uitias desiderat q̃s non habet. Tercio qñ im moderate in diuitijs hitis delectatur Exteriori bus etiã actibus ꝯmittitur dupl̃r. Primo qñ quis plus debito pecunias acquirit: aut plus debito tpalia ꝯseruat Auaricia p̃t fieri mor tale pctm̃. Primo. si q̃s tenetur dare pauperi bus in articulo necẽtatis. Scd̃o si habet super flua psone status a honestatis. de hoc vide ſ. viij. Vltimis duobus modis est pctm̃ mõrle ex suo gñe. ſ; trib⁹ primis modis nõ ẽ mõrle.

nisi tantum cresceret ꝙ preferetur caritati dei aut ꝓximi vt.s. ꝓpter diuitiaꝝ amorē aliquis nō vereat̃ facere ꝯtra amorē dei aut ꝓximi. sic em̄ erit mōꝛle pc̄tm̄. Si aūt inordinatio amoris infra hec sistat.s. vt hō q̄uis supflue diuitias amet. non tn̄ prefert eaꝝ amorem amori diuino. vt.s. ꝓpter diuitias non velit facere aliquid contra deum ꝛ ꝓximum. sic ē veniale peccatum. Cancella. ponit breuius ista sic. Auaricie obiectū ē immoderata possessio Q̄d ex genere suo non videt̃ esse mōꝛle vl̄ r: sed in mōꝛle transit. Primo dū ex deliberacōe efficaci ꝛ absoluta appetunt̃ vel queruntur vel rapiuntur aut retinent̃ aliena inuitis dominis q̄licunq3 mō fiet clam vel palaꝫ vel fraude ꝯsilio vel auxilio presertim si res sit notabilis detrimenti Scd̄o dum appetitu suffocante rōem ꝛ a dei seruicio penitus impediente etiā licita vel ꝓpria bona nimia libidine. sollicitudine appetunt̃. queruntur seu retinent̃ quasi in eis spes totiꝰ auxilij velut in deo ponetur: mōꝛle ē. Quā auaricie speciem apl̄s ob hoc appellauit ydoloꝝ seruitutem Ex quibus pꝫ cum auaricia sit immoderatus amor mūdi ꝙ hoc fieri p̄t tripl̄r. vt dicit autoꝛ ꝯpendij thome viꝫ in appetēdo. in acq̄rendo. ꝛ in retinendo. Si p̄mo mō tunc est pc̄tm̄ mōꝛle tripl̄r. Primo qn̄ q̄s appetit

aliena appetitu cōpleto q̄ ꝓcederet in opus si
eēt facultas. Scđo qñ q̄s appetit illicita volun
tate ɔpleta. vt si aliq̄s indign⁹ conatur benefi
cium eccāsticum adipisci. si tñ appeteret talia
siue aliena siue illicita cū voluntate ɔdiciona
ta. s. si posset hr̄e sine offensa dei. vel iniuria ꝓ
ximi: tunc ē nullū vel veniale pctm̄ siue ɔdicō
actualiter siue hitualiter addatur. Tercio qñ
q̄s simpliciter appetit supflua: ꝛ hoc appetitu
suffocante mentē ꝛ a ɔsideracōe sui ꝛ ɔsiderati
one diuinoruꝫ. Si tñ supfluo amore inhereret
tpalibus infra dei amorem ē veniale pctm̄. T.
Si aūt auaricia ɔsistit in scđo. s. in acquirendo
est mortale pctm̄. Vno mō si acq̄rit res iniust
te quocunqꝫ modo. Scđo si acquirit res p tale
opus aut artē vel officiū qđ p se mortale pctm̄
est: si etiā esset sine lucro vt in ꝓcurantib⁹ ad
venerea extra matrimoniū ꝛ similib⁹ Si autē
acq̄reretur res p ea q̄ solū venialia sunt vt cū
aliquis verba iocosa ɔponit ad lucꝝ salua tñ
honestate veniale est. Tercio si aliquis ꝓpter
delectationē dissolucōis totaliter se talib⁹ pre
fatis iocosis daret. Dico aūt ꝓpter delectacōeꝫ
qꝛ si aliquis ꝓpter necītatem p talia sustenta
tionem sibi ɔquireret: qñ aliam artem lucro
sam nesciret non eum reputarem in statu dā
natorum. Si autem auaricia cōsistit in tercio

.i.in retinendo fit mortale ¶ Primo qñ q̄s reti
net scienter aīo retinendi ea q̄ restituẽ tenet
Scd̄o qñ q̄s retinet suꝑflua respectu ꝑsone et
suoꝝ ⁊ respectu ɔseruacōis status sui ⁊ suoꝝ ⁊
hoc tp̄e extreme ncc̄itatis alic⁹. Tercio si reti
net superflua etiā circa extremā ncc̄itatem ex
insatiabili cupiditate. cuius ṗcipuū signū ē
qꝑ q̄s poti⁹ res putrescere sinit apd̄ se: q̄ꝑ aliȷ̄s
dispenset. Si q̄s aūt retinet suꝑflua q̄dā ex in
ordinato amore tꝑalium ꝑ q̄ modicū deficit
a medio largitatis: saluo tm̄ statu v̓tutis sic ē
veniale pc̄tm̄. Nullū vero pc̄tm̄ est qñ q̄s reti
net ea q̄ ad ncc̄itatem ꝑtinent suam et suoꝝ.
vel ad ɔseruacōem status sui ⁊ suoꝝ ꝫm qꝫ de
cet suam dignitatem Sunt autem nouem spe
cies auaricie etiam ꝫm pħm. iiiȷ̄. etħ. ꝫm q̄s
diuersi auari denoīantur ¶ Primus dicitur ꝑ
cus: qui. s. minus paꝝ dat. Scd̄s tenax qui ni
hil dat; Tercius chimimbilis q̄ cu. magna dif
ficultate dat. de puis magnam vim faciens.
Quartus illiberales oꝑationes operantes. ⁊
sunt qui turpia lucrant̄ vel vniuersalia vel ser
uilia opa exercent. Quintus de meretricio pa
sci: qui aliq̄ de vicōsis actibus lucrantur vt de
meretricibus ⁊ huiusmodi aliquo. Sextus v
surariȷ̄ q̄ lucrant̄ de eo qd̄ oꝫ gratis ɔcedere. ⁊
q̄ lucrant̄ pua cum magno labore ā multo.

Septimus latrones qui lucrantur aliq̃ iniusᷓ
te vi in vi inferendo. Octauus mortuo℞ spolia
tores sil' vi in inferũt. Non⁹ aleatores q̃ iniuſ
te lucrantur aliq̃ ab inimicis. Prodigalitas
est vitiũ quo q̃s tpalia dat vel ↄsumit inordi
nate ⁊ opponit̃ auaricie. Iniusticia etiam hic
cõprehenditur q̃ est vitium gñale quo q̃s in
fert alteri nocumentum cõtra ius. ⁊ ẽ ex gñe
pctm̃ mortale Ille tñ qui in puis facit iniusti
ciam: deficit a pfecta ratione eius qd est iniu
stũ facere: inq̃ntum p̃t reputari non eẽ oio cõ
tra voluntatẽ eius q̃ hoc patit̃: puta si aufeāt
aliquis alicui vnum pomũ vel aliqd tale. de q̃
pbabile sit q᷑ ille inde non ledatur: nec ei dis
pliceat. Iniusticia autẽ est duplex. Vna ille
galis spãle vitium inq̃ntum respicit bonũ ↄẽ
qd ↄtemnit: sed gñale q̃ntum ad intencõẽm.
q᷑ p ↄtemptum boni ↄis põt rõ ad oĩa pctã de
duci. Alia pticularis q̃ fit ẜm inequalitatem
ad alterum: put. s. homo vult plus habere de
diuitijs ⁊ honorib⁹ ⁊ minus de malis puta la
boribus ⁊ damnis. Prima opponit̃ iusticie le
gali. sed a pticulari iusticie. Sub iniusticia cõ
tinent̃ quinq᷑ iniusticie: vz carentia hitiuum
regnatiue. s. politice simplicis. Regitiue siue y
conomice ⁊ militaris debite in eẽ alicui. Filie
auaritie sunt septẽ. s. obduratio. inquietudo.

violentia ·fallacia·periurium·fraus· ꝓditio·
Prima.C. obduratio est cõtra misericordiam ⁊
fit qñ quis nimis tpalia retinet ⁊ cor eius mise
ricordia non emollit ut de diuitiis suis subue
niat miseris Ad sciendum aũt ꝙ opa miseri
cordie sint necc̃aria Notandũ ꝙ·vi·sunt opa
misericordie corpalia·iuxta illud· Vestio· ci
bo·poto·do tectũ·visito·soluo· Spũalia sũt to
tidẽ·iuxta illud Consule·castiga·remitte·sola
re·fer·ora· Nondum ꝙ ad talia opa miseri
cordie exhibenda quis tenet̃ sub p̃cepto·pu
ta diues ad dandũ etiam·medicus ad p̃stan
dum medicinã·aduocatus seu pronus ad ꝯsu
lendũ· ⁊ sic de aliis multis ꝯditiõibus viz se
quentibus simul ꝯcurrentibus·Primo quã
do locus adest·non enim tenetur quis p mun
dum currere ad q̃rendum egentes sed sufficit
si eis qui sibi occurrunt misericordie opus im
pendat·Secundo etiam quando tps occurrit
ꝙ non tenet̃ homo future necessitati alterius
ꝓuidere: sed sufficit si preseti necessitati succur
rat· Tercio cõsideret q̃s si egens sit ei coniun
ctus quacunq̃ necessitudine·ꝙ talibus max
ime curã quis debet impendere suorum viz ⁊ ma
xime domesticorum s̃m aplm· vt sunt pntes·p̃
lati·pueri bñfici ·⁊ sic de aliis hiis ꝯcurrenti
bus·Quarto videndũ an aliq̃s tantã necc̃itatẽ

patiat̄ q̄ nō in pmptu appareat quō ei possit
aliter subueniri. ꝛ in tali casu tenet̄ ei op⁹ mi
sericordie impendere. Si aūt in pmptu appa-
at quō ei aliter subueniri possit: vel p seipm
vel p aliā psonā magis ꝯiunctā aut maiorē
facultatē hn̄tem: nō tenet̄ tunc ex ncc̄itate in
digenti subuenire ita q̄ nō faciēdo peccet. vn̄
cancel. dicit. Nemo de necc̄arijs suis simpl'r te
net̄ elargiri: immo nec de necc̄arijs ꝫm statum
Sed nec de supfluis suis: vt sua sunt sub pena
pcc̄i mortalis nisi vbi grauis necessitas circa al
terum imminerent: ipso p̄sumere dn̄te q̄ ali⁹ nō
succurret. Necc̄itas em̄ extrema pximi p̄feren
da ē soli decentie pprij status: q̄nto magis su
pfluitas. ꝛc. Preterea scienter dimittē supflua
sua nobiliter ꝯsumi p putrefactionē. ā alias
poti⁹ q̄ in vsus pios ipsa largiant̄: vix a cul
pa mortali aut nunq̄ pn̄t excusari. Insup no
tand̄ q̄ thesaurisare de se non ē illicitū sed p
uidū q̄uis ex circūstantijs possit fieri crimina
le: vt si fiat ex alieno ā despando de diuino auxi
lio. ā in grande preiudiciū reipublice. ā si alijs
peuntib⁹ nō succurrat. hec cancel. Scd̄a filia
ē inq̄etudo qn̄. s. q̄s inniā h3 sollicitudinē et
curas supfluas in acq̄rendo diuitias. Est aūt
sollicitudo studiū q̄ddam adhibitū ad aliq̄d
ꝯseq̄ndum. Et si ē circa spūalia ē laudabilis

si sit discreta. ¶ Circa tpalia vero fit pctm̄. Vno mō ex pte eius . de quo q̄s sollicitatur. Si .s. tpalia tanq̄ finem q̄rit. Scd̄o mō pp̄ter sup fluū studiū qd̄ apponitur ad tpalia. siue sit pp̄ter victū necc̄arium. siue pp̄ter opa pietatis supflua pp̄ter q̄ homo retrahit a spūalibus. q̄bus pn̄cipalius inseruire dz. Tercio ex pte timoris supflui: qn̄ .s. aliq̄s timet ne faciendo qd̄ dz: necc̄aria sibi sufficiant. Q̄rto si supflua q̄rit vltra pn̄tis vite nec̄itatem. Nec̄itatē dico nāe. psone. stat9 a honestatis. Quinto si tps sollicitudinis q̄s preoccupat. Sufficit em̄ diei malicia sua .i. afflictio sollicitudinis . vt si q̄s tpe estatis iam cogitaret de vindemia actuali et similib9 ¶ Tercia filia est violentia qua .s. quis in acquirendo bona aliena vtitur vt in rapina q̄ est rei aliene notabilis a violenta ac ceptio. Similiter si quis rem nōbilis reputati onis inuentam q̄ in alicuius dominio fuit nō habita pro derelicta retinuerit: animo nō re stituendi dn̄o rapinam committit. ¶ Quarta fi lia est fallacia qn̄ .s. quis ad acquirendū tem poralia vtitur dolo p verba simplicia ¶ Quin ta filia est periurium quando quis in acq̄ren do temporalia vtitur dolo p verba que confir mat iuramento. de quo infra ca. x. v. ij. ¶ Sex filia ē fraus qn̄ q̄s in acq̄rendo tpalia vtit do

lo q̄ntum ad res in opere. vt in furto quod ē
occulta ⁊ dolosa rei aliene accepcō. Septima
est ꝓditio: qn̄ q̄s in acquirendo tp̄alia vtitur
dolo in ope quantum ad ꝑsonas Dicit autē
cancell. ꝙ non debet aliquis dici tenē rem ali
enā inuito domino q̄ꝑuis nescienti: qn̄ domi
nus presumitur rōnabiliter ꝯsensurus ex fa
liaritate vel aliunde dum sciuerit: vel si iuxta
dictamen recte rōnis deberet ꝯsentire. Sub fu
ribus vel sacrilegis vel raptoribus ꝯprehen
dunt quo ad criminis eq̄litatem quicq̄d sit i
restitutiōe facienda ipsius aduocati fouētis
cām quā credere debet iniustā. aut ꝑ culpā ꝑ
dentis iustā ⁊ medici infidelis ⁊ iudicis mali.
Et prelati q̄ p̄ficit officijs publicis ⁊ beneficijs
presertī curatis illos quos scire dꝫ esse rapto
res ⁊ aīaꝝ destructores bonis spretis. Illi prox
sus cōsiliarij dn̄orum ad tallias iniustas. Et
gn̄aliter q̄ talia agunt aut etiam cōsentiunt
agentibꝰ Hec cancel. Addit idē retinē tributa
⁊ subsidia rōnabiliter introducta peius ē fur
to simplici in subditis. exigere vero violenter
ā fraudulenter subsidia indebita a subditis
ꝑ principem. rapina dānata ē. Qn̄ aūt hoc est
⁊ qn̄ non gn̄ali regula tradi nequit. Idē. fur
ā raptor tenet restituē ablata. ⁊ nō solū hec.
sꝫ etiā dāna inde seq̄ntia: oībus rite ꝯpensatis

Silr retentores testamentoꝝ. aut plus iusto differentes eoꝝ ꝯpletionē in grauē iacturam animaꝝ. Jdē. mutatio monetaꝝ pt̄ esse par: aut maius delictū ex se ꝙ esset in casu falsā a liquā fabricare. qꝛ ꝫm damnū reipublice q8 libet opus assumit modū culpe. Q8 si p̄nceps dicat se dn̄m monete eē. Sit ḡ dn̄s bon9 dispē sator: nō tirann9 nec dissipator. ¶ Nōnduꝫ tn̄ ꝙ oīa sūt principis: nō quidē ꝓprietario iure: nec ꝑ se: sed ꝑ necc̄itate reipublice. Et q̄d miꝝ. cuꝫ necc̄itas facit ꝑsone etiā singulari aliena etiā sua. Oīa etiā beneficia sunt pape tanꝙ or dinatori sup̄mo nō tanꝙ dn̄o aut possessori. immo nec etiā tanꝙ immediato dispensatori regulariter ⁊ vl̄r nisi prelatoꝝ inferioꝝ iniq̄ tas: ā manifesta eccē vtilitas in casib9 certis is tud exigēt. hec cancel. Sunt preterea ꝫm tho. vi tia duo spālia: astucia viꝫ ⁊ dolus. Astucia ē studiū quo q̄s ad finē bonū vel malū venire ni tit̄ nō veris vijs: ꝫ simulatis ⁊ apparentib9: ⁊ ē spāle vitiū. ⁊ sic astucia ad execucōem dcāꝝ viaꝝ ꝑtinet. Dolus aūt etiā ad astuciā ꝑtinꝫ ⁊ ē ꝓprie dcāꝝ viaꝝ assumptio ꝫm execucōm. Et fit dol9 tripliciter. in locucōe. ⁊ sic ꝓprie dr̄ dolus. ope sic ꝓprie dr̄ fraus. Corde etiā fit exe cutio predcā. ⁊ dr̄ machinatio. ¶ Simonia sb̄ iiij. sup̄ tacta specie cōtinet̄. Est aūt symonia

studiosa volūtas emēdi aliqd spūale vel an
nexū spūali. q̄ ē de gn̄e suo pct̄m mor̄le plus q̄
minus. ꝓprie vel impꝓprie. iuxta nām eius qd
dr spūale. vt dt cancel. Et ſm tho. ꝯmitti pt̄ in
multis viz circa sacrā. circa spūales act9 ⁊ cir
ca munera. In sacris ⁊ circa hos modos viz
circa baptismū. missam. ꝯfessionē. absolucōz
ab excōicatione. epōrum ꝯsecratiōe. abbatū
benedcōe. ordinib9 clericoꝝ. crismate. oleo scō
benedcōe nuptiaꝝ. remocōe obstaculoꝝ ad
ep̄atum ⁊ similibus. Circa spūales act9 ꝯmit
ti pt̄. vt circa ordīem. laudes diuinas. predica
cōem. ꝓcessiones. anniuersaria. correcōes. vi
sitacōes. dispensacōes. ingressus religiōis. vi
cariatus. correctionū dimissiōes. doctrinā an
nexā beneficio ⁊ similib9. Circa annexa spūa
lib9 ꝯmitti pt̄. vt circa vasa ꝯsecrata. sepultu
ras. iuspronatus decimaruz. ius beneficioꝝ.
fracis retētos a p̄latis. collacōes beneficioꝝ ⁊
filia. Circa munera preterea ꝯmitti pt̄: vt si de
tur ꝓ obsequio seu seruicio inhonesto. ꝓ ob
sequio ad carnalia ordinato. vt ꝓ famulis cō
sanguineoꝝ vel pr̄imonij alic9 epi ⁊ hmōdi.
Item qn̄ q̄s dat beneficiuz alicui hoc pacto ⁊
hac intencōe vt exinde suis ꝯsanguineis ꝓui
deat Itē qn̄ aliq̄s prelatus preces ꝓ indigno
exaudit. Itē qui ꝓ indigno petit pn̄cipalem

intencōem hn̄s ad fauorem humanū. Item q̄ p se petit beneficiū curatum. q2 eoipso indignus ē. hec de tho. ij. ij. Usura ɔtinetur sub. vi. specie auaricie. Est aūt vsura ꝓprie dc̄a: q̄ diuino et nāli iuri cōtrariatur: ⁊ de se moꝛtalem culpā hz: qn̄ v aliq̄d recipitur ex pacto vltra soꝛtem Cancel. Soꝛtē vero estima9 appellatur ius q̄d hētur in re p vendicionē aut emptionē aut alium modū s̄m quē transit dn̄ium rei in ementem vt in sua. Venditio fit pctm̄ s̄m tho. p̄mo qn̄ quis vendit rem plus q̄ꝫ valere debeat. Secūdo qn̄ q̄s vendit rem defectuosā tanti sicut non defectuosā. Tercio qn̄ quis celat defectū non patentē rei vendēde. ⁊ non defalcās de precio q̄ntum defectus ē malus. Emens etiā rem preciosā p modico precio scienter: qn̄ eā vendens ex simplicitate putat vilem. Cancel. dicit vendēs rem carius q̄ꝫ empta est si nōbilis sit excessus in lucro. oībus periculis ⁊ industrijs hincinde ɔpensatis est regulariter de se malū ⁊ peius q̄ꝫ si ꝓpter indigentiam pximi hoc fiat ⁊ si res vendita ex sua industria melioꝛē ɔditionem nullā adepta est: nec in se nec in extnse ea consideratione. vt quia ꝓpinquioꝛ ⁊ ad vsū facilioꝛ ⁊ similia. Defectus etiam rex vendendax q̄s quilibet ad extra presumit ɔgnoscē de facili. sic nec abscōdendi sūt fallacibꝫ cautel

sic nec eos dici necc̄e est: presertim quo ad fo
ri extrinseci iudiciū ⁊ quo ad deū etiā si precij
q̄ntitas ꝓporcionabiliter ad defectū minuatᷣ.
Preterea dāna q̄ aliq̄s nō ex culpa ⁊ neglige̅
tia sua mercando incurrit: pōt vendēdo deduce
re: preserti si damnū sit ptinens de se: ⁊ q̄si re
gulariter ad mercaturā. alioq̄n non oȝ. vt si
demerito ꝝ merces ignis fortuitus absūpsit.
Secus preterea vbi ex culpa vel sponte aliq̄s
merces defectuosās ɔduxerit. vt in eq̄s ⁊ mu
lis fieri solet. Sed nō liȝ vt vendatᷣ p integris
neqꝫ deus irridetᷣ deceptōnibꝫ Ultra mediū iu
sti precij ɔtractū initū leges exterminant. In
alijs vero casibꝰ etiā si peccent vendētes res su
as enormiter tn̄ restituē nō tenentᷣ ementibꝫ
q̄ntum regulr̄ occurrit iudicandū. hec ille. ¶
Paruificentia ē spāle vitiū quo. s. q̄s cū tristi
tia vel tarditate expensās mag̃s facit p mag
no ope. Silr̄ qn̄ quis intendit minꝰ expēdere
q̄ntum dignitas opis magni req̄rat. Banau
sia vero seu ɔsūptio est vitiū quo q̄s plus ex
pendit q̄ sit magno opi ꝓporcionatū. Sed ¶
Magnificētia est v̄tus tenens mediū. vn̄ pui
ficus diligenter rōcinijs intendit: inordinate
timens bonoꝝ suoꝝ cōsumpcōez etiā in mini
mis Sacrilegiū ɔmittitᷣ qn̄cunqꝫ aliq̄d fit qđ
ad irreuerentiā sacraꝝ reꝝ ptinet. Unde qui

rem sacrā violat: ex hoc ipso ɔtra dei reuerēti
am agit. sicut qui psōdāt purpurā impatoris
dānat̄ tanq̄ m impatorē agēt. ¶ Spēs ei⁹ sunt
tres ɓm .3. res sacs. pmaē qn̄ q̄s psonā sacrā
ɣ dīuino cultui dedicatā irreuēnter tractat: vio
lando. Illd tn̄ solū psone sacre pctm̄ ē sacrile
giū qd agit̄ directe ɔtra ei⁹ sātatē. puta si vgo
sacrata deo fornicet̄ ⁊c. Sub ista specie ē si q̄s
deo ɔsecratam psonā pcutit vel cū ea fornicet̄
vel eam rapit. Et in ista pma specie sunt gdus
ɓm diam psonaꝝ sacraꝝ. ¶ Scda species ē qn̄
quis locis sacris irreuērentiā siue ɔtemptū ex
hibet. puta cimiterio. eccē. altai. sepulchris ⁊
hmōi. Et in ista specie etiā sunt gradus scdm
diam locoꝝ sacroꝝ. Tercia species ē qn̄ q̄s re
bus sacris irreuērentiā infert vt dictū ē. Et ibi
etiā sunt grad⁹ ɓm diam reꝝ sacraꝝ. Prim⁹
⁊ maximus ē sacrilegiū qd ɔtra eucaristiā cō
mittit̄. deinde qn̄ in alia re sacra sacrilegiū cō
mittit̄. Scdm locū tenēt vasa sacra ad sacmē
toꝝ susceptōem. Et ipse imagines sacre ⁊ scōꝝ
reliq̄e. 3. gradū tenēt ea q̄ ptinēt ad ornatū ec
cē ⁊ ministroꝝ. Quartum ea q̄ sūt deputata ad su
stentacōem ministroꝝ: siue sint mobilia siue
imobilia. Personaꝝ accepcō ē iniusticia q̄
prefert̄ psona psone ꝑpter cāꝫ indebitā vt di.
alexā. Et ɓm eundē fieri solet tripl'r. Vno mō

in ꝓmocōe ad dignitates. Alio mō in executiōe
iudicij. Tercio mō in exhibicōe hōris. vñ ſm
tho. Acceptio psone cōmittit cū aliqd psone
attribuit preter ꝓportionē dignitatis ipsi⁹. Et fit
qñ aliqs alteri cōfert aliqd bonū qd dʒ daē de
bito iusticie. nō respiciendo cām q̄ faciat reci
pientē dignū recipe illud bonū sed respiciēdo
psonā aut quācunqȝ cōdicōnē nō facientē ad
cām ꝓpter quā fit q̄s dign⁹ certo dono. vt q̄ ꝓ
moueret aliū ad prelacōem vel mgrium qꝛ di
ues. aut qꝛ cōsanguine⁹ ⁊ similia. Unde ille q̄
iniuste vel ex inuidia impediuit aliū ab accep
cōe alic⁹ spūalis beneficij tenet ad restitucōez
Cancel. dicit. psonaꝝ acceptio in gubernatoē
reipublice ⁊ gnāliter apud oēm iudicē ⁊ prin
cipem de se illicita est: nunc mortaliter: nunc ve
nialiter ex circūstātijs ⁊ obiecto: ⁊ est policie
cuiuslibet maxime turbatiua. Nō ē aūt accep
tio psonaꝝ ñ vbi debitū ē ⁊ paritas vtrobiqȝ
qꝛ in gratijs faciendis vnū cape aliū dimittē
non ē acceptio psonaꝝ. Aut si res nō sint pes
Scūs tho. Et qꝛ restitu ē est aliquē iterato in
possessionē vel dnium suū statuē. Nō dimitti
tur aūt dicit aug⁹ pctm: nisi restituat ablatū
⁊ ſm cancella. nisi voluntas efficax restituēdi
assit dū possibilitas ⁊ oportunitas accesserit ⁊
ꝓut sapiēs ꝑsertim cōfessor plat⁹ determinabit.

vt q̄ veri's dñis si supsunt ā suis heredibus ā si fieri neq̄ant q̄ non sunt. aut ignorant. in pios vsus referant ablata. Vbi etiā aduertend q̄ nemini de bonis alteri⁹ ipso inuito liz ducē statū vltra p̄cam necītatem sui ꝛ suoꝝ maxie vbi possꝫ laborare ā etiā in casu mēdicare. ꝗpt hoc bonoꝝ oīm cessionē p̄ finali remedio iurā ꝯstituunt.

De luxuria ca. iiij.

Luxuria ē libidinose voluptatis appetit⁹. vel ꝯcupiscētia nimia expiende volupta tis. vel ē actus veneree⁹ quo nō intendit gn̄atio hūana sed delectatio. ꝛ fit hmōi pc̄tm̄ in. vij. gn̄aliter peccati materijs. viz circ̄ pollu cōem in somnis. circa actus voluntatis. circa species exterioris actōis. circa fomēta libidis. circa circūstantias vicinas etiā aliqñ circa a ctū mr̄imonij. ꝛ circa filias luxurie. Pollutio q̄ fit in somnis liz nō sit de se pc̄tm̄: est tñ sig nū aliqñ pc̄ci precedētis licet non sp̄. Pōt em̄ fieri sine pc̄ō precedēti. Primo cum nālite̅r in aliquo supabundat semē sine precedēti ex cessu in cibo ꝛ potu ꝛ imaginationib⁹ preuijs. Secundo qñ aliqñ fit resolutio hmōdi p̄ cale factionem notabilem corpis. vel p̄ quācunqꝫ ꝯmotionem sine peccatis preuijs. Tercio qñ seq̄t ex cogitacōe pure speculatia in vigilia p̄ cedēti de venēis. Qrto qñ ex cogitacōe p̄cedēte

in vigilia hita q̄ licet non fuerit pure specula
tiua: facta tñ est cum horrore seu cū affectōne
assecucōe horroris et displicentia. Quinto qñ
debita precedēte diligentia: dyabolica solū fit
illusione. est aūt signū pcc̄i precedentis. Priº
qñ fit ex negligētia prepandi se cōtra te in tēp
tacōem demonis in vigilia: ne q̄s illudat̄ a de
mone. Scd̄o fit ex supfluitate cibi inordinate
sumpti. Tertio qñ fit ex potus immoderātia.
Quarto qñ fit ex cogitacōe in vigilia precedēte
cum affectōne aliq̄ vel delcātione seu ɔcupiscē
tia vel sine horrore prebitis dum tñ nec cōsen
sus in opus: nec in delectationē morosam pre
cesserit. Quinto qñ fit ex ɔsensu prebito siue
in delectationē morosā de fornicacōe siue ex cō
sensu in opus si facultas adesset Sexto qñ fit
ex fomentis prebitis luxurie cum consensu in
opus vt sunt oscula. tact⁹. verba. amplex⁹ et
similia Septimo qñ fit ex coitus precedētis p
petracōe illicita. primis. iiij. modis ē venialis
pcc̄i signū ipsa pollutio. vltimis vero tribus
ē ex mortali cāta. ¶ Circa actus interiores mē
tis in pct̄o luxurie p̄t esse talis ꝑgressus. Pri
mo ex visu. auditu. ex imaginacōe. ex fomite.
vel ex instinctu dēonis. Contigit qñq3 aliquē
de feia aliena cogitare aliq̄d venēū sine oī cul
pa precedēte. et tunc ad hmōi sequit̄ nāliter

in appetitu sensitiuo ꝯcupiscentia q̄dam respe
ctu eiusdem femine. que cōcupiscentia d𝔦 pri
mus motus seu passio. Et q̄n talis precedit
oēm actū rōis nullū est pctm̄. q2 non ē in ptā
te nrā q2 talib9 visis vt dicit aug9. non tanga
mur. sed in ptāte nostra ē cum eis tangimur
libere ea respuē aut acceptare. Secdō si non re
spuitur feie prefatū desideriū sensitiuū seu mo
tus ad eā ꝛ ratio illū motum pcipit aliq̄liter
nec voluntas respuit statim: tunc volūtas mo
uetur motu delcātionis ꝯdelectando appetitui
sensitiuo ꝛ hmōi est veniale pctm̄. q2 nō vigi
lauit rō: vel negligens fuit ad expellen dū p
liber arbitriū. Tercio si nō resistit: sequitur
motus desiderij ꝯsensus surreptiuij ad ꝓseq̄n
dum illud in opus. ꝛ hic ē terminus peccati
venialis inclusiue. dicit henr. de gan. in q̄dli.
Q̄rto si nō resistit seq̄tur ꝯsensus interp̄tati9
in delcātionē morose cogitacōis de fornicacōe
Qui ꝯsensus interp̄tatiu9 oriri p̄t: q̄n ex delcā
tione volūtatis intm̄ absorbet rō vt nō possit
intēdere iudicio ꝛ negligit volūtas mouē rōz
ad iudicandū: ꝛ pmittit transire tps quo de
liberare posset. Q̄d cum ptransierit ꝛ si nō vere
ꝯsentit: tn̄ interp̄tatiue. ꝛ ē mortale pctm̄ Vnde
d𝔦t. s. tho. q. de veritate. Anteq̄ȝ rō delectationez
ppendat ā nocumētū ipsi9 nō h3 interpretatm̄

ꝯsensũ etiã si nõ resistat Sed qñ iam ꝑpendit
rõ delectacõe insurgentē ꝛ de nocumento ꝯñte
vtputa cum ꝑcipit hõ totaliter se ꝑ hmõi de
lectationē in pctm̃ inclinari. ꝛ in ꝑces ruere nisi
expresse resistat videtur ꝯsentire. ꝛ tunc pctm̃
ad rõem transfertur vt pactũ. q̃ agere ꝛ nõ
agē cum q̃s dꝫ agē ad gen⁹ actus reducũtur
sm̃ q̃ pctm̃ obmissiõis ad pctm̃ act⁹ reduci
tur. Ad idem ē bonaventura. ij. dicens. Tunc
inducit mora tpis in ꝯsensum intꝑ̃tatm̃ qñ
hõ advertens vel debẽs advertere periculũ de
lectacõis venereȩ retẽte: negligit eã repmē. h⁹
aũt nõ ē absq̧ ꝯtẽptu salutis ꝓprie. ꝓ eo q̃ dis
crimini se exponit delcãtio enĩ sic ꝑpens itrat
ꝛ nisi resistat venēa diffundit ꝑ q̄ spũs rõna
lis incurrit mortē culpe. Sicut ḡ salutē suã cor
palem negligēt q̄ serpentē iuxta se sciens col
locaret: ita in tali delectacõe advtens periculũ
vel debens advtere voluntarie v̄satur ꝛ expõit
se discrimini qñ negligit repellē. Quid aũt sit
iterꝑ̃tatiu⁹ ꝯsensus etiã in alijs materijs dic
cancel. Interꝑ̃tatiuũ ꝯsensum tunc eē dicim⁹
dũ habuit rõ sufficiens tps deliberandi ꝛ ēfu
giendi ea circa q̄ vitanda esse ꝑvigil tenebat
Qualiter dicit lex forensis. Qui tacet ꝯsentire
videtur dũ viꝫ repugnare deret Quinto seq̄ p̄t
terciũ vel q̄rtum predcõꝝ ali⁹ grad⁹ cõsensus

.s. verus in delectacōem cogitacōis de fornica
cōe. Vere enī ɔsentitur post iudiciū vel sniam
rōis Vnde .s. tho. vbi pri9 di. Simplr ɔcedim9
ɔsensum in delectationē fornicacōis: vel alteri
us mortalis esse pctm̄ mortale Ex quo etiam
seq̄tur inquit: q quicq̄d homo agit ex cōsen
su talis delcātiōis ad hoc vt hmōi delectacōꝫ
nutriat vel teneat. sicut sūt turpes tact9. act9
vel libidīosa oscula vel aliqd hmōi totum ē
pctm̄ mortale. Et bonavent. vbi prius Mora
tpīs tunc occasionaliter inducit ɔsensū verꝫ:
qn̄ de venereis libido crescit adeo vt hō velit oī
no in interiori delectatione psistere ꝛ morari.
Vnde cancella. Consensus in delcātionem lu
xurie circa obiectū sibi ꝓhibitum .s. sub pena
pcc̄i mōrtlis est mōrle peccatuꝫ. siue sit in cogi
tacōe. siue in verbis. aut in visu. aut tactu. aut
nutib9 Sexto seq̄tur ɔsensus in actū seu opus
peccati mōrtlis. vt in fornicationem stupꝝ: ꝛ
hmōi. ꝛ ē pctm̄ mōrle etiā si opus nō pficit.
q2 volūtas apud deū p facto ɔputatur. Septi
mo seq̄tur ipsum opus si facultas assit. Igit
circa exteriores actus venereoꝝ ꝛ luxurie sūt.
vij. species q̄ recipiunt ƀm dīas psonaꝝ in q̄
bus est coitus. ꝛ iste species se vt sequuntur
gradatī in malicia excedūt. Prima ē simplex
fornicatio. secunda adulteriumꝛ tercia stupꝝ

Quarta raptus aggrauans n prefatas duas. q2 si e raptus v gimis est grauius pctm q stu pz simplex. Si aut e alteri9 coiugis e graui9 q simplex adulteriu. Quinta e incestus. Sex sacrilegiu omnes prefatas species aggrauans Septima e vitij contra nam ¶ Fornicatio simplex e vagus ocubitus preter mrimoniu cu3 aliqua corrupta. vt cum meretrice: vel alias corrupta seu ocubina. Vel est vt dt allexader luxuria qua solutus solutam nali v su cognoscit. Et intelligit solutus a soluta a vinculo coiugij. o sanguinitatis. affinitatis. ordinis a religionis vel voti otinentie. Nalis v sus intelligitur ad dram illi9 vsus q est con nam. Dicitur aut simplex no q fornicatio sit puum pctm: sed opatione ad alias species peiores. Immo quadruplici de ca fornicatio e certis respectib9 maximum pctm. Primo rone libidinosi ardoris sm que3 nobilissima aie potentia. s. ro agglutinat vltime potentie eius a vilissimo corpori. na p gnatiua potentiam q e infima et p ma a vbi fit pon. Scda e ascendedo nutritiua. tercia vero appetitiua sensitiua vbi fit ro sua corpis. Scdo roe gnalitatis. q2 p hoc vitium plures subdunt dyabolo q p alia. a p illd velut sagena fit demoni platoz a sbditoz. q ea rapiunt. Tercio roe feditatis in quo excedit.

alia vitia. Unde non tm̄ templū dei in anima verumetiā templū dei in corpe violatur: ſm aplm. Nā corpus extra inq̄nat. ⁊ aim intus inq̄nat adeo vt luxuriosi min⁹ q̄ alij sūt apti ad virginis filiū in eucaristia sumendū. Rō cto rōe duplicis temptacōis. q2 hostis tempta⁹ ibi ē ⁊ carnis. ¶ Scd̄a species est adulteriū luxuria. s. q̄ ɔiugalis thorus violatur. Fit enim qn̄ libidinis instinctu vel aliene ɔsensu cū alter o altera ɔtra pactū ɔiugale ɔcumbit. Et fit vno mō qn̄ vir mrimonio iunct⁹: accedit ad alterius vxorē. Scd̄o qn̄ maritus alic⁹ accedit ad quācunq3 aliā virginē vel non virginem. Si accedit ad virginē h3 rōnem stupri. si aliquā rapit h3 rōem raptus. Si ex pte viri sp h3 rōem adulterij. ¶ Tercio quodammō adultre ē q̄ est solutus. ⁊ alic⁹ vxorē cognoscit. ¶ Tercia species est stupꝝ viz luxuria q̄ virginalis incorruptio dissipatur. vel ē illicitus cōcubitus quo defloratꝰ aliena v̄go volūtarie vel inuolūtarie. ¶ Quarta species ē raptus qui est actus venereus qn̄ q̄s. s. de domo parentū seu tutoꝝ violenter recipit virginē: vel alic⁹ vxorem vel viduā vel corruptā sibi nō desponsatā volūtariam vel inuolūtariā cognoscēdo. Vel vt allex. di. rapt⁹ ɔmittit qn̄ puella violent a domo pr̄is abducit vt corrupta i vxorē h̄eat

siue puelle solūmō siue ꝑntibus tm̄ siue vtris
qȝ vis illata ꝯstiterit. vide infra. c. xiiij. ꝗ. xij. et
agḡuat vt. s̄. ꝗ. x. dictum ē. Quinta species ē
incestus q̄ est coitus con̄ ꝯsanguinitatem vel
affinitatē vel ꝯpīnitatem vel spūalem cogna
tionem ꝯmissus. & ē tanto grauius q̄nto ꝑso
ne sibi ꝓpinqui⁹ ꝯiuncte sunt in gradib⁹ pre
fatis. s. affinitatis. ꝯsanguinitatis vel ꝯpaterni
tatis. de hoc infra c. xiiij. ꝗ. ix. Jte c. xiiij. ꝗ. iiij. x.
&. xv. Sex species ē sacrilegiū ꝓut est abus⁹
venereus femine ad diuinū cultū voto appli
cate. Vn̄ vt allexan. dicit q̄uis sacrilegiuȝ fit
cōe ad lesioneȝ cuiuslibet rei sacre: hic tn̄ acci
pitur ꝓ lesione ꝑsone sacre & taliter. s. ꝑ vitiū
luxurie. Vn̄ sacrilega luxuria meli⁹ dr̄. hmōi
aūt est coitus ꝯtra votum ꝯtinentie vt qn̄ q̄s
violatur vel in se. vt cum clericus in sacris or
dinibus ꝯstitutus vel religiosus peccat cū ali
q̄ soluta. vel in altero. vt cū q̄s peccat cum sci
monialí vel aliq̄ cum sacerdote. vel cum quis
peccat cum aliq̄ deo ꝑ simplex votum cōtinen
tie astricta. Pōt autē hoc sacrilegiū ꝯcurrere
cum specieb⁹ diuersis luxurie. Exēpli gratia.
Si q̄s abutitur ꝑsona cōiuncta sibi ꝭm spūa
lem cognacōm: ꝯmittit sacrilegiū ꝑ modū in
cest⁹ Si abutit̄ v̄gine deo sacrata in q̄ntū ē spō
sa xp̄i ē sacrilegiū ꝑ modū adulterij Jnq̄ntū

vero est sub spūalis p̄ris cura cōstituta: erit q̄ddam spūale stupꝝ. Et si violentia inferat̄: erit spūalis raptus. ¶Septima species ē vitiū ɔtra naturam. luxuria viꝫ qua natuālis vsus coeūdi maris ⁊ femine pu̇ertit̄. ⁊ ē in oī actu venereo ex quo gn̄atio sequi nō p̄t. Et q̄uis hoc vitium sit pessimū inter species luxurie: cōmittitur tn̄ multis modis. ⁊ diuersos hꝫ gradus viꝫ quinqꝫ. quoꝝ posterior sp̄ peior ē priore Primus est qn̄ absqꝫ oī ɔcubitu causa delectacōis veneree ꝓcuratur pollutio Et vocatur pctm̄ immundicie vel mollicieí. q̄d cōsistit in sola obmissione ɔcubitus ad alteꝝ. Scdus ē qn̄ seruat̄ debitum vas ⁊ instr̄m debitum: sed nō seruatur nālis modus ɔcubendi cum feia Alij aūt modi menstruosi vel bestiales ɔcubēdi fiunt. qui tanto peiores sunt: q̄nto p̄ eos minus nata ē sequi ɔceptio fetus. Quoꝝ. iiij. ponit alb̄. in. iiij. Primus qn̄ cognoscit̄ lateraliter. Scd̄s peior qn̄ cognoscit̄ sedendo. Tercius peior scdo qn̄ cognoscit̄ stādo. pessimus vero est q̄rtus qn̄ cognoscitur velut bestia tergotenus. Et quintus etiā inter prefatos simpliciter quarto pessimus ē ille: qn̄ mulier sup̄ gredit̄ viꝝ. vnde infra. c. xvi. ℣. viij. vsqꝫ ad. xiiij. Terci⁹ gradus vitij cōn̄ nām ē qn̄ nō seruat̄ vas debitū seu instr̄m: licet seruet̄ sex⁹ debit⁹

Quartus qn̄ nō seruat̄ sexus: sed spēs vt mas
culi cū masculo: femia cuȝ femia. qd vocat̄ sodomi
ticū. Quintus qn̄ nec species seruat̄. vt hois cū
bestia: qd vocat̄ bestialitas. Nunc de fomētis
libidis q̄ impudicicia vocant̄ sm apl'm. Non
dum ꝙ sm allexandꝝ libido nō dr quicunqꝫ
ardor luxurie: sꝫ q̄ discurrit per turpitudīes.
Turpitudies aūt dicunt̄ qn̄ indebito mō p q̄s
cunqꝫ ptes corpis q̄s luxuriat̄: nō tn̄ cū re ali
a ꝯtra nām. Fit aūt fomentū luxus p q̄tuor. s.
visum. alloqum. tactū ⁊ osculū. Visus ē rei di
stantis. alloq̄um magis ꝓpinque. tactus est
ꝯiunctio aliquoꝝ mēbroꝝ. osculum vero oris
que oia pn̄t fieri mortalia. vt tactum ē de con
sensu in delectacōem luxurie. Et sm tho. omia
hmōi prefata ⁊ etiā amplexus ⁊ verba sūt pec
cata mōrtlia qn̄ fiunt ꝓpter delectacōem libidi
nosam. vel ad ꝯsentiendū delectatiōi luxuri
ose extra thoꝝ legitimū. Qn̄ aūt fierent hmōi
sine libidie pn̄t sine pctō fieri. Vno modo
ꝓpter ꝯsuetudīe patrie. Alio mō ꝓpt aliquā
necātatem. vel ꝓpter aliquā rōnabilem cām.
Oia aūt talia viȝ visus. alloquium. tact9. am
plexus. oscula ⁊ similia dicunt̄ impudicicia.
Sub alloq̄o ꝯtinetur vitiū scurrilitatis ⁊ tur
piloquij: ꝓprie tn̄ scurrilia v̄ba sunt q̄ leuiter
⁊ ex inconsideracōe dicunt̄. Turpiloqum aūt

sit qn̄ cor luxuriosi est plenū turpib⁹ ↄcupis centijs. Pn̄t g° vt dicit allexan turpia verba ꝓcedere ex quadā lubricitate lingue: ꝛ impe tu irascibilis vel ↄcupiscibilis: ꝛ obrepcōe rō nis vel pn̄t ꝓcedere ex deliberacōe rōis ꝛ mala ↄsuetudine lingue ꝛ puersa affectōe siue ma ligna ↄcupiscibilis ꝛ irascibilis. Et ſm hoc re torq̄bit̄ vel ad libidinē mortalem seu ad venia lem tanq̄ ad radicē. ꝛ ſm hoc erunt vel morti a vel venialia pctā. Dicuntur tn̄ eē mortalia q̄n sunt in prelato Sed quid de auditorib⁹ tali um verbor̄ non displicentiā ondentium. Res. Duplex est auditio. Vna illor̄ q̄ sustentant turpiloquos ꝛ ꝓcurant vt fiant turpiloq̄ ꝛ taliū est maius pctm̄ q̄ turpiloq̄ntiū. q̄r au tores magis sunt in culpa q̄ ministri eor̄ Ex maiori eni libidine ꝓcedit. Est aūt alia audi tio casualis: cum tn̄ offert̄ placet. ꝛ hij min⁹ creduntur peccare q̄ turpiloq̄ntes ¶ Stultilo quiū quis ↄmittit q̄n suis verbis ꝓfert delcā tiones quas appetit quibuscūq̄ alijs rebus Ludicra verba sunt: q̄n q̄s verba ad delcātio nem ordinat. De circūstantijs aūt coitus q̄ a liq̄n vitiant etiā coitū in mr̄imonio nālem. ꝛ q̄n actus ↄiugalis sit meritorius pctm̄ morle vel veniale. aut q̄n quis ibi obedire teneatur vel non. habes c. xvj. p totum ¶ Postremo

de filiab⁹ luxurie põit greg. viij. Vna ẽ ceci tas mentis qua q̃s ꝓpter vehementes delcãti ones nõ apprehẽdit in agibilib⁹ finẽ: vt bonũ de q̃ etiã infra. c. vi. ꝟ. xvi. Scda ẽ p̃cipitatio q̃ in agibilib⁹ subtrahit̃ ↄsiliatio ꝓpter vehemẽ tiã delectacõis. de qua infra c. viij. ꝟ. xij. ꝛ. xiij. Tercia ẽ incõsideratio q̃ ꝓpter vehementiã de lectacõis de agendis q̃s nõ iudicat. de quo v i de infra c. viij. ꝟ. xiiij. Q̃rta ẽ inconstãtia qñ q̃s ꝓpter vehementiã delectacõis impedit̃ ne exeq̃ tur illud q̊d decreuit esse benefatiendũ. de quo vide infra. c. viij. ꝟ. xv. Quinta ẽ amor sui: qñ q̃s ꝓpter delectacõm se nimis diligit ꝛ quodã mõ velut finẽ. Sexta ẽ odiũ dei qñ quis hꝫ dis plicentiã de deo qui ꝓhibet delectacõem ↄcupi tam. Septima ẽ affectus p̃ntis seculi quo ali quis vult frui voluptate. Octaua ẽ desperatio siue horror futuri seculi qñ quis fastidiẽs spi rituales delectacões non curat de eis. nimis de tentus in carnalibus.

De iracundia. cap. v.

Iracundia directe opponit̃ mansuetudini q̃ ẽ excessus ire. ꝛ ẽ aliud capitale vitiũ. ꝛ vocatur ira p vitium. Diffinit̃ꝗ; q̃ ẽ appetit⁹ inordĩna tus seu irrõnabilis motus vindcẽ sub rõe bo ni vel iusti. Eius enĩ motũ ẽ appetit⁹ vindicte quã a solo deo vel eius iudice appetere debere.

Ira aūt qñq3 est meritoria· qñq3 nullū pctm̄:
ƀ passio· qñq3 mor̄le pctm̄· qñq3 veniale· Me
ritoria ē ira q̄ vocatur p zelū· ↄ est rōnabilis
appetitus vindicte: puta qñ q̄s irascitur culpe
ꝓprie p ↄtricōem p quā sumit vindictā de se·
Vel irascitur aliene culpe nō psone quā cul
pā vult vindicari p eū ad quē ptinet puta de
um vel suum iudicē cum alijs circūstātijs de
bitis· Ira igit̄ p zelū q̄ est de malo culpe dicit̄
ex se laudabilis: sed ex mō ꝓsequendi p̄t fieri
vituperabilis: dum nec tpus: nec locū: nec mo
dum nouit obseruare: preƀtim qñ ptinacie
ↄiuncta ē: ↄ turbationū ac seditionū magis
adductiua q̄ ꝓsedatiua· Ira preterea q̄ ē motus
ↄcitatus ad inferendū vindictā ꝓ malo sibi
vere illato si sit ƀm ordinē iuris nō est de sevi
tuperabilis: ƀ reducit̄ ad iram zeli· vt in iudice
vel p iudicē· Secus si ex libidine ꝓprie vindicte
pñcipaliter· vel iniuria nō sit vere facta ƀ leui
terↄ irrōnabiliter estimat Ira talis p zelum
sequit̄ dictamen rōis: non precedit· In ea em̄
p̄mo q̄s deliberat de vindcā iuste inferenda· de
inde impat ire vt exeq̄tur ƀm rōis dcām̄ē· pas
sio em̄ coopat̄ actioni: vt sit efficatior· vt3 in
bello iusto· in correcōe fratna· ↄ in actibꝫ iusti
cie· Dicūt igitur ira p zelum· quia tali irasci
mur vitio· ↄ ira p vitiū quo irascimur psone

dicit allexander Quinqȝ ira est nālis passio vt in melancolicis ⁊ colericis. ⁊ sic diffinit͛ a damasceno Est feruor eius q̄ circa cor est sanguinis ex euaporacōe fellis: vel p̄ returbacōnem fiens. Quinqȝ ira ē prim⁹ motus. vt si appetit⁹ vindicē de iniuria illata soluꝫ apparenter precedat tam subito ⁊ p̄ueniat rōem. q᷑ rō nec acceptet: nec negligat qn̄ pōt rep̄mere quin reprimat. ⁊ sic iteꝝ non ē pctm̄. Quinqȝ ira ē sola impacia absqȝ appetitu vlterioris vindicē Quinqȝ refrigeratio q̄dam caritatis erga ꝓximuꝫ citra odiū. In quibꝫ casib⁹ ira aut nullū ē de se. aut veniale pctm̄. Sed ira q̄ ē appetitus deliberat⁹ vindicē ꝓprie pret͛ aut cōn iuris ordinē ex se. ⁊ vt sic ē mōrle pctm̄. presertim si vindicā sit nōbilis detrimenti. Pro quoꝝ latiori declaratione nōndum ꝯm tho. q᷑ ira sex modis fit peccatū. Primo qn̄ q̄s appetit punire eum q̄ nō meruit. Scd̄o qn̄ q̄s appetit punire eū q̄ penaꝫ meruit: sed appetit eū punire vltra q̄ᵖ meruit. Tercio qn̄ quis appetit punire eū q̄ meruit: ȝ appetit hoc fieri nō ꝯm legitimū ordinē: puta sine autoritate sup̄ioris ⁊ debito ꝓcessu Quarto qn̄ quis appetit punire reū sed nō debita intencōe. s. ꝓpter dei honorem. correcōem rei: vel aliorꝫ vt timeant: sed libidine vindicē ꝓprie. Quinto qn̄ aliquis etiam nullo predictoꝝ modoꝝ

excedit: sed tn̄ motum ire intra non servat. In ordiate vero fervescit iram non compescendo ubi p̄t. Sexto qn̄ ira etiam nimis in exterioribus fervescit p manifesta exteriora ire signa. Ira g̃ seu appetitus inordiatus vindicte ē peccatum mōrle ƀm suum gen⁹ primis quatuor modis. si est ex cōsensu rationis deliberate: ⁊ in nocumento notabili facto vel verbo inferibili. Ultimis vero duobus modis ex genere non ē peccatum mortale sed p̄t fieri mōrle. puta si ex vehementia ire interioris vel exterioris aliquos excidat a dilectione dei aut ꝓximi. sed veniale pctm̄ est quatuor primis mod. Primo si ira est actus imꝑfectus iudiciū rōnis p̄veniens. Scd̄o si q̄s in aliquo modico se appetit vindicare qd̄ q̄si nihil ē reputandū. ita ꝙ etiā si actu inferretur non eēt peccatum mōrle. puta si aliquis parū trahat aliquem puerū p capillos. vel aliqd huiusmodi. Est etiam veniale peccatum duobus ultimis modis nisi quis excideret p eos a dilectione dei ⁊ ꝓximi. Nō preterea ꝙ crudelitas seu sevicia specialevitium ē quo quis excedit mensuram in vindicando. Vitium etiam est: qn̄ quis nimis remissus ē in puniendo. ¶ Vindicatio insup ē vitiū qn̄ q̄s p penam quam infert nō intendit emendationem peccantis. vel cohibicōem eius ⁊ q̄ete

alioꝝ· iusticieq̄ꝫ ꝯseruacōem ⁊ dei honorē· Vi
de de hoc infra c· xv· §· p̄· · Seueritas vel feritas
est vitium quo q̄s in penis hoim ꝑpter se dele
ctatur etiam sine cā non respiciendo culpam
rei: sed soluꝫ in hoim delectando cruciatu· Et il
lud ꝯprehendit sub bestialitate· Crudelitas
vero est vitium quo q̄s causam hꝫ puniendi
sed modum nō hꝫ· ⁊ sic attendit talis culpā
in eo qui punitur: sed modū excedit· Remis
sio aūt est vitium quo quis pretermittit ordi
nem iusticie: qn̄ aliq̄s deberet puniri ꝑpter cul
pam · ⁊ dr etiam impunitio ¶ Species tres sūt
ire· Prima fellea seu acutoꝝ eoꝝ qui nimis ci
to irascunt̄ ex qualibet leui cā ¶ Scḋa amara
seu maniseoꝝ in quibus ira nimis diu ꝑseue
rat: in quoꝝ. s. memoria nimis diu manet in
iuria illata· Vn̄ ꝑpter diutinā tristiciā cōcep
tam sibiipsis sūt graues ⁊ amari· Et tales q̄
nō ꝓrūpunt in exteriora iracūdie signa: non
pn̄t ꝑsuaderi ab alijs· nec ex seips̄ recedūt ab
ira: n̄ ꝑut diutnitate tpis tristicia abolet̄ Et il
la scḋa spēs in re ē odiū vt dicit allexander· q̄
ira crescit in odiū qḋ ē ira inueterata· de quo
odio hēs· s̄· c· i· §· xvi· ¶ Tercia species ē diffici
lis seu grauis vel furor dictus· ⁊ ē eoꝝ qui ob
stiato appetitu vindcām q̄runt· qui nō dimit
tunt iram nisi quousq̄ꝫ puniāt· Quelibet etiā

ira q̄ est appetitus vindc̄e hic p̄t tres gradus
Primus est cū in corde ↄcipitur. Sc̄ds cum si
gno exteriori oñditur anteq̄ ꝓrumpat q̄s in
lesionē ꝓximi. Tercius cū quis ꝓrumpit in v̄
ba vel facta lesiua ꝓximi. ¶ Filie ire sunt sex.
Prima ē indignatio q̄ est ira cordis p quam
quis ↄtra ꝓximum irascitur quem reputat i
dignū vt sibi tale quid fecerit. vel ē voluntas
qua alios p signa molestie ↄtristare desiderā
mus. ideo eis subtrahimus locucōem ꝛ socie
tatē. Indignatio aūt illo mō ex ira nascit̄ sed
alio mō ex supbia vel inani gloria. ꝛ tunc in
dignatio est qñ quis reputat alios sua socie
tate vel locucōe ꝛ aspectu indignos. ꝛ est idē
q̄d spēs supbie q̄ appellatur plus oībus siue
ↄtemptus quo reputant̄ ꝓximi viles. ¶ Secū
da filia ē tumor mentis qñ quis ex ira excogi
tat diuersas vias vindicte: ꝛ talibus cogita
tionibꝰ animū suum replet. ꝛ sic tumor mētis
est dispositio ad illacōm vindicte inordinata
diffinitur eñi sic. Tumor mentis est volūtas
vindicandi in iniuriā facti ꝓcedens. Nō acci
pit̄ aūt hic tumor mētis p supbia: sed ꝓ quo
dā conatu siue audacia hoīs intētantis vidi
ctā. ¶ Tercia filia ē clamor: qñ q̄s irā suā oñt
inordinato mō loquendi. Est eñi clamor inor
dinata ꝛ ↄfusa locutio p exaltationem vocis

vt ab alijs cognoscatur a iniuriā illius ↄtra quē q̄s irascit̄. Quarta filia ē blasphemia cū ex ira fit cōtra deum vel scōs locutio inordinata. Videns em̄ iracundus q̄ deo aut scīs eius nocere non p̄t ope: maledicit ore. vel res ei consecratas et apportatas deturpat vel dissipat. Ponit aūt ysid. blasphemiā filiam supbie ꝓpter annexā ei maximā supbiam sine qua nunq̄ est blasphemia: qua. s. supbia erigitur cōtra creatorem ad pugnandū ꝓut p̄t. Immediatus tn̄ exitus blasphemie ē ex ira vt allexan. dicit. Vide de istis supra in. iiij. specie supbie ca. pri. Quinta filia est ↄtumelia q̄ fit ↄtra ꝓximū qn̄ quis turpia verba ꝓfert ↄtra iniuriantē. de quo infra. ℣. xxiij. ¶ Sexta est rixa q̄ ē libido vindicandi a in iniuriā facti ꝓcedens. Et p rixam intelliguntur oīa nocumēta q̄ factis ꝓximo inferunt̄ ex ira. De rixa habes infra. ℣. xxiiij. Sunt preterea multa alia vitia q̄ p̄nt ex ira nasci q̄ sequuntur viz. Impacia qua q̄s p aduersa quecunq̄ tristiciā inferentia a bono virtutis recedit. Inlongaminitas qn̄ q̄s non h̄z animū tenendi patientiā in longinquū. cum bonū qd̄ speratur differt̄. Impseuerātia seu mollicies q̄ q̄s in virtutib⁹ diuturnitatē non sustinet ꝓut necē est. Et illud ꝓprie vocat̄ mollicies. q̄ mollicies est q̄ aliquis de facili

recedat a bono virtutis ꝓpter aliqua difficilia q̄ sustinere non p̄t. Mollis eni꜄ ꝓprie dr̄ qui re cedit a bono virtutis ꝓpter tristicias cātas ex defectu delectationū. Inconstantia est vitium quo quis non firmiter ꝑsistit in bono cōtra difficultatem q̄ ꝑuenit ex quibuscunqꝫ exterio ribus impedimentis. Audacia ē tunc vitium qn̄ caret mō rōnis: ⁊ ante ꝯsiliū rōnis qđ co꜄ de fieri deberet insurgit. Intimiditas aliqn̄ ē vitium cātum ex defectu amoris debiti ad se ꝟ ad alia. aliqn̄ ex elatione. aliqn̄ ex stolidita te. primo mō ⁊ secundo modo sp est peccatum sed tercio mō non: qn̄ causat a stoliditate in uincibili Timor humanꝰ siue mundanus ꝓ ꝓprie ē quo quis mūdo inmititur tanq̄ fini. vt qn̄ quis aliq̄d amans ⁊ timēs ꝑdere illud: po tiꝰ recedit a iusticia ⁊ perdit deū eū in suis pre ceptis relinq̄ndo vel cōtemnendo. Si eni꜄ est re spectu ꝑsone ē hūanus. si respectu re꜄ ē mun danus. Timor seruilis tm̄ est quo q̄s cōuertit ad deuꝫ ⁊ dimittit pctm̄. eo qꝫ inheret ꝓpter ti morē pene. Et in isto timore pena formidat vt ꝑncipale malū Timor ḡ tunc ē pctm̄ qn̄ appe titus aliꝰ fugit mala q̄ ꝑm rōem non sunt fu gienda. Est aute timor pctm̄ mōrle qn̄ q̄s ꝓpt periculū mortis ꝟ qđcunqꝫ aliud malū tpale sic dispositus ē vt faciat aliqđ ꝓhibitum per

preceptum. vel pretermittat aliqd qd ē precep
tum in lege diuina: alioqn erit veniale qn ē fu
git aliqd qd non ē sm rōem fugiendū. Timor
etiā qui reuocat hoiem a pfcōe ɔsilij euāgeli
ci qnqȝ veniale pctm̄ est. qnqȝ nullū. puta cū
aliqs hȝ rōnabilem cām timoris. Aliqn timor
etiā nullum pctm̄ est: puta qn nāle est hoiem
timere. vt terremotū. inundationes aquaꝝ.
Sic etiam ois timor de malo tali cui qs resistē
non pt. et ex cuius sustinentia nihil boni pue
nit hoi. qꝛ recta ratio dictat talia esse fugiēda.
Sic preterea mors pt timeri: et quicqd aliud
ab hoie pt inferri inqntum p hoc pt homo im
pediri ab opibus virtuosis: vel qntum ad se
vel qntum ad pfectū quē in alijs facit. Inue
recūdia ē intimiditas de turpi actu qn. s. quis
non timet de aliquo turpi qd ē exprobrabi
le seu turpe. Discordia ē disgregatio qdam
voluntatū inqntum volūtas vnius stat in vno et
volūtas alterius in alio. Et fit dupl'r. Quedā p
se. vt si aliquis scienter et ex intencōe dissentit
a bono pximi in quo deberet ɔsentire. et sic est
pctm̄ mortale ex suo gne. Alia p accidēs et pret
intencōm. vt qn intentio aliquoꝝ ē ad aliqd
bonū qd ptinet ad honorē dei vel ad vtilitatem
pximi. sed vnus existimat hoc eē bonum. alius
aūt habet ɔtrariā opinionē: tunc hoc nō est

pctm̄ nisi qn̄ hmōi discordia fit vel cū errore circa ea q̄ sunt de necessitate salutis. seu ptinacia adhibeat. Et differt discordia a rixa. quia rixa ē in ope. discordia in volūtate Cōtentio qn̄dam ɔtrarietatē importat in locucōe. sicut dictū ē de discordia in volūtate Est em̄ ɔtentio ipugnatio veritatis cum ɔfidentia clamoris. Et viciatur intencōe mala vel mō loquendi. ¶ Contentio est pctm̄ mo͛rle. vno mō quando quis impugnat veritatē ex intentione. et p inordinatum modum. qui nec negocio ɔuenit nec psone. Alio modo qn̄ quis impugnat falsitatem cū tali inordinato modo quod ex eo gn̄atur scandalū et subuersio fideliū. et sic etiam videt̄ esse mo͛rle pctm̄ ¶ Contentio pt̄ esse pctm̄ veniale qn̄ q̄s impugnat falsitatem cum inordinato modo sine hoc quod inde scandalū generet̄. Quādo etiam quis non intendit impugnare veritatem sm̄ qd sibi verū videtur: hoc tn̄ facit cū inordiata intentione. sicut discipuli ɔtendebāt de quo non erat ɔtendendum. s. de primatu. et illud est etiam peccatum ac̄. Litigiū est qn̄ quis inordinate verbis alterius contradicit ratione persone quam quis contristare intendit: seu ɔtristare nō veretur. Vnde sicut adulator intendit placere: ita litigans cōtristare vbi nō dz: qn̄ nō dz. et sic de alijs circuīstātijs

Si vero aliquis verbis alterius cōtradicit ppter
psonam dicentis. cui cōtradicens ɔsentire refu
tat ppter defectū amoris aīos vnientis sic nō ē
pprie litigiū sed discordia. de qua supra Deri
sio seu illusio fit qñ defectus presertim peccati
hōis alterius pro ludo vel risu accipitur: puta
qñdo aliquis dicit de aliquo turpia. defectus
vel mala. intēdens ponere eum in erubescenti
am p quandā ɔfusionē. et est quasi idē subsā
nationi. Sed derisio fit ore & verbo: vel cachin
nis. subsānatio āt naso rugato. Derisio seu il
lusio est pctm̄ mortale tunc qñ malū alterius
accipitur quasi puum rōe psone. sicut defcūs
puerorū et stultorū parū ponderare solem9. Sic
aliquē illudere vel irridere est eū aīo puipende
re: et eū tam vilem estimare vt de e9 malo non
sit curandū: sed sit quasi p ludo hñdus. Et hʒ
illa derisio pcā mortalis gradus sm q psona
q̄ irridetur plus reuereri deberet Primus ē cū
irridet deus vel ea q̄ dei sunt. Scds cū irrident
pentes. Terci9 cum irridentur iusti hōies Ve
niale vero pctm̄ fit irrisio qñ malū alterius ac
cipitur vt puum sm se. vt cū aliqs alteri9 per
sone malū vel defectū in ludū vel risū ponit. q
sm se puum malū est et nō accipitur q̄si puū
rōe psone. et est veniale vel leue peccatum sm
suū gen9 Maledicere ē malū alteri optare. Et

imparare. Et ē pctm̄ mořle ſm ſuū genus qn̄ ali
quis impat vel optat alteri malū in q̄ntū ma
lum ē q̄ſi ipſū malū intendēs. & tanto grauiꝰ
ē pctm̄: q̄to pſonā cui maledicitꝰ magis ama
re & reuerēri tenemur. Maledicere aūt rebꝰ irrō
nabilibꝰ vel rōnabilibꝰ in q̄ntum ſunt creatu
re dei ē pctm̄ blaſphēie qꝛ redūdat in creatorē
Veniale vero pctm̄ eē ɔtingit maledicē pſone
Primo ꝓpter puitatē mali qđ q̄s alteri male
dicendo imprecat᷑. Alio mō ꝓpter affectū eius
qui pfert maledcōis verba dū ex leui motu. ł
etiā ex ludo aut ex ſurreptōe aliq̄ verba pfert
Vnde aug᷒. maledcōem inter venialia annūat
Maledicere vero creaturē irrōnali ſm ſe ɔſideā
te ē ociosū & vanū & p ɔñs illicitū. maledicere
etiā qn̄qꝫ nullū pctm̄ ē. puta qn̄ malū aliqđ
dr̄ de alio impando ł optādo nō ſub rōe mali
ſed ſub rōe boni ſic ē licitū: nec ē maledcō p ſe
loq̄ndo: ſed p accñs. & fit qn̄qꝫ ſub rōe boni iu
ſti. ſicut iudex ſmāndo maledicit latroni & etiā
exercēdo Et pphe ſic fecerūt ſuā volūtatē deo cō
formando in malis futuris ſup pctōres. Qn̄qꝫ
etiā fit ſub rōe vtilis. vt qn̄ q̄s optat aliquē
pctōrem pati aliquā egritudinē aut impedi
mentū vt ipſe melior efficiat᷑. vel vt ſaltē ab a
lioꝝ nocumēto ceſſet Cōtumelia ē qn̄ aliq̄s
id qđ ē ɔtra bōrem alicꝰ deducit potiſſime per

verba in noticiã eius ⁊ aliorꝫ. In factis etiam
hꝫ locũ δt dĩnt ⁊ ɔueniunt in aliq̃bus ista. cõ
tumelia. ɔuiciũ ⁊ improperiũ. qꝛ oĩa sunt in v̄
bis principaliter ⁊ p oĩa hm̃oi repn̄tatur ali
q̃s defectus alicꝰ in detrimentum hõris ipsius
Hm̃oi aũt defectus sũt tres. Vnus culpe q̃ re
pn̄tatur p verba ɔtumeliosa. Alius ẽ defectꝰ
gñaliter culpe ⁊ pene q̃ repn̄tatur p ɔuicium
qꝛ ɔuiciũ ɔsueuit dici non solũ aĩe sed etiã cor
pis. Vñ si q̃s alicui iniuriose dicat eũ ẽẽ cecũ:
ɔuiciũ quidẽ δt sed nõ ɔtumeliã. Si quis aũt
alteri dicat qꝫ sit fur: nõ solũ ɔuiciũ: sed etiaꝫ
ɔtumeliã infert. Alius ẽ defectus hõris. Vnde
q̃ imputat alicui defectũ minoꝛa cõis siue indi
gẽtie q̃ etiã derogat honori ɔñti quãcunqꝫ ex
cellẽtiaꝫ illud fit p verbũ improperij. qδ ꝓprie
ẽ qñ quis iniuriose altei ad memoriã reducit
auxilium qδ ɔtulit ei necc̃itatem patienti. Vñ
qꝫ tñ vnum ꝓ alio reputatur. Contumelia au
tem vel ɔuicium est mõrle pctm̃ qñ intencõ ꝓ
ferentis ɔtumeliã ad hoc fertur: vt aliq̃s per
verba q̃ ꝓfert honorẽ alterius auferat. Aliqñ
etiam si aliq̃s verbum ɔuicij vel ɔtumelie alte
ri dixit: non tñ aĩo dehonorandi: sed forte ꝓpt
correctionẽ vel ꝓpter aliqδ hm̃oi. Si tunc ita
ẽ graue ɔuicium qꝫ p incautelã ꝓlatũ auferrꝫ
honorẽ ejus ɔtra quẽ ꝓfert: tunc etiam possꝫ

hō peccaē mortaliter: etiam si nō intenderet deho noratōnē alteri⁹ Sicut etiā si aliqs aliū incau te ex ludo pcutiens grauiter ledat: culpa non caret. Si qs aūt ɔtumeliā alteri infert nō intē dens eius dehonorationē vbi grauiter non de horatur hō pt ēē veniale puta si sit leue ɔuiciū non multū hoiem dehonorans. ⁊ pferatur ex animi leuitate: vel ex leui ira absq firmo ꝓpo sito aliū dehonestandi. vt cum aliqs intendit aliquē p hmōi verbum leuiter ɔtristaē. sicut fit aliqñ ex ira vel ex leui subrepcōe. Rñq vo verbū ɔtumelie illatum preter intencōem de honestandi nullū est pctm̄. vt in virtute eutrā pelie fit. ad quē ptinet bene ɔuiciari ḟm pℏm ⁊ ad eutrapeliā ptinet dicere aliqd leue ɔuici um nō ad dehonorationē vl ad ɔtristacōem eius in quem dr: sed magis cā delectacōis ⁊ io ci: ⁊ hoc fieri potest sine omni peccato si debite circumstantie seruentur. Vide de hoc infra c. vij. §. xi. ¶ Rixa est qddam priuatum bellum quod inter priuatas psonas agitur nō ex ali qua publica autoritate: sed magis ex inordi nata volūtate. Unde sicut ɔtentio importat cō tradictionē in verbis: ita rixa in factis. Rixa igitur est ɔtradictio aliquoꝝ vsq ad facta ꝓ ueniens: dum. s. aliqs alteꝝ ledere nititur seu molitur inordinate: alio sciente ⁊ repugnāte

Et qn̄qꝫ est rixa cum pctō veniali: qn̄qꝫ cū mor
tali ſm diuersū motum animi alicꝰ ⁊ diuersū
modum se defendendi. Nam si q̄s animo vin
dicte vel odij vel cum excessu debite moderacō
nis se defendit: sic quidē pctm̄ est: sed veniale.
qn̄ q̄s leuis motꝰ odij vel vindcē se immiscet. ⁊
cū non multū excedit moderatā defensionem
Mortale aūt pctm̄ est: qn̄ obfirmato aīo in im
pugnantē insurgit ad eū occidendū vel graui
ter ledēdum. Inferens igitur nōbile nocumē
tum primo iniuste etiam ope manuali: nō ē
sine pctō mortali: sed in eo q̄ se defendit pōt esse
sine pctō. ¶ Seditio ē tumultus aliquoꝝ secu
lariū presertī ad pugnā corpalem tendētium
⁊ se prepantiū: vt qn̄ ptes vniꝰ multitudinis
inter se dissentientis excitant ad tumultū cōtͣ
se vel aliā ptē ciuitatis. Di aūt sediciosus nō
solū ille qui discordiā seminat: sed etiā qui in
ordinate admuicē dissentiūt. sediciosi dicunt
Estqꝫ seditio ſm genus suum pctm̄ mortale. Et
gradꝰ in sedicōe sunt. qꝛ qui pcurant sedicōeꝫ
maxime peccant mortaliter. Deinde qui tales se
quunt pturbantes bonū cōe: etiā peccāt mor
liter: ſ; minꝰ q̄ꝫ primi. Qui vero bonū cōe defen
dūt reis resistētes nō sūt sediciosi. Bellū fit
male. pmo qn̄ fit sine autoritate pncipis. Se
cundo si fit absqꝫ cā iusta: vbi. s. nō fuit culpa

fieri enim pt. p patria vel reb9 dampnificatis Tercio si sit sine intencōe recta q̄ est vt bonuz pmoueatur a malū euitetur Quarto si sit a psona in sacris ordinib9 ↄstituta Quinto si fiat die festo sine ncc̄itate. Sexto si fieret in loco sacro.

De gula. ca. vi.

Vla put ē vitium capitale ē inordinatus siue immoderat9 appetit9 comedēdi vel bibendi. Et vocatᷣ alio mō castrimergia a ingluuies ventris. Gula ex suo gn̄e non ē pctm̄ mortale: nec delcātio inde seqns: pōt tn̄ fieri mortale pctm̄ Vno modo qn̄ delcātioni gule inheret hō tanq̄ fini ꝑpter quā deū ↄtemnit: patus. s. ↄtra precep̄ dei agē vt delcācōnes hmōi assequtur Vnde etiā ꝭm cancella. gula q̄ ē inordinat9 appetitus comedēdi fit mortis tripliciter. Primo mō si comestio ē ↄtra phibitionē viz preceptum seu ↄtra votum. siue hoc fit rōe cibi seu tpis seu loci. Scd̄o quando alia q̄ fieri precepta solent ob gulam scientᷣ vere vel interpretatiue obmittuntur. vel ppetrantur phibita. Tercio demq3 qn̄ corp9 aut rō nōbili detrimento p gulam scienter vere: vel intpretatiue pregrauantᷣ. In moralib9 autē ille dr interp̄tatiue scire aliqd: qn̄ a si actu sciē negligit: scire tn̄ dz a discrimini nō semet obijcē

Vocamus insup sciam non p demrationem sed p vehementem a pbabilē piecturā. Notandum tñ q solus appetitus cibi nunq̄ ē pctm̄ nec etiā delectatio cibū pñs ē pctm̄ mq̄ntum ordinat̄ ptra defectū sibi ptrarium. q̄ hec sunt pure nālia in q̄bus nullū est meritum nec demeritū. Si aūt appetitui necitatis adiūgit̄ appetitus delectacōis a voluptatis in cibo hoc est veiale Veniale etiā ē pctm̄ gula vt dt tho. qñ q̄s nimis pcupiscat delectacōes cibo nō tñ ita q ppter hoc aliq̄d faceret ptra legē dei. Vtz aūt quantitas a q̄litas cibi sint invicē an solus appetitus. Rn̄t allexā. nec substantia: nec q̄ntitas: nec q̄litas absolute accepta determinant rōem illiciti: sed solū in relacōe ad appetitū vel appetitus in relacōe ad hec. Vn̄. ro. xiiij. Non ē regnū dei esca a potus. Glo. nō vsus cibo sz pcupia ē refrenanda. Nō em̄ interest q̄d oīno alimento vel q̄ntum quis accipiat dummō illud faciat pro pgruentia hoim cū q̄bus viuit: a p psone sue a pvalitudis sue necessitate: sed q̄ facultate a sereītate animi hijs valeat: a cum oz etiam hijs necē est carere vt dicere possit. Scio abundare a penuriā pati. Querit̄ quid ē motm̄ huius pctī a deceptiuuz aīe. Res. idem. Apparens sufficientia cibi l' potus. In multis tñ hominibus est ita q illud

q̄d primo videbatur eis ee superfluū. postmodū
ex praua ↄsuetudine vix videt̄ esse sufficiens.
In multis etiā ipse appetit9 absorbet iudiciū
rōis. vt si p̄mo moueat eos sufficientia. post
modū aūt ad ingurgitacōm inclinat eorū rō.
Querit̄ cum necītas cibi sumpta nō sit pctm̄
et voluptas q̄ est pctm̄ sic se s̄m aug. immisce
at q͞p nesciat hō aliqn̄ an necītatem q̄rat an vo
luptatē. vtrū ignorantia hoc excuset. Res. idē.
Concedim9 q͞p non ē scibile ibi sp perceptibili
ter q̄d sit licitum et illicitū: sic nec in aliis pcc̄is
vt in ira. Multotiens em̄ hō credit irasci cōtra
vitiū et irascit̄ ↄtra p̄sonā. nec defacili pōt perci
pi. Ignorantia ḡ ista ē pena pcc̄i originalis:
q̄ ignorantia non fuit in adā. In nobis autem
non oīno excusat pctm̄: cum tali peccato vbi
sic ē illicitum non debetur nisi pena t̄palis vn
de ipsa vnctio freq̄ntius docet scōs vt sciant di
scernere quid sit necītas. et quid sit voluptas:
licet nō de se ad hec attingant. Querit̄ cum in
multis approximent necāria superfluis: adeo
vt non possit defacili discerni quid necessariū
sit et quid superfluum: q̄ritur si iste q̄ ignorat q̄d
necessarium et quid superfluum accipiat plus
q͞p necessariū sit: peccet. q͞p si esset certus quid
esset necessariū vltra non accipet. Res. idem.
Si gaudet talis q͞p ignorat: nihilominus peccat

Sed si tristatur: et sit ita q̄ nō possit discernere nisi p grām datam. nec est sibi data: tunc di cimus q̄ nō peccat. ¶Gule spēs sunt q̄nq3 ſm illud Preprope laute. nimis ardenter studio se. Prima preprope i. preuenire tpus debitū comedendi. Scda laute i. nimis preciosꝭ vten do. Tercia nimis. s. ſm q̄ntitate sumendo. Qrta ardenter. s. q̄n q̄s non seruat modum debitū comedendi Quinta studiose i. cibis nimis ac curate factis vtendo. Tendit aūt ad mōrle pec catum ieiunij fractio ieiunij. s. quo dest prece ptum Primo q̄n quis tps comedendi sine iu sta cā notabiliter preuenit. dicit tñ can. Cari tas frequenter cōcedit comestionē alias illici tam. q̄nq3 ꝓpter hospitem. q̄nq3 ꝓpter infirmi ꝯsolationem. q̄nq3 ꝓpter obsequiū prestand vt in seruitoribꝰ monachoꝝ. et etiā principū. et in pregustantibꝰ cibum eoꝝ eius ꝯceditur Scdo comededo carnes sine ncc̄itate in ieiunio ecc̄ie. Tercio bis comedendo. De tercia aūt cō mestione ꝓbabile ē comedentē ter in die ieiu nij sine cā non eē preuaricatorē precepti i ter cia ꝯmestione sicut in scda: q̄ꝓ q̄ꝓ oppositū tenē sit securiꝰ Quarto comededo in fraude electua ria in q̄ntitate magna vel filia. vel nimis mł tum bibedo. p prefata em̄ ſm aliq̄s ieiunium soluit. De ꝯmestionibꝰ tñ specieꝝ et similibus

ↄsuetudo teneatur: ⁊ delectacōis nimia libido vitetur. ¶ Quinto qn̄ q̄s carnem cōtra luxuriā domare ex precepto tenet᷑: nec aliquo mō tali vel simili pctō resistere pōt sine ieiunio vel ab stinētia. tunc em̄ cadere videt᷑ sub precepto de dilcōe sui. ¶ Sexto qn̄ q̄s ieiunū in sacramen to pnīe sibi iniunctū seruare ↄtemnit. Septio si sine necitate vel dispensacōe voto firmatū ieiunū frangit. Similiter de ieiunio a prelato vel regula sibi sub precepto iniuncto. Nō tn̄ ꝙ preceptū de ieiunio ecclesie p̄t aliqn̄ seruā dum contra deum mortalis gula ↄmittit᷑. Sic in multis dicendū est. Peccat etiā mortaliter q̄ si ne necitate scienter ieiunium nature frangit ⁊ sic eucaristie sacramentū sumit. vt si bibet quis aut comederet. ¶ Ad sciendū aūt qn̄ in diminutione cibi ⁊ potus sit peccatum Notā dum ꝙ intpantia ē̄ vitiū sb̄ quo militat gula Est autē intpantia qua q̄s delectabilibꝰ potis sime tactus ⁊ gustus aut alioꝝ sensibiliū vti tur vel ea appetit inordinate q̄ sunt impedimē ta sanitatis corpalis vel bone habitudinis cor palis etiā pro spūalium exercitio debitis Ad uertēdum preterea ꝙ q̄si oēs spēs insensibilita tis noibꝰ ꝓpriis carent. qr raro ↄtingūt. Raro eī nimis modicū q̄s bibit. comedit. ⁊ sic de a liis. Insēsibilitas itaq̧ ē vitiū quo q̄s ꝓ loco

et tpe. p se aut fm ɔgruentiā eoꝝ quib9 ɔui
uit irronabiliter nō vtitur sensibilib9. vel ea
nō appetit sensibilia delcābilia q̄ sunt necāri
a hūane saluti. corpali vel bone hītudīm cor
pali q̄ntum ad ɔseruacōem indiuidui vel spe
ciei. Unde in diminucōe cibi ⁊ potus pt q̄s pec
care declinando a medio v̄tutis fm alex. p̄mo
minus sumendo q̄ necē sit ꝓpter laudem hoim
⁊ sic reducit ad inanē gloriā. sicut fecerūt ypo
crite exterminantes facies suas: vt apparerent
hoib9 ieiunātes. Scdo pt aliq̄s declinare a me
dio v̄tutis bona intencōe ⁊ decipi suo iudicio:
puerse iudicando in hoc q̄ macerat carnē suā
vltra q̄ dēret. vt si nesciat q̄d sit necāriū. ⁊
q̄d sit diminutū: dicim9 q̄ tunc peccet. Sed po
nam9 inquit allex. aliq̄s dubitat. timet enim
q̄ si nimis abstineat q̄ nō poterit vacare ope
rib9 debitis. Timet iterū accipe eo q̄ nō possꝫ
subijcere aut domare carnē suā peccat ne talis
accipiendo minus q̄ oporteat. Ite quid istoꝝ
magis expedit illi. Res. vnus ē timor spūalis
qui dꝫ esse in oī ope bono. de quo iob. ix. Vere
bar oīa opa mea: sciens q̄ non pceres delin
q̄nti. Sed alius ē timor dubietatis in eligēdo
de quo ē questio. ⁊ dicim9 q̄ talis dꝫ insistere
securiori pti. Securior aūt ps videt eē in absti
nendo. q̄ in hoc vitatur suū periculū. Et vt non

dñentur vitia Queritur etiã an abstinentia ni
mia peior sit voracitate et ebrietate. Rñt can:
deterior atq periculosior ẽ abstinentia immo
derata q̃ voracitas aut ebrietas. si dcã absti
nentia vsq ad turbationez cerebri et vsus rõ
nis nõ biliter et scienter vergat et adducat. ¶
Queritur an gula et pctã carnalia sint maiora
spũalibus Res. allex. q simplr spũalia sint ma
iora: sed scdm q̃d carnalia. Põt enim aia inclinari
ad pctm̃. et ex pprio defcũ eius in se vel ex fomite
q̃ ẽ in carne pmo mõ inclinatur ad spũalia. Se
cundo mõ ad carnalia. Si ergo maioritas atten
ditur rõe fortioris inclinacõis ad quã õseqt̃ ma
iora et grauior pugna cũ sit inclinatio fomitis
sic quo ad hoc pt dici q pctã carnalia sũt ma
iora. Vñ greg. sup illud mat. iiij. Cũ ieiunas
set. xl. diebus Nisi primũ gula refrenetur frustra
cõtra alia vitia laboratur. Et isido. Duo sunt vitia
ex oibus q̃ maxime hoies decipiũt suis volup
tatibus: gula et libido. q̃ ponere est difficilius vti
vero eis est dulcius. Ebrietas ẽ tm̃ inordinatus
siue immoderatus appetitus bibendi id qd̃ ine
briare pt. Seneca sic diffinit dicẽs. Nihil aliud
diffinio ebrietatẽ q̃ insaniã voluntariã. et sic
sp est pctm̃. Ebrietas aũt qñ capitur p priuati
one vsus rõnis ex vini sumpcõe pcedẽte: tunc
nullum est pctm̃: qñ ebrius prius nesciuit.

fortitudo mea vini nec potũ sciuit esse immoderatuz
nec estimauit aut estimare debuit potũ esse i
ebriare potentẽ. Sit at̃ ebrietas mortale pccm̃
qñ quis sic ẽ dispositus q a vino de facili leditur a
tñ sibi nõ cauet. qñ .s. auertit potuz esse immo
deratũ a inebriantẽ. a tñ magis vult ebrieta
tem incurrẽ q̃ a potu abstinere. Vñ alexãder
dicit. Cũ quis accipit vltra mensuraz quã exi
git nature necessitas sciẽter a ex libidine: pec
cat mortaliter. Nec oz inquit q intendat inebri
ari. s q intẽdat id ad qd sequitur inebriatio. a
sic velit delectari in creaturã supra deũ. Sz quid de
eo qui aliũ inebriat. Res. qñ quis aliũ inebri
aret. a intenderet solũ q alter se ingurgitaret
presertim si inuitat ad potũ vt intendat statũ
mentis alterius euertere. et hoc facit in eius no
cumentũ tunc peccat mortaliter cũ intendat e
uertere statũ mentis. a sic ei magis aufert q̃
si auferret ei tpale aliqd. q aufert ei vsuz rati
onis. Venialiter aũt peccaret. pmo qui aliũ in
ebriat. si inuitat aliũ ad accipiendũ superfluũ
vt sic excitetur beniuolentia l familiaritas. Sim
pliciter non ẽ pccm qñ quis aliũ nescit esse di
spositũ ad inebriandũ a ei dat vinũ vel cũ in
uitat ad bibendũ si alter ebrietur. vt dicit. s. tho
mas. Si vero sic fit q credit eũ esse verecundũ
et q pre verecundia non accipit necessitatem

suã: tunc si alter inuitat ipsũ ad hoc vt ille acci
piat necẽtatẽ suaʒ. non peccat inuitãs. et si ille
accipiat plus ꝙ necesse sit. ⁊ tñ peccabit ille.
Sʒ veniale pccm eẽ pt ebrietas qñ q̃s immo
derate sumit vinũ ꝫ nõ estimat potũ eẽ inebri
are potentẽ. Item qñ vltra necessitatem q̃s ac
cipit. ẜm mẽsurã tñ pceptibilẽ est veniale pec
catũ. Cancellari⁹ breuiter sic dic Ebrietas mõr
lis ẽ ⁊ gnãliter oĩs delcãtio cibi ⁊ pot⁹ qñ aliq̃s
tanta libidie comedit ⁊ bibit. ꝙ postponit de
um. sic ꝙ eẽ vbi dei preceptũʒ vno mõ vel alio
deberet violari: nihilomin⁹ a tali delcãtione ñ
cessaret. Secus si delectat̃ eẽ ex ↄsensu libero ci
trã deũ nõ hoc factur⁹ si de⁹ ꝓhiberet. tunc eñ
nullũ est vel tantũ veniale delictuʒ Et hʒ hec re
gula i multis alijs materijs vtilem locũ suuʒ
Inebriare eñ aliũ scienter. vt vsu careat rõis
in eius notabile detrimentũ. pccm mortale ẽ.
Hec ille. Preterea notat alexander ꝙ oĩs .v.
species versus Preprope. laute nimis ardẽter
studiose spãlia peccata faciũt circa vsum pot⁹
cuiuscũqꝫ immoderatũ. plus tñ circa inordia
tum vsum vini ¶ Filie gule sũt. v. vna est im
mũdicia que ẽ inordinata emissio quarũcũqꝫ
superfluitatũ. vt vrine vomit⁹ vel eẽ semis de q̃
supra de luxuia. c. iiij ẜ. xv. Secũda ẽ multiloq̃
um: vbi ẽ multitudo locutõis cuʒ supfluitate l'

preter vtilitatē aut necessitatem. dicit alexan
der ꝯ᷑m eundē aliud est ꝓprie multiloquiū ꝛ
verbositas siue linguositas Nam verbositas si
ue linguositas sonat in cōtemptum ꝓueniētē
ex ꝯsuetudine supflue ꝛ inordinate locucōnis
multiloquiuꝫ vero nō determinat tantū q̄ptum
linguositas sed stat ī genere. Tercia filia est
ebetudo mentis vel sensus circa intelligibilia
.s. Et causant̄ precedētes ꝛ hec ymmo ꝛ sequen
tes filie ex fumis ciboꝝ vel potuū inordiate sū
ptoꝝ caput turbantiū ꝛ gubernaculū p ꝯn̄s
racōis amouentib⁹ seu impedientib⁹ quo sub
lato ebetat̄ mens. lingua dissoluit̄. et corpis
armonia. Est igit̄ ebetudo sensus debilitas mē
tis circa ꝯsideracōeꝫ spūalium bonorum. ꝛ orit̄
ex gula Cecitas aūt mētis est oimoda p̄uacō
cognicōis spūalium bonoꝝ Qn̄ talis sicut ꝛ e
betudo sensus est voluntaria. Sicut patet ī eo
qui affectus circa carnalia de spiritualib⁹ sb
tiliter pcitere fastidit vł negligit tunc ē pccm
Et hec cecitas mentis est species luxurie Stulti
cia vero est ebetudo quedā cordis aīe ꝛ obtusi
o sensuū intellectualiū in respectu dei ꝛ altissiā
rum causaꝝ. puta cū homines ꝓpter affectuꝫ
nimiū ad terrena desipiūt eterna. ꝛ ē pccm op
positum sapie seu ꝯtemplacōi. ¶ Quarta est
inepta leticia q̄ oritur qn̄ gubnaculū mentis

vratio ebetat seu sopitur ¶ Quinta e scurrilitas seu ocularitas ex eade radice. in ope tn qr tunc sic non pt cohiberi lingua: ita nec mebra alia cohibent. quin ad ridiculosos vel ec ad i honestos motus ferant ¶ Sub prefatis plura alia vicia otinent. viz ludi excessus seu ioci in verb vel factis Et dici pt iocularitas. qr ibi est viciu i multis casib9 Primo a pncipaliter qn in ludo assumunt verba vel facta turpia Scdo si ibi assumunt vba vel facta nociua pxio. vt fit detrahedo infamado a hmoi Tercio qn totaliter in ludo grauitas ai resoluit in mebris vel armonia aie Quarto qn no ogruit q psone q loco aut tpi. a sic de alijs circustacijs Quinto qn fit directe i doctrina sacra Secus si no admisceret ei s interponeret distincte ab ea ¶ Lud9 a iocus e licit9 si pfata desut. Qnqz e pccm veniale ludus supflu9. vt cu aliqs no tm afficit ad ludum qr pter hoc omittat vel velit omittere aliquid otra dilconem dei vel pximi. Mortale pccm potest fieri qn aliquis causa ludi vtitur turpib9 verb vel factis. Scdo qn vtit quis causa ludi verb aut factis nobiliter nociuis pxio vel etiam quando talib9 vtitur q vergut i pximo nocumentuz q de se sunt pcca mortalia vt qn fit ad infamandum. furandu. decipiendu aut luxuriandu Tercio pter defectu debitaz

circũstanciarũ. puta cũ aliqui vtuntur ludo tpib⁹ vel locis indebitis aut ex̄pter ꝯuenien ciã negocij seu psone. Et hoc qui dẽ qñq3 põt esse pccm mortale ꝓpter vehementiã affectus ad ludũ cui⁹ delcãtionẽ preponit aliq̃s dilcõni dei. ita ꝙ ꝯtra preceptũ dei vł ecc̃e talib⁹ ludis vti nõ refugiat: vt de tõrneamẽtis videt̃ ꝯtin gere. Qñq3 aũt ẽ pccm veniale. vt cũ aliq̃s nõ tantũ afficit̃ ad ludũ ꝙ ꝓpter hoc vellet cõtra deũ ꝯmittere. Agrestes aũt dicunt̃ p oppositũ hñtes viciũ quod alio noĩe dicitur duricies. et sũt qui a ludo licito deficiũt ⁊ ioco. Tales ne q3 sibi dicũt aliquod ridiculũ. et dicentib⁹ mo lesti sũt. Choreisare ſm albertũ. v. ꝯcurrentib⁹ potest fieri sine pcc̃o. Primũ qñ fiat tpe debi to. s. gaudij sicut in nupcijs. vel tpe victorie vł liberationis hoĩs vel patrie. vel aduentu ami ci de terra longinqua. Secũdũ vt fiat cũ hone stis de q̃b⁹ nõ oriat̃ presũpcõ mali nõ cũ lecca torib⁹ ⁊ cũ leccatricib⁹. Terciũ ẽ ꝙ fiat a secula rib⁹ psonis. q2 clericis mõchis ⁊ monialibus spũalib⁹ dedicatis talia illicita sũt. Quartũ ẽ ꝙ hõesto mõ fiat. nõ gesticulacõib⁹ nimis ĩho nestis vł inordĩatis. Quintũ ꝙ cãtus excitãs in talib⁹ ⁊ musica nõ sit de illicitis ſ3 de morib⁹ vł de deo: de melodia aũt nõ ẽ curãdũ. Choree ſm eundẽ sũt male triplici de cã. p̃ma ẽ pñcipał

est mala intēcio. vt qn̄ fiūt ad ostendā l' puo candā libidinē: sic fere oēs mō exercent Alia cā est qn̄ nō fiunt suo tpe vt tristicie .s. vn̄ penitentibꝰ ludi interdicunt. Tercia ex psona vn̄ clericis vt sup̄ interdicit̄ ¶ Peccāt mortaliter choreisātes siue i festis siue i pfestis illicitas choreas ducētes s'm wil. si hoc faciūt causa incitandi se vel alios ad libidinē. Secūdo si tunc choreas ducūt de cōsuetudine: licet hoc non faciāt corrupta intencōne. Si aūt aliq̄ vel aliq̄s raro ꝛ sine corrupta intēcōe se immisceat hmōi choreis. ꝙ sit mōrle nō audꝫ dicē nec ꝙ sit veniale Quia videt̄ approbare talis psona choreas tales. ꝛ suo exēplo dare exēpluꝫ aliȷs similia faciēdi Sed aduerte ꝙ ille doctor videt̄ loq̄ de illicitis ꝛ nō de licitis choreis. Querit̄ an liceat histrionibꝰ aliq̄d dare. Res. alexā. Aut dat̄ vt foueant̄ in vicio .s. q̄d non exercēt sine pccō mortali. ꝛ tunc ē mortale pccm̄. et magis dās q̄ꝫ histrio peccat. Vnde Cris. tres gradus ponit Primū histrionem. secūdū videnteꝫ. terciū dantem. Secundꝰ plus peccat q̄ꝫ primus s'm eū. ꝛ tercius plus q̄ꝫ secundꝰ Aut dat cā inanis gloīe ita ꝙ nō intēdat ipsū fouere ī vicio sic est veniale pccm̄. Aut dat solius cā necītatis. vt cū videt ipsū summe indigentē. tunc dare est meritoriū ¶ Queritur vtrū licituꝫ sit in

spicere histriomica.s. que non fiūt sine mortali
pccō. Res. ꝟm eundē quedā inspectio ē transito
ria. que fit qn̄ inspiciunt̄ hmōi causa curiosi
tatis. non intendēdo delcātionez q̄ moueat ad
luxuriā. ꝛ hoc non ē mortale pccm̄. Alia ē inspe
ctio studiosa. q̄ fit vt inspiciendo moueat̄ ad
luxuriā: ꝛ hoc ē mortale pccm̄. ¶ Reuelatio si
gilli secreti ex ebrietate aliqn̄ orit̄. Vbi ei ebri
etas ibi nullū secretū. Vnde ꝓuerb. vlti. Nul
lum secretum ibi regnat ebrietas. Nunq̄ eniz
ꝛ in nullo casu licet reuelare sigillū ꝯfessionis
alias pccm̄ est mortale. Sed reuelare sigillū se
creti tunc licitū est. qn̄ sunt talia q̄ ptinent ad
corrupcōem multitudinis spūalem vel corpo
ralem. vel in g̃ue damnū alicui9 psone. vel si
quid aliud est hmōi quod q̄s ꝓpalare tenet̄
vel testificando ł denunciādo. qꝛ ꝯtra hoc debi
tum obligari non pōt quis p secreti ꝯmissio
nem. qꝛ in hoc frangeret fidem quā alteri dꝫ.
¶ Recipiēs aūt sigillū secreti ī talib9 que q̄s
prodere nō tenet̄. sic p sigillū secreti ligatur qꝰ
nullo mō tenet̄ ea ꝓdere etc̄ ex precepto superi
oris. Quia seruare fidē est de iure naturali. hec
tho. Alexādēr dic̄. Reuelare pccm̄ occultū alte
rius p̄t aliqn̄ bene fieri. qn̄. s. fit non causa no
cendi. sed causa correctionis ꝛ ei qui prodesse
p̄t non obesse nisi esset occultū p sacm̄ētalem

ↄfessionē ⁊ hoc nullo mō pt reuelari Similiter
si sciret p secreti ↄmissionē· sic em̄ reuelare nō
dꝫ nisi forti⁹ vinculū superueniat vt excoīcacōis
vel precepti districti ¶ Est ḡ triplex sigillum·
Vnū ↄfessionis·aliud secreti formaliter recep
ti ab alio Tercīū qn̄ aliquis ab amico pcipit
vel audit quod verisimiliter credit aliuꝫ velle
habē sub secreti sigillo postremū ligat sed mi
nusq̄ secūdū·p̄mū maxie Et vt pe pa·xiiij·di·
qdlibꝫ illoꝝ sigilloꝝ frāgēs pccāt mortaliter n̄
vbi apire p̄t licite De isto vltio sigillo ↄfessio
nis nō·iij·ↄclusiōes pe·pa·i·iiij·di·xxi·quō viꝫ
tria gn̄a psonarū tenent̄ ad sigillū ↄfessionis
Est ḡ ↄclusio p̄ma Sacerdos q̄ audit ↄfessionē
alicui⁹ tenet̄ celare p̄ oībus rōe materie q̄ sibi
ↄmittit̄ sub secreto ⁊ racōe forme q̄ in sacr̄mē
to pn̄ie Vnde ē reuelator ↄfessionis non solū
qui in spāli nominat crimen ⁊ criminosū·sed
eē qui in generali vl̄ psonaꝫ que ex hoc p̄t co
gnosci·vel crimen psone in gnāli· Sic quidā
sacdos ↄtra prochianū ↄquerente q̄ negaret
ei eukaristiā·dixit publice sacdos q̄ hoc facie
bat q̄ ille hēbat pccm a quo eum nō poterat
absoluere·nec ille volebat ire ad episcopum·
¶ Secūda ↄclusio q̄ ad celandū ↄfessioneꝫ te
net̄ iste ad quē ↄfessio puenit siue licite siue
illicite mediate l̄ immediate Exemplū de licite

et immediate vt ɔtingit de nō sac̄dote q̄ audit ɔfessionē in articulo necc̄itatis de pec̄c̄is mortali bus ł venialib⁹. similiter interpres quem ꝑ se adhibꝫ Sic q̄ casu audit. immo quicūqꝫ audit vel ad quēcūqꝫ ɔfessio puenit tenet ad celā dū. ¶ Tercia ɔclusio ille tenet celare q̄ aliq̄d aliter audiuit q̄ꝫ in ɔfessione. si recepit q̄si in cō fessione. sicut q̄n quis dic̄ alteri. Ego dico tibi hoc quasi in cōfessione Recipiēs tenet celare non tn̄ ex ɔfessione seu sac̄mento. q2 nullum ibi fuit: sed ex promisso Et q̄ꝫuis tam recipiēs q̄ꝫ ɔmittēs tale sigillū videat irreuerentiā facē sacramento in eo quod michil ē eq̄liter celan dum ei quod i ɔfessione scitur: tn̄ si q̄s recipit tenet celare Sꝫ quereres Que sunt ista ad que se extendit sigillū ɔfessionis Rn̄t idem p tres ɔclusiones Prima. illa ad que p̄mo ⁊ pn̄cipa liter se extēdit sigillū ɔfessionis sūt pecā ɔfes sa ⁊ circūstātie in q̄ꝫtum hmōi Vnde et tercia ꝑsona cū qua quis peccauit cadit sub illo sigil lo si in ɔfessione expressa ē. ymmo cū aliquis dicit cōfessor Ego audiui tale pec̄m q̄d tn̄ nō audiuit nisi in ɔfessione cadit sub sigillo de ne cessitate non tn̄ absolute. ꝫ sub ɔdicōe. s. si ex prolacōe taliū verborū posset per se ł p accn̄s directe vel indirecte aliqua verecundia vel con fusio vel suspitio generari mala vel aliud no

cumentū ꝓuenire ↄfitēti Scd̄a ↄclusio. Sub si
gillo ↄfessionis cadunt etiā non pccā aliqn̄ illa
s.p que posset directe vl' indirec̄e pccm prodi.
Vnde si hō non p̄t ↄfiteri pccm ꝓpriū nisi reue
let ↄfessionē. non dꝫ ↄfiteri illud pccm durāte
tali casu. s; sufficit conteri. et habita oportuni
tate postmoduꝫ ↄfiteri. non reuelat ↄfessio. qꝛ
maius ē vinculum de nō reuelando q̄p de cōfite
do. Tercia ↄclusio non peccata que possunt
dici sine reuelacōe pccōrum: nec directe nec in
directe cadunt sub sigillo ↄfessionis Vn̄ ea q̄
confitēs interseit i confessione q̄ non sūt pccā
nec circūstantie. nec potēcia deducere in mani
festacōneꝫ confitētis. vt qꝛ i tali terra sūt bona
blada ⁊ hmōi. si i dicēdo illa non det intelligē
confessori. qꝛ velit ea celari: talia non cadunt
sub sigillo nisi de congruitate. ymmo dicēs ali
quē audisse de peccatis ↄfessum noīando. non
peccat Quia oīs homo mendax ⁊ peccator est
Sed si diceret sibi confessum. A. de magnis et
multis peccatis. esset reuelator confessionis.
Finaliter regulam ponit idem doctor qꝛ qn̄
p locutionem de peccatis confessis potest deue
niri per se vel per accidēs directe p quemcunqꝫ
modū in aliquā cognicōeꝫ vel suspicōem vl' o
pinionē. vl' dubitacōem de cōfesso. vel incōmoduꝫ
sibi p hoc p̄t prouenire detrimentū in aīa vel

corpore vł possessione: aut fama vel amicis vł
inq̄tum p hoc pōt in populo scandalū gnāri
vel ɔfessio magis odiosa seu min⁹ dilecta· aut
magis onerosa· vel minus preciosa reputari
tunc raro ł nunq̄ pōt ɔtingere q ex reuelacōe
peccatorū in ɔfessione auditorū a p viam aliā
non scitoꝝ possit ɔtingere aliquid de predcīs
incōuenientib⁹ q̄uis forte nūq̄ nullū ɔtingat
Vnde multum habet timere q non dicat aut
quō dicat

¶ De inuidia· Ca· vij·

INuidia ē dolor seu tristicia de bono alieno inq̄
tum· s· estimat ut diminutum ꝓprie glorie ł ex
cellencie· a inq̄tum alter excedit ipsum i bonis
Alexander dicit q tria sūt in inuidia Vnum ē
principale· s· displicētia visionis siue que ē ₰m
visionem: dicente seneca· Quicquid mente fu
gimus ingestū oculis ivx videm⁹· Quia sic ali
quid placet amāti· ita aliquid displicet inuidē
ti Et hec displicencia dr̄ non acceptatio: hec di
splicēcia ē p visum interiorem seu exteriorē· Se
cundū est ɔsequēs ad primū vt dolor vel odiū
Et p illum dolorem vel odiū manifestatur pri
mū principale inuidie· s· illa displicencia visio
nis· siue illa nō acceptacio· Terciū vero est in
quo inuidia radicat· s· ira: q ex ira inueterata
nascitur odium a inuidia· Quartum quod in
inuidia reperitur preter id quod est peccatum

est pena Unde in diffinicōe dī dolor seu tristici a·primo facit impressionē in corpe ipsā inui dia·a inuid⁹ seipsū prius q̄ inimicū punit. Et q̄tum ad hoc q̄rtū dī inuidia maximū pccm q̄ nullū aliud ita se punit Vn̄ glō gal·v·Ma nifesta sunt opa carnis·emulacōes a inuidie Glosa dicit amb. Huic vultus tumax·toruus aspect⁹·pallor ī facie·ī labijs tremor ē· est stri dor ī dentib⁹·v̄ba rabida a effrenata·ɔuitia a man⁹ ad violentiā ꝓmpta·a si gladio interim vacua·odio tn̄ furiate mētis ē armata Respic āt ꝓpriā excellentiā inuid⁹ aliter q̄ sup b⁹·licz in vtroq3 vicio excellentia sit motiuū·q̄ excel lencia que ē supbie non ponit q̄ diminuat vł auferat bonū in alio: ꝫ excellentia inuidie hoc po nit· In supbia enim ē amor excellentie ⁊ ex celsitudinis·a hec ē magnitudinis in potēcia ł magnitudinis in aliquo alio bono Sz non po nit q̄ minuat vel auferat aliud in alio bono. Unde supbus vult excellere super alios·ꝫ nō appetit racōe superbie q̄ aliquis amittat ali ud ne auferatur vł minuatur bonum suum· sed appetit excellere sup ipsum·Sed excellen cia in inuidia dicit̄ ɔparatiue·q̄ inuidia vult sup alios excellere·et eorum excellenciam vel bonū minui vł auferri Sed hoc ē quia appetit excellenciaz singulariter· Unde singularitas ē

adiūcta sue excellētie. ⁊ tōe illi⁹ appetit bonuȝ
in alio minui vel auferri. et ideo ec̄ inuidia di
cit̄ de excellencia litigare. Ex quo ec̄ patet ꝙ i
uidus vt sic ſꝑ maiorē vel minorē se existimat
Inuidia ec̄ inq̄ꝑtuȝ hmoi semp est respectu su
perioris in pn̄ti vel in futuro Supioris dico vł
simpliciter vł ſm estimacōeȝ inuidētis Vnde
inuidet parib⁹ nō ꝗꝛ pares: sed ne fiant illi su
periores. Inuidet inferiorib⁹ nō ꝗꝛ inferiores
sed ne fiāt ei pares. Dr̄n̄t etiā emulatio ⁊ inui
dia soluȝ ꝗꝛ primū est in exteriori effectu. secū
dū vero i corde Hec de alex. vide de hoc c. ꝟ. ix. Dif
ferūt p̄terea ſm tho. inuidia ⁊ odiū. ꝗꝛ inuidia
est q̄ diffinita ē Sed odiū est appetitus vł desi
derium mali ꝓximi absolute ⁊ inq̄ꝑtum maliū
Sed inuidus appetit malum alteri⁹ ꝓpter ap
petitum glorie. Iratus aūt appetit maluȝ alte
rius sub racōe iuste vindicte. Odium vero dei
ex deliberacōe ꝓcedēs est simpliciter maximū
oim peccōtum. et pccm in spūm scūm. ac omīs
eiusdē. vi. species nesciēs de hoc habes supra
c. ⁊. ꝟ. xvi Igit̄ odiū ꝓximi dupliciter ꝯmittit̄.
Vno modo quo ad naturā ⁊ est qn̄ aliq̄s ꝓxi
mum ledere intendit. in manifesto vł in occul
to. Alio mō quo ad grām. ⁊ est qn̄ aliq̄s ꝓxi
mū ledere intendit aut i manifesto ā in occul
to quo ad grām ¶ Inuidia directe cōtrariat̄

precepto de dilectione ꝓximi. De q̄ dilectione dat cancella. v. regulas ¶ Prima diligere ꝓximum sicut seipsū est velle proximo ea oīa que ſm rectā rōem homo vellet sibi ꝓximum suū velle Hec aūt sūt indispēsabiliter bona caritatis ⁊ glorie ¶ Secūda q̄ bonis fortune ⁊ nature ⁊ gracie ⁊ gratis date possunt hoīes abuti in pniciem sui⁊ aliorū: non quilibet tenet̃ velle illa cuicūq₃ ꝓximo suo. sed aliquando non velle Quia ⁊ ſm rectaꝫ rōem ita deberet homo velle de seipso Sic iudex cū amore proximi necat ipsum. aut bonis spoliat Sic ingenium ⁊ sciencia ⁊ diuicie possunt desiderari isti vel illi proximo non adesse dum nocitura credunt̃ ¶ Tercia ab inimico parato totaliter satisfacere de iniuria ego teneor satisfactionem suscipere vel indulgere. tamen verbum meū aut societatē solitam. aut alia dilectionis signa possum interdicere ad mei ⁊ sui cautelam ⁊ nō ad rancorem ¶ Quarta inimicū non paratum corrigi diligo quantum sufficit ad salutem si ei nolo malum damnationis neq₃ damni temporalis p iniusta media ¶ Quinta inimico meo incorrigibili optare phas habeo vt taliter sibi sit in anima vł in rebus. qualiter sufficit ad hoc q̄ neq₃ mihi neq₃ rei publice alias iniuste dānum possit inferre. ¶ Est inuidia ex suo genē

pc̄cm mortale. q̄ directe ɔtrariatur bono ꝓxi
mi vel diuino. s. caritati que cō gaudet veritati
nec emulat᷑. Aliq̄n inuidia nullum est pc̄cm
viz quando dolor de alieno bono est motus p̄
mo mō primus ex natura siue negligētia vo
luntatis veniens. sicut quidaz naturaliter in
uidi sūt Et illa non est in ptāte nostra q̄ ꝓue
nit ex malicia aliq̄n melancolice. ¶ Veniale
pc̄cm est inuidia ꝟ tristicia de alieno bono q̄n
est motus secūdo modo primus ꝟ quādo ap
petitus sine cōpleta deliberatione tali passiōe
afficitur. Cum aūt dicit᷑ q̄ īuidia ē tristicia de
alienis bonis: notat sanct9 thomas q̄ tristicia
pōt quatuor modis de bonis ɔtingere Vno mō
quādo aliquis dolet de bono alicuius inq̄ꝑtuz
ex eo timetur nocumentum vl̄ sibi ꝟ ipsi: vl̄ etiā
alijs bonis. Et talis tristicia non est inuidia:
⁊ pōt esse sine pc̄cō Alio modo potest quis tri
stari de bono alteri9 non ex eo q̄ ipse h̄z bonū
sed ex eo q̄ nobis deest bonum illud qd̄ h̄z ip
se. ⁊ hoc ꝓprie ē zelus s̄m pl̄m. Et si iste zelus
sit circa bona honesta: laudabil̄ ē s̄m illud ꝟ cor.
xiiij. Emulamini spūalia. Si aūt sit de bonis tē
poralib9: pōt esse cuz pc̄cō ⁊ sine pc̄cō Tercio
modo aliq̄s tristat᷑ de bono alteri9 inq̄ꝑtum il
le cui accidit bonum ē eo indignus que quidez
tristicia non pōt ꝟ idē non debet sine pc̄cō oriri

ex bonis honestis. ex quib9 aliq̄s iust9 efficit̄:
sicut dic̄ phs Sz de diuicijs ⁊ de talib9 q̄ p̄nt p
uenire dignis ⁊ indignis. ⁊ qr talia bō eueniūt
ec̄ indignis ex iusta dei ordinacōne seu disposi
cōe vel ad eorū correctionē vel ad eorū damna
cōem Ideo talis tristicia phibet̄ in ps̄. Noli e
mulari in malignantib9 Quarto mō aliq̄s tri
stat̄ de bono alteri9 in q̄ptuz alter excedit ipsū i
bonis. Et hoc ē ec̄ ſm phm p se maluz: qr dolet
de quo gaudē deret. s. de bono proximi. et ē ex ge
nere suo mortale: nisi qn̄ ē impfect9 mot9 appe
tit9 sensitiui. ⁊ qn̄ ē passio solū. sicut ec̄ in pue
ris inuenit̄ De tristicia vero accidie vide infra
c. viij. ℣. ij. ¶ Filie inuidie sūt. v. vna ē odiū de
quo dictū ē. Alia exultatio ī adūsis proximi. ter
cia ē afflictio ī psperis proximi De quib9 duab9
est regula illa cācellarij. qr inuidia q̄ est dolor
de alieno bono. vel gaudiuz de alieno malo ex
gnē suo mortal' est qr ɔtra caritatē. presertim
si dolor sit de bonis spūalib9. ħ ex defcū delibe
racōnis. vt in p̄mis motib9. vel ex malicia cō
plexionis melancolice p̄t non esse veniale pec
catū. ¶ Quarta filia ē detractio. Est aūt detrac
tio denigratio aliene fame p v̄ba occulta. Et fit
vi. modis. Primo qn̄ q̄s crimē falsū impoīt al
teri Secūdo qn̄ pccm alteri9 p verba adauget
scienter. Tercio qn̄ occultuz aliquod reuelat

Quarto qn̄ id q̄d est bonū dicit mala intētōe factū esse. Quinto qn̄ negat bonū alteri⁹ Sexto qn̄ maliciose bonū alteri⁹ tacet Et intelligē i oībus predictis qn̄ talia fiunt in fame denigrationē ¶ Detractio fit dupliciter pccm mortale Primo qn̄ quis de alio obloquit̄ seu detrahit alteri ista intētōe vt eius famā denigret Scd̄o modo qn̄ quis dicit aliq̄ verba p q̄ diminuitur fama alicui⁹ nō hoc intendēs. ſ3 aliquid aliud et tn̄ verbū quod loquit̄ est a deo graue q̄p nō bibiter famā alteri⁹ ledat. Et hoc precipue ē verum in hijs q̄ ptinent ad honestatē vite Veniale pccm est qn̄ aliquis dicit aliqua verba p q̄ diminuit̄ fama alteri⁹ in modico vel leui nō hoc intēdēs sed aliquid aliud. vt si pferat ex animi leuitate vl̄ ppter aliq̄d non necessariū Nullū vero pccm est. qn̄ p verba alicui⁹ diminuit̄ fama alteri⁹. vt cū loquens hoc non intēdit. ſ3 pfert aliq̄d bonū debitis circūstancijs obseruatis De talib⁹ ꝛ ꝯsimilib⁹ dat cancella. hanc regulā Detractio que ē diminutio fame alteri⁹ occulta. vel diffamatio que ē publica l' ꝯtumelia ꝛ exprobratio que fiūt in facie eius qui ledit̄. sunt ex genere suo mortales si dam num vel dedecus sit notabile Et si non trahantur extra ppriā rationem. vt si fiant ad cautelam aliorum ne seducantur Aut pro bono rei

publice vel civitatis alicuius. que pro correctione fraterna Sed apud imperfectos ista bene agere. scilicet alios recte increpare. sicut a se digne laudari difficilimum est De prefatis vide supra. c. v. §. ij. iij ¶ Sed quid de audiente detractorem. Respondeo quod secundum tho. audiens detrahentem et quandoque detractorem ad hoc inducit peccat tantum sicut detractor Qui vero detractorem libenter audit. et detractio ei placet propter odium eius cui detrahitur. similiter peccat sicut detractor: ymmo quandoque magis. Quando autem detractio alicui non placet sed ex timore vel negligentia vel etiam verecundia quadam omittit repellere detrahentem peccat quidem sed multo minus quam detrahens Et potest fieri in eo etiam cui detractio non placet. mortale peccatum tripliciter Vno modo quando alicui ex officio incumbit detrahentem corrigere. Secundo propter aliquod periculum consequens detractionem Tercio propter timorem humanum dimittitur qui est aliquando mortale peccatum. vt habes supra. c. v. §. xv. et. xvi. ¶ Veniale peccatum est audire detrahentem quando alicui non placet detractio. sed tamen corrigere dimittit propter timorem. verecundiam seu negligentiam pro tunc talia non sunt mortalia. Sed quomodo debet corrigere quis detrahentem Respondeo. si verum dicit detractor: dicat ei redarguendo de hoc. quod peccat fratri detrahendo vel saltem ostendendo per tristiciam faciei quod ei detractio displiceat Si autem detractor dicit falsum. corrigat eum de falsitate

verbo Preterea qđ p̄fatis difficili⁹ ē. tenet q̄s ad restitucōȝ fame sicut ad tpaliū rerū restitucōem. Primo qn̄ quis abstulit famaȝ falsū dicendo ꝛ iniuste ordīnē. s. debitū nō seruādo. secūdo qn̄ abstulit famā verū dicēdo ꝫ iniuste puta qn̄ aliq̄s ꝓdit crimē alteri⁹ ꝯtra ordīnē debitū de hoc vide tractatū que collegi de manuali cōfessoꝝ i fine ¶ Quinta filia ē susurratio Est āt susurratio q̄ q̄s p occultā oblocucōeȝ inter aīcos seminare discordiā nitit̄ ꝛ separe amicitiā Profert em̄ talis de ꝓximo q̄ pn̄t ꝯmouē aīm audientis Et q̄uis talis nō intēdat semp simpliciter malū dicere. intendit tn̄ dicere qđ aīm vnius possit pturbare ꝯtra aliū etiā si sit simpliciter bonū: ꝛ tamen apparens malū inq̄tuȝ displicet ei cui dr̄ Dicit̄ eciā susurro biliguis qđ idem est. q2 susurro nititur ex vtraq3 pte amicitiam rumpe Et ideo duab⁹ linguis vtitur ad duos. vni dicens malum de alio: alteri vero dicens bonum ¶ Judicium suspiciosum. q2 sepe extra ex inuidia oritur. Jdcirco notandū ꝫm thō. q2 iudicium est diffinicio vel determinatio eius quod iustum est ¶ Fit autem iudicium in genere tripliciter. Vno modo quādo est cōtra rectitudineȝ iusticie. et tale dicitur iniustū vel peruersum seu temerarium. cum non fit debitis ꝯditionibus ab illo qui habet potestatē

iusticie Scd̃o mõ qñ iudicat hõ in hijs in quibꝰ
non hꝫ auctem. ⁊ dĩ iudiciũ vsurpatũ. sumit
qꝫ ex pte ipsiꝰ p quē fit iudiciuꝫ. Alio mõ dĩ p̄
sumptuosũ. qꝛ presumit id qđ ad se nõ ptinet
puta qñ aliq̃s iudicat de intencõe cordis ł ali
js incertis Similiter qñ hõ non hꝫ iurisdcõem
vel si hꝫ nõ extendit̃ ad illam causã vel psonã
Vnde pccm̃ ē iudicare de rebꝰ diuīs que sũt su
pra nos que debemꝰ simplici corde credē non
scrutari temerarie Sic nec secularis iudex dꝫ iu
dicare de clerico vbi ei non subicit̃ Tercio mõ
qñ deest rectitudo rõis. puta qñ aliq̃s iudicat
de hijs que sũt dubia vel occulta ꝓpter aliq̃s le
ues ꝯiecturas. ⁊ sic dĩ iudiciũ suspitionis ł te
merarium ¶ Pro cuius intellectu notat alexã
der qꝫ iudicium ē sententia firmata. Suspicio
nõ iudiciũ sed ē opinio mali vt dicit thomas
ex leuibus procedēs indicijs. vel quod idem ē
vt alexander dicit acceptatio vnius ptis cum
formidine alteriꝰ Et de ista suspicõe dicit alex
ander qꝫ prauum iudicium ē ex errore proce
dens temeraria sentencia. vel suspicio mali de
occultis aliorum. Et dicit sanctus thomas qꝫ
potest fieri tripliciter sm̃ tres gradꝰ Primus
est quãdo homo ex leuibꝰ indicijs de bonitate
alicuius dubitare incipit. et hoc est leue ⁊ ve
niale pccm̃. Secundus ē cum aliquis ꝓ certo

maliciā alteri⁹ est imitat ex levib⁹ indicijs et si
hoc fit de aliquo gravi: ē pccm mortale m̄gr tum
nō est sine ɔtēptu ꝓximi. Sic etiā dubia in pei⁹
interp̄tando quo ad vitā ꝓximi. in gravib⁹ de
terminādo sive diffiniēdo ē simile pccm Canc.
addit zelotipia q̄ est vehemens amor suspici
osus non satis fidēs de re amata. et ille suspiti
ones maliuole vt dum aliq̄s semp putat irri
deri ⁊ falli. vt quidā melācolici. ⁊ quidā ex reli
giosis. tales faciliter cadūt si non reprimant
Sꝫ si addat ɔsensus liber. fūt vt plurimū mor
talia delicta aut mortaliū delictoꝝ vehemēs cā
Terci⁹ qn̄ aliquis iudex ex suspiciōe ꝓcedit ad
aliquē ɔdemnandū: ⁊ hoc etiā est mortale pccm
Judicare aūt alterū tāq̄ malum si fiat ex offici
o iudicij ⁊ p testes legittimos non ē ex se ma
lum sed virtuosū. etiā si p ɔfessionem aut aliter
sciret esse p iudicem innocens nec aliud pate
ret effugiuꝫ quin suo fungeretur officio. Sed
quereres ex qua suspiciōe potest dici iudicium
rectum ⁊ ex q̄ non Res. alexan. Est iudiciuꝫ qd
dam eoꝝ que occulta sūt in corde. ⁊ ē iudiciuꝫ
aliud eorū que sūt in ope Quorundā pōt esse
probatio. quorundā non Occultorū ergo cor
dis ⁊ occultorū simpliciter operis non ē faciē
dum iudiciū p suspitionem. vt homo solis su
spiciōibus innitatur Ubi vero est opus qd p

signa ꝓbari pt: distinguendū ē Est eī suspicō
similiter presūpcio triplex. temeraria. ꝓbabi
lis. et violenta Temeraria qn̄ multa sūt signa
boni et pauca mali. et tunc iudicare ex suspicōe
vel ɔdemnare ē pccm mortale si fiat cū delibera
cōe. vt in. q. xviij dictū est. Si vero fuerit suspiti
o probabilis. qn̄ multa sūt signa mali et pau
ca boni. tunc iudicare ex hmōi pccm est: ꝫ nō
ita graue. sed veniale dum stat in suspicōe Si
vero veniat ad assercōez firmā cū ptinacia: p
sumit esse mortale Item ē suspicio violenta cū
oīa signa mali apparent et nulla boni. et tunc
non ē pccm Et de isto etc dicit cancel. sic Judica
re ɔpria estimatione aliū ex aptis signis exte
rioribus que non pn̄t bene fieri. non ē ex se pec
catū mortale. licet qn̄qꝫ sit curiositas venialis
Qn̄qꝫ mortalis dum homo ab alijs melioribus
aut debitis nimis impedit. aut dum p hoc in
supbiaz erigit. ¶ Querit de quibus psonis pos
sit iudicium suspiciosū haberi et de quibus non
Res. idem per sex regulas. Prima de eo de quo
constat esse bonum non est iudicandum esse
malum Et si iudicatur est pccm: alias iniuria
fieret pximo Secūda de eo econūso de quo con
stat esse malū. si iudicat vel dī esse bonū: etc est
pccm: qꝛ ē mendaciū. Tercia vbi vero non cō
stat de aliquo qꝫ sit bonus. nec ɔstat qꝫ sit malus

presumẽdum ẽ ibi de quolibꝫ iuxta regulã iu
ris ꝙ sit bon⁹ donec ↄstet vel appareat ↄtrariũ
ꝗ tñ põt ↄtingere ꝙ ille sit malus. ¶ Quarta
nõ aũt de quolibet presumẽduꝫ ẽ ꝙ sit malus
donec cõstet ↄtrariũ ¶ Quita ꝗ̄uis in vnoquo
qꝫ sit aliq̄ preeminencia. dicente aplo ꝙ arbi
tremur alios supiores Hoc intelligẽduꝫ ẽ ad
imitacõeꝫ hũilitatis nostre. qꝛ ꝗ̄tum bonum
ↄtulerit deus aliꝭ nescim⁹. Nõ tñ si ↄstet de ma
licia actuali ꝑ tpe illo. debem⁹ ipsũ iudicare bo
num Et qꝛ in quolibet instanti malus penitere
potest. ideo si post actũ pcc̃i mortalis appareãt
in tali signa pñie. suspicandum ẽ ipsuꝫ esse bo
nuꝫ. ꝗ̄uis ec̃ in bono aliter sit ꝗ̄ in malo. qꝛ ꝑ
vno malo de quo ↄstat potest dici malus Pro
vno vero bono de quo ↄstat. non põt ꝓpter hoc
iudicari siue diffiniri bon⁹ Bonum emꝫ ẽ vno
mõ. malum aũt omnifariũ ſm dyo. Aliter ãt
est iudicandũ de actib⁹ ꝗ̄ de psõnis q̄s sp pos
sum⁹ iudicare bonas presumẽdo ꝙ ↄuerse sint
statim ¶ Querit̃ cũ dubia sint in meliorẽ pteꝫ
interpretanda. cur hoc sit Res. ſm tho. Quia sic
nõ fit iniuria ꝓximo. alias fieri posset. Alexã
der v̉o dicit idem ꝙ ſm senecã ex hũanitate sã
piẽs quicq̃d accipit bñ illud interpretãdo le
uat ꝟ magnificat. quicquid dubium ẽ ex hu
manitate inclinat in meli⁹ Et si queritur quid

sit ista hūanitas Res. Est vis insita hūane na
ture a pncipio q sic p sinderesim fit respectus
ad ꝓpriā salutē: sic p hūc habitum nature. fit
respectus ad ea q̄ sunt ꝓximi ¶ Queritur An de
occultis cordis hō aliū iudicare possit. Res. So
lius dei ē iudicare de occultis cordis iudicio cer
titudinis Sz q prou. xxvij. Quō in aq̄ resplē
det vultus ꝓspicientis: sic corda hoim māifesta
sunt prudentib9. Et ecc. xix. Ex visu cognoscitur
vir et ab occursu faciei sensat9 Math. c. vij.
A fructib9 eorū cognoscetis eos Ideo alexan.
ad primā auctem dicit sic. Illa manifestatio
qua corda dicunt esse manifesta prudētibus
non ē nisi quedā noticia sm coniecturam. ꝓpter
quā non dz homo ꝓcedere ad iudiciū bonitatis
aut malicie sm certitudinē. Sz ex hoc pt oriri
q̄daz presūptio. Silr dic ad secūdā dicens
eē. q coiectuā cātur ex indicijs exteriorib9 eorz q̄
latēt i corde Ad terciam vo dic q fructus dicunt
illa iudicia manifesta p q̄ pt eē cognicō presū
pcōis nō certitudis. Vel si p fructus intelligunt
pccā tūc sūt ea q̄ sūt manifesta vt blasphemia
furta ac. et p illa iudicare pmittit ¶ Queritur
An hō seipsū de occultis cordis iudicare possit
iudicio diffinicōis Res. sm e unde p. v. cōclusio
nes Prima loq̄ndo de psona et de futuro etiā de
fragilitate sua. aut de ptinēte ad fragilitatem

satis de se certã. quis potest pferre sniam. de virtute aut sua vix aut nunq̃ pot de se ferre sententiã verã. potest tñ hõ qui nõ hz oscĩam mali habẽ certitudinẽ ofidencie de futuris et si nõ certitudinẽ iudicij. Vñ v Jo. iij. Si cor nostrũ non repreheñderit nos fiduciã hẽm9 ad deum q quicq̃d petierim9 accipiem9. Scda loq̃ndo de facto psone de actõe et de pñti: tunc hõ pt de se certam dare sniam quo ad gen9 opis boni vl mali vel indiñtis. Tercia loquẽdo quo ad psonam. tunc de malo põt homo iudicare. s de bono nõ. nisi fuerit ex spãli gracia data a dño. sicut qñ dixit apl'us. Certus sũ q nec mors et c. me sepabũt a caritate xpi. Potest tñ vt pri9 dictũ est haberi certitudo cõfidẽcie Quarta dubia de xprijs factis in ptem deteriorẽ sũt interpretanda quo ad suscepcõem pnie Hec aut interpretari non ẽ affirmare l' iudicare simpliciter s se gerẽ circa dubiũ. ac si deteri9 otigisset. Rñta. null9 in hac vita iudicãdus est tq̃ dignus inferno: q spũs sanctus opatur subito. Fma liter g̃ in alieno hoie vt plurimũ facta. non psona sunt a nobis iudicanda

De accidia. Ca. viij.

Ccidia ꝭm tho. ẽ tristicia de spũali bono in q̃tum ẽ dinuz. ad qd q̃s de necessitate tenet vt qñ racio osentit i fugã

a horrorē a detestacōe; boni diuini. carne oīno
ɔtra spm̄ preualēte. Et ē ex suo gn̄e pccm mor
tale Vnde et damas. eā diffiniens dic̄ Accidia
ē tristicia aggrauans q̄.s. ita depmit aīm hōis vt
michil ei agere libeat boni spūalis ad qd de ne
cessitate tenet̄. Notat alex. ꝙ spūale dupliciter
capit̄ Vno mō gn̄aliter p oībus preceptis dei
a phibicōibus Scḋo mō spāliter put solū re
spicit illa opa q̄ ordināt in deum p se sicut sūt
orare. psallē. legere. a hmōi Et hoc mō spūale
laboriosū determinat speciez pcc̄i in accidia. p̄
mo em̄ modo nō Preterea notat ꝙ accidia
est tristicia similiter inuidia Sz dr̄nt ꝗ inuidi
a ē tristicia aggrauās de alieno bono. Accidi
a ē tristitia aggrauans de bono ꝓprio spūali. qd
videt̄ malū. ꝗ laboriosū. Notat insup ꝙ tristi
cia seculi ꝓut disponit ad mortē culpe non est
maximū pccm. ꝗ ī multis accidit q̄ sūt ad hoc
naturaliter dispositi. sicut in melancolicis Vn̄
multociēs ɔtingit ex infirmitate melancolie
vel et alia Hec alexan. Cancellari9 sic dicit Ac
cidiā dicimus oē tediuz internū Et hec ex gn̄e
suo venialis ē. ꝗ ɔtrariatur non caritati s3 fer
uori eius Fit aūt mortalis dum p eam aut
ex ea mortale crimen incurrit̄. vt qn̄ redūdat
in peccatū mortale. sicut est obmissio eorum
que sunt de necessitate salutis. aut desperatio

de diuino auxilio aut suspsi9 interfectio· primũ
magnũ· scḋm mai9· tertiũ maximũ Subdit So
la negligẽtia mortalis ẽ p quã id qḋ sub pcep
to cadit obmittit̃ q̃uis culpabilior in exercicijs
spũalib9 ⁊ ierarchicis vt i missa q̃ cõphãis de
hoc habes lati9 infra ·c·xvi· ⁊ ·xx· Tediũ tñ bo
ni aliqñ solum ẽ mot9 naturalis· ⁊ sic nullũ ẽ
pccm̃ Aliqñ est appetit9 ɔtristati de ope spũa
li laborioso· ⁊ sic ẽ veniale· ymmo ⁊ appetitus
ille si sit deliberatiu9 est veniale· cũ ɔsensus i ve
niale non ẽ nisi veniale pccm̃· Preterea tediũ
boni pueniens ex difficultate op̃is aut ex ma
licia ɔplexionis absq̧ culpa plus in ioħe q̃ i
petro auget meritũ ⁊ laudẽ ioħis· sic dũ in ce
teris ipse cũ petro eq̃liter operetur· difficultas
vero in ope virtutis ex assuefactione viciorũ
pueniẽs pl9 de p se diminuit rõez laudis glo
rie ⁊ meriti q̃ augeat· tñ male habituatus q̃
ex maiori conatu op9 sit̃ ad bñ habituatũ
pficere neq̃t magis inde reddit̃ incõdẽtabiliter cõ
mẽdand9 ¶ Caritas q̃ ɔgaudet veritati huic
vicio opponit̃ Gaudiũ siue leticia bõ q̃ est scḋm
damascenũ q̃ nõ penitudinẽ infert nec alteri9
nocumẽti ẽ gnãtiua· nec vltra excedit mẽsurã
nec a studiosis opib9 suis nos abstrahit· q̃ in
seruitutẽ redigit· Contra preceptũ aũt carita
tis ẽ deum nõ diligere sup oĩa· diligere ãt deũ

sup oīa ex toto corde ex tota aīa ⁊ ex tota vtu
te q̄tum sufficit viatori ad salutē dicit canē.
est taliter affici ad deū actu vel habitu qꝫ dei a
micitiā cuiuslibet alteri⁹ rei dilcōni anteponat
sic qꝫ ꝓ nulla dilectōne l' sui alteri⁹ caritatē vel
let deserere p trāsgressionē cuiuscunqꝫ p̄cepti
diui. Est eē ꝯtra caritatē loq̄ndo de dilectōe ꝓxi
mi ⁊ dei nō seruare ordinē eius. qui ē qꝫ primo
deus p̄ omnib⁹ diligat. Scdō vt aīam ꝓpriā ⁊
ei⁹ salutem p̄ cunctis creatis diligat. Tercio ⁊
deinde ꝓximū s'm aīam principaliter. Quarto
corp⁹ ꝓpriū nisi quis ꝓ republica id exponat.
Quinto corp⁹ ꝓximi. circa ꝓximi eē dilectōem
diligant ꝓpinq̄ores ⁊ meliores. plus ꝓpinq̄ori
bus malis. ymmo s'm ambrosiū semp boni do
mestici mal' filijs sūt preferendi. Sub precep
to insup caritatis cadit diligē inimicū in corde
.s. q̄tum ad naturā ⁊ in vl'i. puta si aliquis dili
gens deū ⁊ ꝓximū. ab illa gn̄alitate dilectiōis
proximū non excludēdo. Scdō habē aīm para
tum ad diligendū inimicū si necessitas occu r
reret. Tercio ōn̄dere signa caritatis inimico q̄
coīter ab alijs oībus ōn̄di solent. Quarto sub
uenire inimico i vltima nccītate. Dilectio eē ꝓxi
mi. iiij. ista habere dꝫ. Sit serena vt diligat eū
propter deum. Sit iusta vt non condescendat
proximo in aliquo malo. sed solum in bono

Sit vera vt nō ꝓpter vtilitatē vel dilcōnem dili
gat. ſꝫ quia vult primo bonuꝫ ſicut ſibi ipſi vult.
Sit etiā recta ſeu ordinata vt plus ſibi velit ma
ius bonū. Primo .ſ. deum et beatitudinē et vir
tutem aīe. deinde ſciam et ſapiētiā. deinde bona
corpis. poſtremo bona exteriora Non eſt puer
tat ordinem caritatis ſupratactum. ff. l. In hac
enī dilectione vel creature bene vl' male ordia
tis quid ē pccm mortale quid veniale et qd nl'
lum vt habes in ꝓlogo p ſecundum notabile
Scandalum etiā ex accidia nōnunq̄ naſci ſolet
Eſt aūt ſcandalū actiuū ſm ihero. dictū vel fac
tum min9 rectum prebens occaſionē ruine. Et
fit qn̄ aliquis dicit vel facit aliq̄d qd de ſe ta
le ē: vt alterū aptum natuꝫ ſit inducere ad rui
nam. Eſt aūt ſcandalū duplex. Vnū paſſiuuꝫ
ꝰ receptum. et illud eſt generale pccm nō ſpā
le. in eo enī eſt q̄ ſcādaliſat. Et eſt mortale pec
catum qn̄ ex dicto vel facto alteri9 quis ruit in
aliquod mortale pccm. Aliud ē actiuum ꝰ da
tum qd diffinitum eſt. et eſt in eo qui ſcandali
ſat Et fit dupliciter. Vno mō p accidēs. puta
qn̄ fit preter intencōem agentis. qn̄ .ſ. aliquis
ſuo verbo vel facto inordinato non intendit al
teri dare occaſionem ruine ſed vult ſaluti ſue
ſatiſfacere. et ſic iterum non ē peccatum ſpāle
ſꝫ poteſt eſſe peccatū Alio mō p ſe fit ſcandalū

q̄n.f. aliquis suo inordinato d̄cō vel f̄cō intēdit
aliū trahē ad pccm. ⁊ sic ē spāle pccm. q̄r intē
dit spūale p̄ximi nocumentū De scādalo itaq̄
dat canč. iiij. regulas Prima. null9 agēs bene
f̄m oēs circūstantias dici d3 dare scādaluz al
teri. q̄ntumcuq̄ scandalisetꝫ ali9. q̄r i via oio re
cta si quis ceciderit: non ex scandalo vie s3 ex p
prio defectu puemet. Secūda solus ille scāda
lisat actiue qui aduertens ꝗ aduertē debēs a
lios p̄niores esse ad peccanduz ex mō suo agē
di q̄ sibi non est i precepto: nichilomin9 ipse o
perari nō desistit. Secus in casib9 hic exclusis
vbi malicia ꝓpria est scādalū gratis acceptū
vbi pretrea nō est adūtentia nec esse deb; de
scandalo alteri9. ⁊ vbi q̄s ad illud opandū te
neretꝫ. Tercia. ille di ex malicia sua peccare et
scandaluz accipe non ex actu alteri9 qui infor
matus sufficiēter de bonitatē hmōi act9. nichil
omin9 cadit in ruinā. vt si ex voto religionis e
misso parentes post sufficientez de religionis
pfectu informacōez se scandalisari ɔquerantꝫ
Scandalum ē hoc nō iam pusillorū sed phari
seorū: acceptum .f. non datum Quarta quilibet
ab omni actu cui non est astrict9 aliūde tenetꝫ
desistere. q̄n timet ꝗ timē dēt f̄m vehementem
coniecturam scandalum pusillorum quousq̄
de isto compescendo diligentiam compleuerit

nisi forte p coi vtilitate vncto spus sci doceat il lud tuc agendu. vt xps fecit i publicacoe ve ritatis sacmenti. Prom de sancto tho. Scadalu actiuu3 p accns est pccm mortale Primo qn quis omittit actu pcci mortalis Scdo qn quis otemnit salutem pximi. vt p ea oseruada no pretermittat aliqs facere qd sibi libuerit Ve niale aut pccm est dupliciter. Vno modo qn quis actu3 pcci venialis omittit. Scdo mo qn quis omittit actu qui non est sm se pccm sed h3 aliqua3 speciem mali cum aliq leui indiscre tione Scandalum vero p se actiuu est peccatu mortale dupliciter. Primo quado qs intedit aliu inducere ad peccandu mortaliter. Secun do qn intendit aliu inducere ad peccandu ve nialiter p actu3 pcci mortalis. Veniale pccm est qn intendit aliu inducere ad peccandu3 ve nialiter p actu pcci venialis. Accidia ec impru dentia causat: ideo de vicijs prudecie oppositis est videndu Pro quoru intellectu sm tho. nota du qp prudetia h3 tres ptes in gne. vi3 primo osiliu sm quod dr quis eubulia habere Scdo iudiciu seu snam de osiliatis Tercio preceptu .s. ad exequendu preconsiliata a snata. a ad qd libet horu vt bene fiat multa exigunt Na ad bo nitate osilij seu eubulie. v. aut. vi. exigunt. vi delicet memoria. s. pteritorum gestoru a similiu

Intelligētia q̄ est p̄ntiū ꝯtingētiū ⁊ necessari
orū Solercia q̄ est ī ꝯsiderādis futuris euētib⁹
est eñ facilis ⁊ ꝓmpta ꝯiecturatio de inuenci
one medij Ratio seu ratiocinatio q̄ ꝯfert vnū
alteri. Docilitas ꝑ quā q̄s acq̄escit sentēcijs
maioris Eustochia vero ē qñ q̄s ex seipō ꝓmp
te ꝯiecturat de medio ł de quibuscūq; Que vi.
sunt media inter supremū aīe qđ ē ratio ⁊ infi
mū hōis qđ ē opatio ꝑ corpis exercitiū medi
a. ¶ Secūda ps prudētie pńcipalis ē sūma seu
iudiciū. ⁊ hȝ duas ptes seu v̉tutes. vna ē sine
sis que ē bñ iudicatiua de cōib⁹ regulis. Alia ē
Gnomyn q̄ est bñ iudicatiua de hijs vbi oȝ a
cōi lege recedē. Iij. ps pńcipał prudētie ē p̄
ceptiua seu executiua. iij. hñs ptes. p̄ma ē ꝓui
dētia q̄ ordiat aliq̄d qđ ē fini accomoduȝ. secū
da ē circūspectō. ꝑ quā id qđ ordinat̄ ī finē q̄s
ꝯpat cū hijs q̄ circūstāt: attēdit ei circūstāci
as negocij Tercia ē caucio q̄ vitat īpedimēta
ꝑ eā ei q̄s sic accipit bō vt vitet mala. ⁊ cauet
ab hijs q̄ act⁹ virtutuȝ īpedire pñt. Cōtr̄ pru
dentiā ḡ q̄ ē auriga v̉tutū plurā pccā fiūt. p̄ma
imprudētia seu temeritas ei opponit̄. Cōmittit̄
aūt qñ q̄s diūtit a regul̄ dīms puta qñ q̄s q̄si
ꝯtemnēs ⁊ repudiās dīna documēta p̄cipitā
ter agit Vult ei talis actū īprudētie q̄ vult im
prudēter agere ꝯtra ptes prudentie viȝ ꝯsiliuȝ

iudiciū ⁊ preceptū. ¶ Nondū preterea ꝙ vicia oia q̄ opponunt̄ quibuscūqȝ virtutib⁹ ↄtentis sub prudētia · reducunt̄ ad · iiij · vicia · viȝ preci pitacōeȝ. inconsideracōem · incōstanciā · ⁊ neg ligentiā · Et sūt ista ⁊ gnālia ⁊ spālia vicia · sic ec̄ prudēcia q̄ est recta ratio agibiliū ē virtus gnālis ⁊ spālis ¶ Precipitacio fit dupliciter Vno mō qn̄ quis p impetū volūtatis vel passi onis ptrāsit actus seu ptes ↄsilij · puta qn̄ q̄s dimittit grad⁹ prefatos .s. memoriaȝ ⁊c̄ · Alio mō qn̄ quis p̄fata ptransit ex cōtemptu regu le dirigētis Et hoc ꝓprie vocat̄ temeritas · et ꝓ uenit ex supbia q̄ refugit subesse Inconsidera cio ē qn̄ quis deficit in recte iudicādo · ex hoc ꝙ ↄtemnit vel negligit attendere ea ex quib⁹ re ctum iudiciū ꝓcedit · puta regulas cōes vel ca sus vbi exorbitandū est ab eisdeȝ · ¶ Incōstā cia ē qn̄ quis rōne deficit in precipitādo ea q̄ sūt preconsiliata ⁊ iudicata tāq̄ bona · Et fit ali qn̄ ex ira aut inuidia aūt delectacōe ⁊ similib⁹ presertim ex luxuria · Negligētia est defect⁹ de bite sollicitudinis circa bona que q̄s facere dȝ Et ꝓuenit ex quadam remissione volūtatis p quā ↄtingit ꝙ racio non sollicitat̄ vt precipi at ea q̄ dȝ vel eo modo quo dȝ Et opponit̄ solli citudini bone seu diligentie · Consistitqȝ ī inte riori actu poti⁹ · Vnde ec̄ dicit̄ a ne q̣d est non

⁊ eligētia q̃si nō eligētia eoꝝ que sūt ad finem
Pigricia aūt importat tarditatē ad exeq̄ndū
Torpor v̂o remissionē q̄ndā in ipsa execucōe
Obmissio eē ptinet ad exteriorē actū debitum
quē cūqꝫ q̃ p̄termittit̃ ❘ Negligēn̄ itaqꝫ ē pc̄cm
mortale. vno mō si illd̓ qd̓ p̄termittit̃ sit de neces
sitate salutis. siue act⁹ sit siue circūstācia ⁊ tūc
trahit̃ ad illud gen⁹ pcc̄i mag̃ manifestū; q̃
sit electio interior sola. Alio mō si volūtas in tā
tum sit remissa ċca ea que sūt dei vt totaliter a
caritate dei deficiat. ⁊ hoc precipue ↄtingit qn̄
negligēcia sequit̃ ex ↄtēptu. Itē si q̄s diligeret
deū solū amore nālī. tunc caret̃ negligencia q̄
est pc̄cm mortale. Alioqn̄ si negligēcia ↄsistat
in pretermissione act⁹ alicui⁹ ꝟ circūmstācie q̄
nō sit de necessitate salutis ne hoc fiat ex ↄtēp
tu ſ; ex aliq̄ defcu feruoris caritatis. q̄ ipedit̃ a
liqn̄ p aliqd̓ veiale pc̄cm: tūc ē solū veiale Que
aūt sit drā negligēcie ⁊ ↄtempt⁹ vide s̃. c. ij. ꝟ.
vij. ⁊. c. i. ꝟ. v. Itē infra pn̄ti. c. ꝟ. xx. ¶ Prudētia
carnis seu mūdi ē cura seu studiū. ſm q̄ q̄s bō
carnis h; ⁊ amat vt vltimū finē vite sue Et sic ē
mortale pc̄cm Aliqn̄ aūt aliq̄s inordiate affici
tur ad aliqd̓ delcābile carnis absqꝫ hoc q̄ auer
tat̃ a deo p pc̄cm mortale Et si adhibeat studi
um ad hāc delectacōē ↄn̄dam. non ē nisi veia
le Si vero aliquis actu curam carnis referat in

finem honestū· puta cu3 quis studet commestio
ni ꝓpter sustentacōe3 corpis tunc non ē prudē
cia carnis· Et sic prudēcia carnis tēdit ad finē
nō vere ſ3 apparenter bonū· Astucia eē sic pru
dencia carnis h3 cū prudencia vera similitudi
nem non āt exñciam· ¶ Ignorācia eē sepe fa
cit de qua ponit canč· vi· regulas· prima Quili
bet obligat᷑ scire illud absq3 cui⁹ noticia non
p̄t euitare pccm Secūda culpabilis ignoran
cia iuris diui nō cadit i faciente illud quod in
se ē· qm̄ spūs scūs talem hoiem de necessarijs
ad salutē que vires suas exced ūt immediate
docere paratus ē· Tercia ignorācia inuincibil'
excusat i eis presertim q̄ sūt facti· non aūt cras
sa vel supina· q̄ ꝓuenit ex negligencia sciēdi ⁊
faciēdi quod i se ē· Dicit᷑ aūt inuincibil' nō q̄n
vinci possit· ā q𝔭 ex ea necesse sit tūc opari: ſ3
q𝔭 opans sufficiēter ƀm casus euentuū dili gē
tiam nō apposuit sciendi aliquod quod nescit
Quarta ignorācia iuris hūani sufficienter ꝓ
mulgati nō liberat subditos a pena in foro ex
teriori· lic3 frequēter quo ad deū excuset a cul
pa quosdā ignorātes· vide de hoc supra· c· ij· ꝓ·
vij· Quinta nō quilib3 tenet᷑ scire de quolibet
pccō mortali an sit tale lic3 expediat istud inq̄
rere ⁊ scire iuxᵃ vniuscuiusq3 vires ⁊ statū ⁊ pl⁹
ecclesiasticos q̄ laycos· Et inter ecclesiasticos

prelati ex officio tenent᷑ q̄ sint pati oĩ poscẽti reddẽ rõez d ea q̄ i eis ẽ fide ⁊ spe. vi. Neo vtẽs rõe diu ab ignorãtia pñcipiorũ moraliuʒ ex cusat᷑. Forte enĩ morula ad ↄsiderandũ appo nere fas ẽ. Ex premissis pʒ. ⁊ ex scõ thoma q̄ quintuplex ignorãcia ẽ pccm Primo eoruʒ q̄ sũt fide necessario tenenda Scdo eorũ que sũt sub precepto dei: presertim in decalogo facien da. Tercio eorũ que sũt a xpiano desiderãda si cut eorũ q̄ in orõe dñica ↄtinent᷑ Qrto eoꝝ que preceptivim hñt ab eccã coiter ꝑmulgata. v. eorũ que q̄tibʒ ꝑ suo statu necessario hʒ scire Vñ negligẽcia talia sciẽdi ⁊ addiscẽdi. affectõ talia ñ sciẽdi. ⁊ fuga a p̄dicacõe ł doctore vbi talia q̄s discẽ p̄t. sũt pccã sic dcʒ ẽ de negligeñ ↄ. xvi. Ingr̄titudo ec sit obmissione ⁊ ↄmissi one. ꝑut si obmissiõe hʒ tres grad⁹. Prim⁹ qñ homo bñficiũ nõ retribuit ꝑ loco ⁊ tpe fm suã facultateʒ Scd⁹ peior qñ q̄s p̄ bñficio non laudat bñfactoreʒ ⁊ grãs agit. s dissimilat q̄ si nõ demõstrans se bñficiũ accepisse Tercius pessim⁹ qñ nõ recognoscit bñficiũ siue ꝑ obli uionẽ siue quocũq̄ alio mõ. Isti tres gradus sũt pccm veniale qñ ꝓueniũt ex negligẽtia q̄ dam ã ex aliq̄ indisposicõe hoĩs ad v̄tutẽ. p̄ot tñ ↄtingere q̄ ec talis ingrãtitudo sit peccatuʒ mõrle. vno mõ ꝓpter interiorẽ ↄtẽptũ. alio mõ

ꝓpter ↄdicōez eius que ſubtrahit̃ quod ex ne
ceſſitate debet̃ beneficio vel ſimpliciter ſiue ī a
liquo neceſſitatis caſu Ingratitudo eciam fit com
miſſione. vt qñ quis nō ſolū pretermittit im
plere gratitudinis debitū: ſ ec̄ ↄtrariū agit. Et
in hoc ec̄ tres ſūt gradus Primus qñ quis re
tribuit mala ꝓ bonis. Secund⁹ peior qñ bene
ficiū vitupat Terci⁹ peſſim⁹ qñ beneficiū qua
ſi maleficiū reputat Et hij gradus ec̄ ſ͛m ↄditi
onez ei⁹ quod agit̃ qñq; ſūt pccā mortalia qñ
q; venialia. ¶ Correctionis fraterne obmiſſio
poteſt fieri tripliciter Vno mō meritorie ſicut
dicit aug⁹ Si ꝓpterea quiſq; obiurgādis ⁊ cor
ripiendis male agētibus pcit. qꝛ oportuni⁹
tpus inquirit̃. vel eiſdē ipſis metuit ne deteri
ores ex hoc efficiant̃ vel ad bonā vitam ⁊ piaꝫ
erudiendos impediant alios infirmos et pre
mant atq; auertant a fide. non videt̃ eſſe cupi
ditatis obmiſſio: ſ ↄſilium caritatis Alio mō
pretermittit̃. ⁊ eſt pccm̄ veniale qñ timor ⁊ cu
piditas tardiorez faciunt hoiem ad corrigen
dum delicta fratris. nō tamen ita ꝙ ſi ↄſtaret
ei ꝙ poſſet fratrez a pccō retrahere ꝓpter timo
rem vel cupiditatē dimitteret. quib⁹ in aīo pre
ponit caritatē fraternam. Et hoc mō viri ſancti
quandoq; negligunt corrigere delinquentes.
Tercio modo pretermittit̃ cum pccō mortali

qn̄.s. formidat. vt aug⁹ dicit Judiciū vulgi. ꝛ carnis cruciatio vel pemptio. dum tn̄ hec ita dn̄entur in aīo ꝙ fraterne caritati preponant. Et hoc videt̄ ɔtingere qn̄ aliquis presumit de aliquo deliquēte ꝓbabiliter ꝙ posset eū a peccato retrahere. ꝛ tn̄ ꝓpter timorez vel cupiditatem pretermittit. ¶ Voti fractio eē pcc̄m ē de quo est talis ɔclusio. ꝙ oīs voluntaria voti fractio ē mortale pcc̄m. ꝙ reddere ē necessitatis ꝛ tociens quotiēs frangit: nisi dispenset̄ ɔmutetur aut irritet̄ p eū ad quem spectat. Et sūt ḡdus ibi. ꝙ qn̄ solemnisatum ē p sacrū ordīnē vt castitas in sacris ɔstituto. vel p approbate religionis ꝓfessionē. est mai⁹ pcc̄m si frangit̄ ꝙ̄ in voto castitatis priuato. Et ī religione approbata votuz pauptatis est magnū. castitatis mai⁹. sed maximū obedientie. Sic eē in priuatis votis votuz castitatis pene vel ī toto oīa alia excedit vota. Quāobrē solus papa in eo dispēsat. vide de h⁹ infra. c. xiij. ꝟ. x. ꝛ. c. xiiij. ꝟ. iij. Itez. c. xvi. ꝟ. xvij. Sic eē vota terre scē liminū a ploꝝ ꝛ scī iacobi reseruant̄ aliqn̄ vt videt̄ pape q̄ ad dispēsacōꝫ Oracōnū eē debitarū obmissio tendit ad pcc̄m mōrle. Primo qn̄ cadit sb̄ voto alicui⁹ orō Scdo qn̄ obmittit horas canonicas legittime nō īpedit⁹ q̄ tenet̄ sub p̄cepto. Tercio q̄ orōez facē ɔtēnit ī pnīe sacro iniūctā

quarto q̄ aliūde nō valens temptacōi tendēti ad mortale resistere deum p gracia nō inuocat Quinto qui in festis vbi preceptū est deo fuire· aut non missam audit q̄ deum nō diligit q̄ nō orat nisi esset aliūde legittie impedit⁹ ¶ Filie accidie s̄z greḡ· sūt· vi· p̄ma est malicia qn̄ quis ex tristicia de spūalibus impugnat ipsa spūalia bona· in quo⁊ detestacōe⁊ aliq̄s indu cit· Malicia tn̄ aliter capitur qn̄ dī q quis ex malicia peccat· v· quando pccm̄ puenit ex indi nacōne habit⁹· put viz ex malicia peccare di stinguit· cōtra peccare ex infirmitate vel igno rantia· q tunc ex malicia peccare· non ē spāle pccm̄· s̄ generalis quedā⁊ ɔdicio peccati ē· Se cunda est rancor qn̄ quis ex tristicia de spūa libus impugnat hoiem qui ad bona spūalia inducit· Tercia ē pusillanimitas qn̄ sic fugit aliquis ɔtristancia: q fugit ardua ɔsiliorum dei· de qua supra· c· i· ℣· x· Quarta desperacō est qn̄ quis sic fugit ɔtristancia q recedit a fine vltimo· de qua supra ℣· ij· Item· c· i· ℣· xv· Quin ta est torpor circa precepta· qn̄ quis sic fugit contristancia q fugit dei precepta· de quo su pra ℣· xvi· Sexta est vagatio mentis circa illi cita· vt qn̄ quis ꝓpter tristiciā in spūalib⁹ ab eisdem se transfert ad exteriora delectabilia· ¶ Filie accidie s̄m ysidorū sunt octo· Prima

amaritudo q̄ est quidā̄ effect⁹ cā̄coris. de q̄ di
ctum ē. Scd̄a ē ociositas qn̄ q̄s circa precepta
torpet sic q̄ oio dimittit ea Tercia ē somnolē
cia qn̄ quis torpet circa precepta negligēter
ea implens Quarta ē importunitas mētis qn̄
mens sic euagat̄ circa illicita q̄ ipsā arx men
cis importune vult ad diuersa se defūdere Qn̄
ta ē inq̄etudo corpis qn̄ ex eadez radice mēbra
inordinate mouent̄ Sexta insēsibilitas qn̄ ex
prefata radice fit p corp⁹ motio local̄: vel mu
tatio ꝓpositi mētis Septia curiositas quando
mens sic euagat̄ ad illicita q̄ quo ad cogniti
onem ad diuersa se vult diffundere ex tristici
a de quo supra. c. ij. ꝟ. xix. Octaua ē verbositas
qn̄ idem ad verba se diffundit. de quo supra
c. vi. ꝟ. xvi. &c.

De i. precep. ca. ix.

Circa decalogū ec multiplicit̄ pccāre
ↄtingit. vbi pmū preceptuz ē Nō deos
alienos colē. ec absq̄ institucōe yma
ginū. falsos deos nō colē sb̄ institucōe ymagi
nū. Nullā supsticōz exercere q̄ ibi ē cuz demo
ne tacitū ꝟ maifestū pactū. Supsticio aūt ē
quedā religio sup̄ modū ꝑuata. vicīuz. s. quo
aliquis exhibet cultū diuinū ꝟ cui nō dz vel mō
quo non dz. Et hz species generales. Prima ē
qn̄ diuin⁹ cultus exhibetur ei cui exhibend⁹
est. s. deo vero. sed modo indebito. sicut si aliq̄s

tempore gratie vellet colere deum ſm veteris le
gis ritum: ſeruando .ſ. legalia Sic etiã hodie q̃
in eccã cultum exhiberet deo ꝯtra moduꝫ diña
auctoritate ab eccã ꝯſtitutũ ⁊ ĩ eccia ꝯſuetum
Secunda ſpecies eſt ſi diñus cultus exhiberet̃
ei cui non deberet̃ exhiberi .ſ. cuicunqꝫ creature
Et hoc gen⁹ in multas ſpecies generales diui
ditur ſm diuerſos fines · viꝫ in ydolatriaꝫ di
uinacõem · ⁊ obſeruationes humanorũ actu
um Prima ḡ ſpecies eſt ydolatria que diñam
reuerenciã indebite exhibet creature · vt ſi q̃s
offert demoni · eum adorat ⁊ ſimilia · Scđa eſt
diñatio q̃ demones ꝯſulit p aliq̃ pacta cuꝫ eis
inita tacita vel expreſſa De expreſſis ſũt · viij ·
ſpẽs : de tacitis · vi · ſpẽs · Tercia ẽ obſeruatio
nũ ſupſticio vt ſunt ligature ⁊c̃ · ¶ Diuinacõ
itaqꝫ ẽ quedã prenũciacõ futuroꝝ · mõ indebi
to facta ſeu vſurpata · qđ additur · qꝛ ſi q̃s pre
nũciaret ea q̃ ex nccitate ꝓuemũt velut in plu
ribus q̃ hũana racõe prenoſci pñt · vel ſi q̃ fu
tura ꝯtingẽtia dei aliq̃ reuelacõe cognoſcunt̃
non ẽ diñatio Vñ diuinare ẽ ſibi indebito mõ
vſurpare prenunciacõeꝫ futuroꝝ euentuũ ꝯſi
lio ł auxilio demonuꝫ · Oĩs aũt diñatio ex pte
demonuꝫ ꝓuenit · Aut qꝛ expreſſe demones in
uocant̃ ad futura manifeſtãda · Aut qꝛ demo
nes ſe ingerunt vanis inquiſicõibus futuroꝝ

vt mētes hoīm implicēt vāitate ¶ De primo
viȝ vbi demones expresse inuocant̄ sunt. viij.
spēs viȝ. prestigiū. somniū. nigromācia. diui
natio p phitones. geomācia ydro. aeromāci
a. et pyromācia ¶ De scdo vbi demones tacite
se ingerūt fiūt. vij. s. geneſ. auguriū. omen. ciro
mancia spatulasmācia. et sors. Prestigiuȝ fit
qñ prestigiosis quibusdā apparitionibus se
demones aspectui et auditui hoīm ingerentes
ad pnūciandū futura illicita inducūt ¶ Som
niorū diuinatio illicita tūnc fit. qñ opacōe de
monuȝ alique fantasie dormientib⁹ apparēt
ex quib⁹ qñq3 aliq̄ futurā reuelant hijs qui cū
eis hñt pacta inita illicita. Aut expressa. quia
ad hoc inuocant̄. Aut tacita q2 hmōi diuina
tio extenditur ad quod nō potest se extendē
Si vero aliquis vtitur somnijs ad cognoscen
dum futura fm q2 somnia procedunt ex reue
latione diuina vel angelica. vel fm q2 pcedūt
ex causa naturali intrinseca. Sicut medici ex
somnijs infirmitates iudicant. vel etiā fm q2
pcedūt somnia ex cā naturali extrinseca. vt
qñ ymaginatio dormiētis immutat̄ ab aere
otinēti. l ex impressione celestis corpis. puta
qñ sic dormiēti aliq̄ fantasie apparent confor
mes celesti dispositioni. qui in hq̄ vtitur somni
js ad cognoscendū futurā ex quacūq3 pfatarū

causãtuz aliqua q̃ tum se p̃t virtus tal' cause
extendẽ. tunc nõ erit illicita diuinatio. Ex qui
bus pz q. v. sunt cause somniorũ viz. iiij. iam
recitate. Quinta similiter ꝓut veniũt ex demo
nis pacto tacito vel expͣsso aut ex illusiõe sua.
¶ Nygromãcia fit qñ p mortuorũ apparicõez
vel locucõez adhibito sanguĩe vel alio videntᷣ
suscitati mortui diuinare. et ad interrogata re
spondẽ. Per phitones diuinacõ fit qñ futura
prenũciãtᷣ p hoĩes viuos. sicᷣ in arrepticijs pz.
Quãq3 tñ demon prenunciat futura p expͣssas
figuras vl' signa q̃ in reb9 inaĩatis apparent.
¶ Geomancia fit qñ futura apparent in aliq̊
corpe terrestri. puta vngue l' ferro vel lapide
polito. Ad idem ptinet ꝓtractio punctoꝝ vbi
fit aliqñ diuinacõ sine expressa demonũ inuo
cacõe. ¶ Ydromãcia qñ futura apparent in a
qua supstitiose ¶ Aeromãcia vero qñ apparẽt
in aere. Piromancia vero qñ apparent i igne
In sequẽtib9 ãt sex spẽbus diuinacõnũ nõ ex
presse. s3 tacite demon se immiscet ad predicẽ
dum futura. Prima ẽ geñ. Sũt aũt geneatici
q̃ ex astris certitudĩaliter futura p̃dicẽ curãt
in effectib9 casualib9. seu futuris ↄtingẽtib9 l'
de futuris opib9 hoĩm ex libero arbitrio depẽ
dentiuz. Si aũt geneatici frequẽter de talibus
verum dicunt. hoc cõtingit. Aut qꝛ multitudo

hoim sequit corpm suoꝝ passiones ⁊ nō roez Aut qꝛ demones occulte se immiscent generati corū diuinacōibus et ipsis nescientib⁹ Secus aūt ē de effectib⁹ necessarijs. vt de eclipsib⁹ et de effectib⁹ a corpib⁹ celestib⁹ i inferiora corpa agentib⁹ vt de pluuijs siccitate ⁊ hmōi ¶ Augurium fit qn̄ p motū vel voces auiū seu quorūlibet aīalium. siue p sternutacōes hoim vel mēbrorū saltus quis illicite futura pnūciat Et si talia fiūt ex visu auium dr̄ ꝓprie auspiciū. Qn̄ vero ex auditu auiū tunc dr̄ auguriū quod et est nomen cōe ad oia p̄fata Nihil tn̄ ꝓhibet ex aīalium motib⁹ vel vocib⁹ aliquib⁹ ꝯiecturare futura. qꝛ ex influencia celestiū ⁊ ex aere ꝯtinente immutant ad quedā ex quib⁹ conici pn̄t futura. vt si cornix frequēter crocitet: pronunciat pluuia futura ꝓxime. Animalia et aliqn̄ pcipiūt diuinos instinctus. vt columba sup xp̄m ⁊ in cete Jone Instinctus preterea animaliumaliquando causant a demonib⁹ qui v tuntur hmōi opationib⁹ brutorum animalium ad implicandū aīas vanis opinionib⁹ Et tunc auguriū est. Omen fit circa verba hominū alia intencōe capta q̄ dicta sint. q̄ alius retorquet ad futurū qd vult prenoscere. Verba em̄ hoim q̄ accipiūt ꝓ omine aliqn̄ dispo nunt ſm demonū opationē Aliquādo v̄o ſm

diuinam puidentiā· primo modo ē illicitū ſʒ ſecū
do mō licitū ſi ex eis pnuncient̄ futura: ſic Ge
deon fecit iudic· vij· ⁊ eleaſar Gen· xxiiij· Sed
primo mō benedab regis ſerui fecerūt· ʒ· Reg·
ij· Cyromācia ⁊ ſequētes due ſpēs ſic ſe hn̄t
q̄ i eis ꝯſiderant̄ alique figurarū diſpoſicōnes
in aliquib⁹ corporib⁹ ocurrentes viſui Vnde
cyromācia fit qn̄ ꝯſiderant̄ diſpoſicōes aliq̄ ex
lineamētis man⁹ ⁊ inde futura dicunt̄ Spa
tulaſmantia fit qn̄ ꝯſiderant̄ diſpoſicōes ſpa
tularū alicui⁹ aīalis· ⁊ inde ex talib⁹ figuris p
nunciant̄ futura Sors fit qn̄ aliq̄d fit vt ei⁹
euentu ꝯſiderato aliquid occultū innoteſcat·
Sors igit̄ ē qn̄ ſine expreſſione demonū inuo
catione fit diuinatio ex ꝯſideracōne eoꝝ que e
ueniūt ex quibuſdā que ab hoībus ſerio fiūt
ad aliquid occulte inquirendū· Et fit hoc mul
tipliciter· Aliqn̄ p ꝯſideracōeʒ figurarū que p
ueniūt ex plumbo liquefacto ī aliquid piecto
Sed hec ad geomanciaʒ ptinet· aut qn̄ fit ex
quibuſdam cedulis ſcriptis vel non ſcriptis
in occulto repoſitis dum conſiderat quis quaʒ
recipiat· Aliquando ex feſtucis inequalibus
poſitis quis maiorem vel minorē accipiat Ali
quando ex taxillorū piectione quis plura pū
cta piciat Aliquando etc dum ꝯſideratur quid
aperienti librum ocurrat· Et hec· iiij ad ſortē

ptinet. Est aut triplex sors. diuisoria. ɔsultoria. ɔ diuinatoria. Diuisoria ē qn̄ supradcā iuditio sortiū ɔ̄runt. q̄d cui sit exhibēduz siue illud sit res possessa. siue sit honor siue digtas siue pena aut actio aliq̄. ¶ Consultoria fit qn̄ inquirit q̄d agere oporteat. Diuinatoria vo qn̄ querit quid sit futurū. Est sortib9 vti illicitum in sex casib9. Primo qn̄ q̄s in quacūq₃ materia triū specierū ea intencōe sortib9 vtitur q̄i hmōi act9 hūani q̄ requirunt ad sortes ɓm dispositōem stellarū sortiant effcm. q₃ vana tūc ɔ falsa ē opinio. nō carens demonuz iuuamie Scdo qn̄ sortiuz iudicium expectat ex demonibus. Exemplum ezech. xxi. de rege babilonis Tercio qn̄ iudiciū expectat a deo. et tunc non est de se illicitum. vt dī prou. xvi. Potest tn̄ in hoc q̄druplex pccm̄ incidere. Primo si q̄s absq₃ vlla necessitate ad sortes recurrat. q₃ per hoc videtur deum temptare. Secundo si quis eciā in necessitate absq₃ reuerentia sortib9 vtat. Verum mathias pūia orōe ɔ cetu scōruz collecto electus ē. Tercia si diuina oracula ad terrena seu secularia negocia advite h9 vanitatez q̄s ɔuertat vt aliq̄ faciūt in libris euāgeliorū et sacris. Quarto si in eccāsticis elcōib9 vtantur sortib9 Secus ē in secularib9 digtatibus quo ad elcōnez taliū ɔ etiā in tpaliū rerū diuisiōe

Licitū insup est qn̄ ncc̄itas imminet cū debita reuerencia sortib⁹ diuinum iudiciū implorare vt qn̄ dubium ē quis in p secucōe circa oues pa stor remanē debeat. Et qn̄ aliqstpe famis ab undaret ꝛ duo egentes eq̄liter essent in extre ma ncc̄itate. nec vtriqꝫ quo abūdat donū suf ficeret. tunc ec iustissimū ſm aug⁹. esset sorte vti cui dandū esset. Obſuacōnes hūanorū ac tuū illicite fiūt vt ꝑ tercia spē gnāli supra reci tatum ē in. vij. s. in acquisicōe sciarum i immu tacōe ꝑ sanitate corpm i vsu ymaginū in virtu te lapidū. in expectatione fortuitorū euentuū in vsu verborū sacrorū. ꝛ in immutacōe mēsiū ꝛ similium ¶ Obseruatio artis notorie ē illici ta ꝛ inefficax ac superstíciosa. q̄ꝛ obseruācijs eius quis acquirere nitit̄ scienciā ł veritatēꝫ p quedā pacta significationū inita cū demonib̄ sicut in inspectōe quarūdaꝫ figurarū ꝛ placōe quorundā ignotoꝝ verborū ꝛ hmōi alijs. ¶ Obſeruacōes ordinate ad corpm immutatio nem puta ad sanitatē ꝛ hmōi tunc sūt supsti ciose qn̄ naturaliter non pn̄t facere tales effe ctus quales ab eis expectant. q̄ꝛ tales sūt solū quasi signa. ꝛ sic ptinent ad pacta cū demoni bus inita. Et fiunt talia aliquando cuꝫ generi bus lapidū. Aliquando cum herbis. aliqn̄ cū lignis. aliqn̄ sonis certis ā vocib⁹ figuracōib̄

ac signis quibusdā. ā carminib⁹ ł aliis ritib⁹
Et talib⁹ reb⁹ naturalib⁹ addunt̄ caracteres a
liqui. vel aliqua noīa ł alie quecūq̄ vane ob
seruacōes q̄ manifestuꝫ ē natualiter efficaciā
non habē. Jmagines em̄ astronomice vo ca
te ptinēt ad supsticōeꝫ demonū arte ꝯfictā. Et
falsū ꝙ lapidib⁹ ꝛ aīantib⁹ ac sonis certis vo
cib⁹ figuracōnib⁹. aut signis obꝯuatis in celi
ꝯuersione. ł motib⁹ siderū fabricent̄ ab hoīb⁹
ptātes sideruꝫ ydonee ad varios effectos exe
quendos q̄si effectus magicaꝝ artiū ex virtu
te celestiuꝫ corpm ꝓueniant. Credere etiā hoīes
posse p artem vere mutari ī lupos ł bestias et
hmōi falsuꝫ ē ꝛ supsticiosū. ¶ Obꝯuacōes etiā
qua ordinant̄ ad precognoscēda aliq̄ fortuita
vel infortuita sūt illicita ꝛ supsticiosa: ac reli
quie ydolatrie Exēpli grā. Si membruꝫ aliq̄d
salierit Si inūcti ambulantib⁹ amicis lapis
aut canis aut puer medi⁹ interuenerit. limen
calcare cū aliquis ante domū suā transit. Redi
re ad lectū si quis dū se calceat sternutauerit
Redire domū si ꝓcedens offenderit cū vestis a
sortibus redditur. ¶ Obseruare dies faustos
vł infaustos. verba pretrea diuina scripta su
spendere ad collum. aut secum portare prop
ter sanitatem vel prosperitatem. ac etiam ꝑ
ferre talia. tunc est illicitum et superstitiosuꝫ

primo qñ ɔtinet aliquid ad inuocacõez demo
num ptinens. Scdo qñ ɔtinent ignota noĩa.
Tercio qñ ɔtinent aliqua falsa. Quarto quã
do cum diuinis verbis ibi cõtinent aliqua va
na. puta aliq̃ caracteres inscp̃ti preter signũ
crucis. Aut si spes habeatur in mõ scribendi aut
ligandi. aũ in quacũqz hmõi vanitate q̃ ad di
uinã reuerentiã non ptinent. Qñ aũt nullum
prefatoꝝ fit tunc ẽ licitũ. puta qñ pferunt di
uina verba. aut inuocatur nomen diuinũ seu
scribit seu portatur: ⁊ respectus habeatur ad so
lam dei reuerẽtiã ⁊ ad sacra vba ac ad diuinam
virtutẽ a qua exspectat effect9 In incantacõ
nibus etiã serpentũ ⁊ quorũcunqz aĩalium. si
solũ talis aspectus habeatur iam dictus non ẽ il
licitum Vnde licitum ẽ tali respectu herbas col
ligere medicinales cũ simbolo diuino ⁊ orõne
dñica. sic etiã ad sanandos infirmos licet aliq̃
sacra verba dicere. vt. pr̃ noster. aue maria.
vel q̃litercunqz nomen dei inuocare seclusis p
dictis. iiij. malis. Maleficium dr qñ quis sup
sticiosis obseruantijs aliũ demonis coopatio
ne occulta vel manifesta in amorẽ alteri9: vel
odiũ inflãmat. Deo enĩ pmittente ꝓpter pctã
põt demõ corpus hoĩs possidere. sicut in demo
niacis: ledere sicut iob. occidere sic viros virgi
nis quã postea duxit thobias. Infrigidaẽ ne

moueatur ad coitum imaginacōem vnꝰ imu
tare vt sic odiat q̄s quā dilige̅ deret . ⁊ econu̅
so de amore . vt de puella in legenda sc̄i blasij
Et . ij . dyal . greg̅ . de sc̄imoniali : voluntate; tn̄
demon nunq̄ p̄t immutare . Gn̄aliter aūt ꝓ
supsticioso reputat̄ . qđ q̄ntū de se ē nō ptinz
ad dei gloriā . nec ad hoc ꝙ mens hoīs refera
tur in deū . aut ꝙ carnis ɔcupiscētie moderate
refrenent̄ . Aut etiā si fit preter eccē institucōȝ
vel ɔtra ɔsuetudīnē ɔēm q̄ ſm aug̅ . ꝓ lege hn̄
da ē . vel ꝙ nō p̄t reduci in cās nāles ſm arte̅
medicine . ph̄ie ⁊ astronomie . vel qđ nō p̄t re
duci ad artificiales modos presertim licitos
Adiurare deōnes p exorcismos licitos ē licitū
⁊ officiū exorcistaȝ ⁊ alioȝ licet nō ex officio
¶ Pc̄m aūt ē adiurare demones ad discendū
aliq̄d ab eis . vel ad famulandū sine sp̄ali dei
instinctu vel reuelacōe ¶ Preterea adiurare supe
riorē hoīem q̄i volendo eū necessitare ē peccatū
licet tn̄ hoc ad inferiores . licitum etiā est supe
riores adiurare nō necessitare : sed p diuina v̄
ba precando . ¶ Temptat deum aliq̄s qn̄ de ex
cellentia aliqua diuina dubitat . vel pretermit
tit homo facere quod p̄t ad pericula euadēda
respiciens solū ad auxiliū diuinum . ¶ Temp
tat̄ aūt deus triplicit̄ . Vno mō verbis exp̄sse
qn̄ aliq̄s ex incertitudīe fidei ea intencōe aq̄d

a deo postulat vt exploret dei sciam. aut ptātē aut bonitatē. aut veritatē dicti ei9. Scđo factis deus temptat᷑ et expresse. qñ quis ex incertitudine fidei p ea q̄ facit intendit expimentū sumere diuine ptātis. pietatis. sapie aut veritatem dicti eius. Tercio temptat᷑ deus quasi intpretatiue qñ q̄s et si nō intendat expimentū de deo sumere. Aliquid tñ petit vel facit ad nichil aliud vtile: nisi ad pbandum dei ptātem vel bonitatē. seu cognicōem vel veritatē dcī ei9 Deinde etiā quasi interpretatiue qui ante orōnem suam aīaꝫ suam nō prepat: dimittēdo si quid aduersū aliquē hꝫ vel alias ad deuo cōꝫ se nō disponēdo Talis em̄ non facit q8 in se ē vt exaudiat᷑. Qñ aūt ꝓpter aliquā instam necessitateꝫ vel piam vtilitatem omittit se aliq̄s diuino auxilio in suis petitionib9 vel factis h° non ē deum temptare.

De. ij precepto et trib9 sequentib9 cā. x.

Scđo precepto ꝓhibet᷑ oē piuriū et oīs blasphemia in deū. in scōs et in scā fieri atqꝫ iurare ꝓhibet᷑ sine trib9 comitibus viꝫ iusticia & discretione. iudicio & non leuiter: et veritate & non false. Iurare p deū q8 est eū testē veritatis adducere fit licite. immo meritorie dum veritas subest et reuerentia comitatur. et pia necessitas ex hūana infirmitate ꝯsurgēs

impellit. Iurare inuanū est ꝓprie deū in falsitatem cuius esse testis nequit inuocare: imo dum ex deliberacōe fit sp est mōrtale. Periuriū enim est mendacium iuramento firmatum: et est ex suo gn̄e peccatum mōrtale. Fitq triplr. Primo et principaliter fit piurium qn̄ deest veritas iuramento: put. s. est mendacium iuramento firmatum. Secundario fit piurium qn̄ iuramento deest iusticia. puta qn̄ q̄s iurat illicitum se facturū: illud tn̄ non faciendo n ō est piurus. Tercio qn̄ deest iudiciū: puta q n̄ aliq̄s indiscrete iurat. q2 ex hoc ipō periculose ɔmittit iniuriādo falsitatē incurrendi Sic qui iurat se nō intraturū religionē vel nō daturū elemosinā vel hmōi. Si tn̄ talis postea fac qd melius ē: non efficit piurus. q2 malū sub iuramēto cadē nō potuit. Sūt p̄terea alij gd9 in piurio. p̄m9 si q̄s p euāgeliū iurās piuret. scd9 si q̄s p deū in coi s̄mone piurat. terci9 si q̄s solemnit iuret p euang. piurans. piur9 ē et mōrtalit peccat q nō ipletvbi p̄t qd coact9 iurauit iuramēto ꝓmissorio n absoluat auctē supiorū p̄serti qn̄ coactio cadebat in ɔstantē virū tunc dispēsari p̄t p supiorē Qui piurat iocose augz diuinā irreuērentiā et peccat mōrtaliter Periur9 est qui falsū iurat qd putat esse verū. S3 plus piurus est qui verū iurat qd putat eē falsum.

nam talis mentitur. Periurus etiã est qui a
liq̃d putat eẽ falsũ ꝛ iurat tanq̃ sit verꝫ qd for
te verꝫ est. Falsũ testimoniũ aũt ferre in iu
dicio scienter sp̱ est pc̃m mo̾ɫe. Sed si quis
ibi vel alias ex labilitate memorie humane ẽ
putet se certum eẽ de eo qd falsum ẽ. ꝛ tñ cũ de
bita sollicitudine recogitans estimet se certũ
esse de hoc qd falsum est: non peccat mo̾ɫiter
hoc asserens. q2 nõ dicit falsũ testimoniũ p̱ se
ꝛ ex intencõe ꝫ p̱ accidens ꝯtra id qd intẽdit.
Non etiã incurrit aliq̃s piuriũ qñ aliq̃s iu
rat vel pmittit se facturꝫ voluntatẽ alteri⁹ si al
ter cui iurat iuranti imponit illicita vel inhone
sta vel importabile seu immoderatũ. q2 qñ ali
quis iurat vel pmittit se facturꝫ voluntatẽ alt̃i
us intelligenda ẽ debita cõditio: s.illud qd
ei mandatur sit licitum ꝛ honestũ ꝛ po̾bile si
ue moderatũ. Qui preterea fit de nouo ciuis a
licuius ciuitatis non obligaẽ q̃si iuramento
ad seruanda illa q̃ ciuitas se ꝓuaturã pri⁹ iu
rauit. Teneẽ tñ ex q̃dam fidelitate ꝯciuib⁹ vt
fiat pticeps onerũ eoꝝ. Canonicus etiã q̃ iu
rat se ꝓuaturꝫ statuta edita in aliquo collegio
nõ teneẽ ex iuramẽto ad seruandũ futura sta
tuta q̃ de nouo fiunt n̄ intẽderit se obligaẽ ad
oĩa statuta preterita ꝛ futura. Teneẽ tñ ꝓuare
ea statuta ex vi statutoꝝ q̃ habent coactiuam

virtutem. Quicunq vero ex lapsu lingue fal̄m iurat. si quidem aduertat se iurare et falsū esse qd iurat: non excusatur a peccato mortali. Si aūt hoc non aduertat: nō videtur habere intē tionē iurandi: ideo a crimine piurij excusat̄

¶ De exigentibus vero iuramentum sciendu3 q si aliq̄s exigit iuramentū tanq̄ p̄sona pub lica s̄m q exigit ordo iuris ad peticōem alteri us non videt̄ esse in culpa: siue ipse iuramen tum exigat. siue sciat eū false iurare siue verū. q nō videt̄ ille exigē: sed iste ad cuius instantia3 exigit. Qui autē exigit iuramentū p seipō p̄pria sponte et tanq̄ priuata p̄sona: et nescit aliū iu ratu3 falsū. et ideo dt sibi. Iura mihi vt fides ei sit: non ē pctm̄ Sic etiā qn̄ p se aliq̄s exigit iu ramentū: et tn̄ non sp scit alium iurare ve3 vel falsū: sed qn̄q dubitat de facto et credit eu3 ve rum iuratu3. et tunc ad maiorē certitudinē iu ramentum exigit: non ē pctm̄. Si autē q̄s scit eū fecisse. s. contrarium eius qd iurat: et cogit eu3 iurare homicida est. Postremo puersū iuramē tum ē qn̄ aliquis ve3 iurat p falsos deos. De p̄fata etiā materia exactionis iuramenti ponit cancel. tres regulas. Prima. exigē iuramenta ab hijs de q̄bus vehementior ē presūptio q̄ de op posito apd exigētes q piurabūt. et ad hoc ex deliberatōe inducē: vix q̄ nunq̄ caret mortali de

licito nisi forsan q̄n̄q̧ apud iudices quibus ex
officio sic exigere nccē est Scd'a. neq̧ nccē est
neq̧ vtile ⁊ sepe criminosū exigē iuramen̄ ab
hijs qui q̄stionant᷑ in iudicio exteriori ecclias
tico vel ciuili q̄n̄ presumi p̄t vehementer q̧ vel
deiurabunt. ⁊ q̄n̄ eoꝝ iuramento nullatenus
statur. Tercia de re penitus occulta q̄. s. nō p̄t
ꝓbari testibus duobus: neq̧ rempublicam
scandalisat. Nullus in foro exteriori licite p̄t
ab alio inuito iuramentum extorq̄re. Sabba
ti sc̄ificatio infringit᷑. Primo p eos q̄ tunc pec
cant mortaliter. s. die dn̄ico vel festiuitate nōbi
li. Scd'o p eos qui faciunt opus corpale non
ptinens ad dei seruiciū seu cultum. Aut q̄d nō
ptinet ad exercitiū sp̄ūalis act⁹ seu cultus di
uini. Aut nō ptinentia ad ea q̄ sunt nccāria si
bi vel suis aut nō ptinentia ad salute ꝓprij vel
alieni corpis. aut nō ptinētia ad vitandū im
minens damnū rei exterioris. De illo p̄cepto
canē. poīt. v. regulas. Prima obseruatio sab
batismi q° ad circūstantias tpis. modi ⁊ loci
ꝓ maxima pte relicta ē determinacōi p̄latoꝝ
q̄ cognoscit᷑. tū ex eoꝝ institutis. tum ex ꝯsuetu
dinib⁹ p eos legitime toleātis. Scd'a de opib⁹
seruilib⁹ non excendis dieb⁹ dn̄icis ⁊ festiuis
pl⁹ vt freq̄nt᷑ determinat ꝯsuetudo loci ⁊ psonaꝝ
a prelatis tolerata q̄ꝫ alia lex scripta. Tercia

cõsuetudo exercendi opa seruilia hec ab istis. hec ab aliis in dieb9 festiuis tunc maxime eēt dicenda corruptela: qñ totaliter a seruicio dei et a cultu festoꝝ: et maxime ab auditu misse re uocet. Qñ preterea hec seruilia magis ex cupidi tate ꝙ p ia necitate reipublice ptractantur. Quarta ioci et alie recreacões corpales apud vulg9 dieb9 festiuis ꝙꝙ sepius admixtas hēant malicias cõtra legē dei. nō tñ p directū eccl'asticis obuiant institutis. Quinta. opa serui lia plerūqȝ fructuosius fierent si nō ea phibe ret eccā: ꝙ illa q̄ vulgaēs in festis exercent. Pro pterea prelatoꝝ interē attendere circa festiui tatū multitudinē. Nāqȝ ista fiunt ad cumulū peccati poti9 ꝙ ad cultū dei. Preceptū de hōre parentum locum etiam hȝ de honorandis parentibus consanguineis. cõciuib9 ac beniuolis patrie: im mo et mgr̄is. Unde hoc preceptum includit du as virtutes. s. pietatē et obseruantiaȝ. pietas enim eē dȝ ad p̄latos oēs. q̄ p̄tis rōem hn̄t. Contra qd faciunt p̄mo q̄ non hōrant parentes q̄ in defectu eis nō subueniunt. Qui consang̃neos etiā nō hōrant. aut eis nō subu eniunt in necā tate spāliter. Silr parentes q̄ nō thesaurisāt su is filiis. q̄ eis nō solū ad horā: sȝ ad totā vitā eis debent subuenire. Scdo qui patrie vbi na ti et nutriti sunt q̄ non honorē aut obsequiuȝ

prestant in necitate presertim. Silr qui conci
ues sue patrie non honorāt. aut eis nō subue
niunt. Tercio q̄ non horant beniuolos pt̃ie.
Obseruantie etiā virtus hic mandatur q̄ ho
noreꝫ obedientiā ac repensionē vicis exhibē
tenemur ꝑ beneficijs. ꝑ p̄latis ꝓpriis. tā ecā
asticis q̄ꝫ secularib9 ꝫ mgr̃is. Contra qd faci
unt qui tales nō honorāt. non obediūt. aut vi
cem ꝑ beneficijs nō impendūt. immo honorē
debite honestatis aliemis prelatis debem9 Cō
tra hoc etiā mandatum faciunt q̄ reuerentiā
debitā non faciunt sc̄is aut eoꝝ reliquijs vir
gini beatissime ꝫ similib9. De isto precepto cā
cel. tradit. iij. regulas. Prima ante religionis
ingressum teneor ꝓuidere necitati pentum ex
treme si possum dū nō aliunde pꝫ eis ꝓuisio:
nec excusaret me religiōis ingressus q̄n peccē
intrando ꝫ p9 introitum ꝓfitendo Si tñ necessi
tas illa nō sit extrema: aut pꝫ aliunde ꝓuisio
nō teneor ꝑ iuuando exire religionē iā ꝓfessā
Scda superioribus nr̃is qui oēs dicū p̄res pn̄t:
obediendū ē de rigore in eis solis in quib9 su
piores sunt. magis aūt ei c9 autoritas potior
ē attētis circūstantijs. psone. tpis. reipblicæꝫ
vtilitatis in istis. vt in ɔcernentib9 rēpublicā
pl9 obediendū ē principi q̄ꝫ patri Sec9m re do
mestica ꝓporcōnabiliter de mōchō r̄sp cū pape

a epi a abbatis a principis tpalis distinctio locū hȝ. Tercio qnto plures dilectionis cāe ɔcurrunt circa aliquem ꝓximum vt est hitu do prelacōis a subiectōis adinuicem bonitatis et rō cognacōis beneficentie ɔsortie patrie et filium: tanto ceteris parib9 ille debet pl9 ama ri a preferri. Tn̄ obligatio legib9 cauta obser uanda ē. Sub precepto. nō occides intelligit ꝓhibitum oē nocumentum qd p̄t inferri in iuste psone ꝓximi vt occisio ꝓximi. mutilacō verberatio. incarceracō vel in seruitutē aliquē redigē: vel arrestare p sonā iuris ordine pret misso in talib9. Qd addit. qꝫ occisio hois. mu tilatio ac. p̄nt bene fieri trib9 ɔcurrentibus. Primo si fiue cā ꝓpter quā meruit mortē. Se cundo si seruat ordo iuris. Tercio si fit bono aīo .s. ꝓpter iusticie obseruacōeȝ a c. Fit aūt interfe ctio hois iniusta vel pctm̄. silr mutilacō a sili a. xv. modis. Primo qn̄ innocēs occidit. Scdo si ē nocens a occidit q tantā penā non meruit .s. mori Tercio q meruit mortē ꝫ pretermittit iu ris ordo. Qrto si oia p̄fata cauent a fit tn̄ liuo re vindcē. Quinto q occidit aliū ɔpulsus nec̄ tate tn̄ euitabili q .s. fugere posset ł aliqs inuō re: ꝫ ex verecūdia hoc facē renuit. Sexto q dat opā rei illicite a quā euitare deret: occidit hoī nē casu a preter intencōeȝ. vt in pcutiendo im

pregnatã fieri p̃t. Septimo q̃ dat opam rei li
cite: non tñ adhibet debitã diligentiã vt de sa
gittante puer̃. vel incidẽte arborem vt cadat.
Octauo q̃ solam voluntatẽ hꝫ hoiem occidẽdi
Nono qui iubet iniuste aliũ occidi. ꝯsiliũ dat
auxilium ⁊ hmõi q̃ ꝯtinentur in versu. Jussio
ꝯsilium. ꝯsensus ⁊c̃ Sile qui rogat aut optat
alteri mortem. vt ex odio fieri solet. Decimo
q̃ negligit a morte liberare alium qñ põt. ⁊ te
netur vt exñte necessitate famis extrema vbi
alius verisimiliter nõ subueniet. Omnia autẽ
premissa hñt etiam locuꝫ de mutilacõe. incar
ceracõe ⁊ hmõi iniuste inferendis. sic̃ de inter
ficiendo dictũ ẽ. Vndecimo qui prepediũt ab
usiuis luxurie modis. vel per venena sterilita
tis ne feia cõcipiat. Duodecimo q̃ cãnt culpa
biliter aborsis ꝯceptus. Qd si fit ex culpa fcã
preter intencõem pcurandi aborsũ: pctm̃ est
magnũ. Sed maius si fit ex intencõe abortien
di. Fit igitur ẜm alb. aborsus ex pcussione. ã
ex casu ab alto. aut p exercitiũ corpale labori
osuꝫ. aut ex vehementi saltu. aut ex tristicia ⁊
timore. Qñq3 ex frigore aeris supfluo vel sup
flua caliditate. vñ etiã balnea longa impreg
natis phibent̃ et calida nimis. Qñq3 fit ex fa
me ⁊ siti longa. ã replecõe nimia ł fleubotõia.
Secus aũt est ⁊ fit aliqñ sine pctõ aborsus ex

infirmitate aliq̃ in impregnante aut debilita te fetus. aut ex frigore nimio aeris vel ex intẽ pantia aeris alia. / xiij. si q̃s seipsũ inficit / xiiij. q̃ sibi sciens ⁊ ex intencõe vt vitã sibi ab breuiet mortẽ accelerat vt sit citius cũ xp̃o q̃d stultissimũ ẽ ⁊ supbia plenũ. / xv. q̃ p crapu lã ꝙ alio mõ p dissolutã vitã mortẽ sibi accele rat.

De. vi. preceptõ ⁊ seq̃ntibus. ca. xi.

Mechia phibet̃ sexto precepto. ⁊ p hoc intelligit̃ phibitum oẽ illud nocumẽ tum q̃d p̃t inferri psone ꝯiũcte p mo dũ libidinis. de hoc hẽs supra de luxuria et ei9 spẽbus c. iiij. Nõ furtũ facere ẽ septimũ pre ceptum in quo phiberi intelligit̃ oẽ damnũ q̃d p̃t inferri pximo in reb9 exterioribus de hoc habes. s̃. c. iij. Non eẽ testẽ iniquũ vel falsũ octauo precepto phibet̃. ⁊ omne damnũ q̃d p̃t inferri pximo p vba. de quo s̃. c. de ira ⁊ ac cidia: immo ⁊ luxuria. Sz q̃ in iudicio publi co plura pc̃ã ꝯmittunt̃ ⁊ circa testificacõem: idcirco s̃m dc̃ã sc̃i tho. dicendũ ẽ de mendacõ negacõe v̄ritatis. testificatione. accusacõne. aduocacõe. defensione. p̃uaricatione. tergiu sacõe. pena talionis. iudicẽ sñia. ⁊ de appella tione q̃n male fiant. Mendaciũ est falsa vo cis significatio cum intencõe fallendi. ⁊ ẽ tri plex mendacium. Iocosum q̃d fit causa ludi

vel placendi cupiditate. Officiosum q8 nulli obest et prodest alicui. nam fit cā vtilitatis. quē in tendit eo iuuamentum alteri⁹ vel remotō no cumenti. aut fit ad ɔseruationem pecuniaruʒ aut ad ɔseruandā vitam corpalem. aut ad cō seruandū honorē ne polluatᷓ corpus alicuius. Perniciosum est q8 fit cā nocumenti alteri⁹. Et hoc hʒ tres grad⁹. Primus si intenditᷓ no cumentū vni⁹ et vtilitas alteri⁹ et hoc vni pdest alteri aūt obest. Scd9s si est contra hominem siue sola intencō e nocendi alicui. Et hoc nulli pdest et obest alicui. Tercius si ē cōn deū vt qñ fit in doctrina religionis. Est aūt mendacium pniciosum pctm̄ mōrle p se. primo si contra bonū dei fit i doctrina fidei: et hoc ē grauissimū. Scdō qñ fit circa aliquid cui⁹ cognitio ptinet ad hoīs bonum. puta ad pfectionem scientie et informacōm moꝝ q̄ sunt de necessitate salu tis. quē infert damnum false opinioīs. Tercio qñ fit in nocumētum pximi notabile. aut qñ tum ad psonas. aut q̄ntum ad diuitias. aut q̄ntū ad famā. Quarto qñ q̄s mētitᷓ in iudicō vbi ex officio tenetᷓ dicere veritatē. Quinto qñ quis mentitur docendo seu in doctrina ad quā ex officio tenetᷓ. Officiosuʒ mendaciū ē pctm̄ mōrle ƀ p accidēs rōe scandali vel cuiuscunqʒ damni cōsequentis notabilis dum. s. aliquis

non vereretur ppter scandalū publice mētiri. Jo
cosum mendaciū est pctm mo͠rle p accidens:
qn̄ quis mendacium iocosū iuramento affir
mat. qz piuriū est. Alias mendacium sp ē
peccatum veniale ad min9. Negando veritatē
scienter in iudicio q̄s peccat: etiam quando a
liq̄s est reus. Accusatus em̄ tenetur iudici veri
tatē exponere quam ab eo f̄m formam iuris
exigit. Ideo si sic ɔfiteri noluerit veritatē quā
dicere tenet̄ vel si eam mendaciter negauerit:
mo͠rliter peccat. Si vero hoc exquirat q̄d nō p̄t
f̄m ordinem iuris: nō tenetur ei accusatus rn̄
dere: sed potest vel p appellationē vel aliter lici
te subterfugere. mendacium tn̄ sibi non licet
¶ Testimonium ferre tenet̄ quis aliqn̄ requi
situs: aliqn̄ non requisitus. Primo req̄situs
autoritate superioris sui cui in hijs q̄ ad iusti
ciam ptinent obedire tenetur. ⁊ in hijs in qui
bus f̄m ordinē iuris ab eo testimoniū exigit̄
puta in manifestis ⁊ in hijs de quib9 infamia
precessit. non aūt de occultis. nec de quib9 nō
est infamia ¶ Scd̄o req̄situs autoritate alic9
nō autoritate supioris cui obedirē tenet̄: sꝫ etiā
tunc. s. qn̄ req̄rit̄ testimoniū ad liberandū hoi
nē vel ab iniusta morte seu pena q̄cunqꝫ l'a fal
sa infamia vel etiā ab aliq̄ dāno tenet̄ hō ad
testificand̄. Tercīo si in istis casib9 precedētib9

iam dictis etiã nõ requiritur testimoniũ ali
cuiꝰ tñ tenetur facere q̄d in se est vt veritatem
denunciet alicui q̄ ad hoc possit ꝓdesse. Quar
to sup hijs q̄ ptinent ad cõdemnationẽ alicꝰ
non tenetur aliquis ferre testimoniũ: nisi qñ
a superiori cõpellit̃ ſm ordinẽ iuris licite. q̄d dr
ꝑpter clericos qui ad hoc cogi non pñt. Tene
tur preterea testis verũ dicere: q̄ veritas non est
vendenda. Sed testes aliqñ aliquid accipe pos
sunt non quasi preciũ testimonij: sed quasi
stipendiũ laboris. expensas vel ab vtraq̧ pte
vel ab ea quã inducunt̃ de hac materia etiã
habes supra. c. x. ꝙ. iij. iiij. v. vi. Accusare autẽ
tenetur q̄s qñ pctm̃ rei est tale q̄ vergat i mł
titudinis corruptelã corpalem seu spũalem q̄
qñ probari p̄t sufficienter. Si autẽ nõ vergat
in nocumentũ multitudinis. aut si ꝓbare suf
ficienter non p̄ot non tenet̃. Potest etiam ac
cusator tripliciter peccare viz calũniatione. p̄
uaricatione. q̄ tergiuersatiõe. Calũniari ẽ fal
sa crimina alicui ex intẽcõe in iudicio impo
nere .v. ex malicia. dolo. s. vel fraude. Qui autẽ
falsũ crimen alicui imponit non ex malicia: ſʒ
ex animi leuitate ad accusationem ꝓcedit. q̄
.s. nimis faciliter credit q̄d audiuit hoc est te
meritas non calũnia. Preuaricari ẽ in iudicio
vera crimina abscondere fraudulenter: ita q̄

fraudulenter abscondat ea de quib9 accusā
tionē ꝓponit colludens cum reo ꝓprias ꝓbacō
nes dissimilando· tergiuersari est in vniuerso
ab accusatiōe in iudicio desistē oīo. s. aīm ac
cusādi deponendo nō q̄literuncꝙ ſ3 inordiate·
Secus si ordinate· vt si in accusacōis ꝓcessu co
gnouerit falsū eē id de quo accusauerat· ⁊ sic
pari ꝯsensu se absoluunt accusator ⁊ re9 Silr
si princeps ad quē ptinet cura boni ꝯis qd p
accusacōem intendit accusacōe3 abolet· penā
talionis tenet soluere ille q̄ accusauit aliū mē
dose intencōe nocendi· ⁊ in ꝓbacōe deficit· Se
cus si ex aī leuitate accusauit. Aduocans ꝓ cā
quā credit esse iniustā ⁊ dammificans sic aliū
tenet ad restitucōe3 eius dammi qd coñ iusti
ciā p eius auxiliū altera ps incurrit. Si vero
ignoranter iniustā cām defendit excusat in to
to vel in nullo vel in tanto ſm q ignorātia fu
it varia . Ɉ de ignorantia lrēs· s· c· viij· ſ· xix· ⁊
xx Aduocatus āt recipiens pecuniā imꝓbita
te ⁊ immoderātia extorq̄ns peccat li3 tñ pioci
niū suū vendere ⁊ vsū sciē q̄ est corpal· S3 h9
facē d3 moderate accipiēdo ꝯsiderata ꝯdicōe p
sonaꝝ ⁊ negocōꝝ ⁊ laboris ⁊ ꝯsuetudis patrie
Idē dicendū de medico Iudex non d3 vendere
iustā sniam: ideo de publico sūt iudicib9 stipē
dia dāda laboris· Iudicaē aliū in q̄uibȝ pccis

expñtem non licet iudici q̄ publice in similib⁹ sordet. immo nō licet iudici q̄ in occulto in g̃uibus pccīs est alium q̄ publice in similib⁹ reus iudicare: nisi iudicet cū humilitate ꝛ tio re. ꝛ cum necītas imminet. Judex preterea q̄ alias iuste iudicat: peccat tñ si hoc facit nō ex beniuolentia sed ex aī amaritudine Judex peccat si iudicat non sibi subiectū. aut nō ƀm veritatē quā nouit. aut sine accusatore vel infamia. aut si penā relaxat sine ꝯsensu accusatoris ł cū nocumento publice vtilitatis Defendere se armis vel manu cōtra iudicem qñ quis cōdemnatus est ad mortē iuste coram iudice hoc nō licet. Fugere tñ potest talis de loco hic ꝯdemnatus vt p solam fugā se liberet. Tenetur etiā nō resistē agenti quin patiat̄ qñ iustū est qñ detinetur. Sicut etiam si aliquis sit ꝯdemnat⁹ vt fame moriat̄: nō peccat si cibum sibi occulte ministrare sinat qꝛ tunc nō sumere eēt seipsum occidere. Appellare cā afferende more ne cōtra aliquem iusta sñia ꝓferatur est pctīn. qꝛ hoc ē calumniose se defendere.

De septem sacramentis ca. xij.

Circa sacra q̄ sint necīaria ponit cān. regulas seq̄ntes viz. In oī sacramento si deest intentio actualis vel hitualis faciendi illud qđ xp̄us instituit: ꝛ ecclesia in

tendit nihil agitur. Similiter si forma obmit
tit aut corrumpit. aut materia debita. aut si
ydoneus minister defuerit. Ex hoc precise q̄ a
tiq̄s scismaticus ē: vel hereticus vel precisus &
excoicatus vel degradat⁹ nō reddit impotens
ad efficiendū vel cōferendū sacmenta n̄ deficit
aliunde vel ptās ordinis vel intētio debita. vel
materia vel forma Quis excedo talia in casi
bus ꝓhibitis grauis delicti re⁹ sit. fiat sp̄ q̄d
meli⁹ erit de passionib⁹ dum circa sacmento
rum ministracōem dubitatio aliq̄ cōtigerit ł
suppleat caute id q̄d omissum fuit & sub qua
dam cōditione si nō erit illud iterandū In cāu
dubio vehementer. An alijs sit vel nō sit bap
tisatus. vt si sit expositus vel baptisat⁹ in noi
ne ihesu tm̄ Aut alio tali dubio iteret baptis
mus sub hac cōditione. Si tu nō es baptisat⁹
ego te baptiso in noie pr̄is & filij & spūs sācti
Amen. Ea q̄ sunt de decentia nōbili sacramen
toꝝ instituta et ꝓmulgata ab ecclīa: nec aboli
ta sunt p nō vsum. & si nō sint de necessitate sa
cramenti ad faciendū id q̄d intendit: sunt tn̄
de ncc̄itate precepti ad obligandū ne scienter
& negligenter absq̄ rōnali cā dimittant. For
ma in oi sacrō p̄t corrūpi aut p addicōem vel
p subtractōem seu variacōez. seu interupcōem
nōbilem. q̄r modica nō impedit. sil'r additio.

subtractio et variatio siue q̄ hanc formā ad sē
sum aliū neq̄ intelligibilē reddunt: licz autē in
discrete et culpabiliter fiant verba aliqn̄ tn̄ sa
cramentū non sp annullāt. In baptismo hec
sunt de necitate sacmenti. minister ydoneus.
materia q̄ est aq̄ elementaris fluida ad diam
lutis et aq̄r q̄ sūt artificialis. Intētio actualis
vel hitualis faciendi qd eccā intēdit. Intingē
do nō submigendo ex aq̄ illa baptisandū. aut
eius ptem principalē nudā. Et q aliq̄liter cō
sentiat. s. actu vel hitu vel in pentibus. dicēdo
sil' hanc formā ego baptiso te in. no. p. et f. et
s. s. amen. Confirmacōis sacmentum tenetur
q̄libet xpianus hn̄s vsum rōis non ɔtemnē.
presertim imminente periculo ɔfessionis xpi
coram infidelib9 faciende. De eucaristie sacra
mento sciendum q discrimen noui pcā mōr
tis in celebrando vitatur si p9 discussionem cō
scientie q̄ regulariter in talib9 haberi solet: et
celebraturus non habeat ɔsciam fixā aut eq̄
firmā. sicut de opposito q sit in pctō mortali.
vel alio legitimo impedimento. vt ē irregula
ritas. Et hec vocatur certitudo moralis vel ciui
lis qd hō sufficiēt pbatus ē Illi pueri sūt ydo
nei suscipe eucaristiā. et ad hoc ligari videtur
semel in anno qui sm leges censentūr abiles
ad nubendum. potest q̄z deuotio etatez hanc

puenire. sicut in quibusdã etate supplet mali
cia. Audire missam integrã ẽ de obseruacõne
sabbati hoc est dierum festorum pro tpe legis eu
angelice nisi p impedimentũ legitimũ aliquis
se tueat. tale vero impedimentũ ẜm loca et tpa
et etates et ↄsuetudines varie iudicat. Confessi
onem sacramentalẽ post mortale peccatum fieri
actu oz in sex casibus. Primus ex institucõne
eccẽ semel in anno. Scd's in suscepcõne eucari
stie vel celebracõe et sacramentorum aliorum susce
ptione ẜm quosdã. Tercius in periculo mor
tis verisilr imminentis. Quartus qñ ↄsciã di
ctat q alias nõ habebitur oportunitas pctã ↄfi
tendi. Quintus si ↄsciã licet erronea sibi sb mor
li pctõ dictat. Sextus qñ vouit. iniũxit vel sibi
precipit iuste. Circũstãtie in aliud genus vel in
aliã spẽm trahentes pcti mortis sunt necãrio
ↄfitende. Confitẽs dz regulariter in pctõrum suorum
explicacõe celare ↄplices suos nisi dũ aliter ↄfite
ri nõ pt. sic in incestu cũ mre. l' ymica sorore. ã
ñ sic dicata apd talẽ q reuelatio deat pdesse:
nõ obesse eis q̃ deteguntur. Quo tñ casu nichilo
minus magna cautela reqrit apud ↄfitentẽ et ↄ
fessorẽ ne zelo pficiendi indiscreto fallant. de
hoc vide .s. c. vi. ẜ. xij. xxiiij. xxix. et c. Uia ad con
fessionẽ ptinentia: vt pma iniũcta et interroga
cões facte et cetera nõ inducẽtia ad malũ sunt

de confessionis secreto propter quod peccant si eos non excuset ignorantia illi qui penitentias suas et ea que sacerdos eis dixit passim dicunt. et qui etiam super hoc inquirunt. quoniam talia per directum causant aliquando irrisionem sacerdotis aut confessi culpam.

Qui seduxit alios ad peccatum: tenetur pro posse eos postmodum ad viam veritatis reducere non minus quam de damno temporali illato Sic de infamacione et similibus. Et ad hoc debet confessor inducere confitentem. De qua materia habes in nostro manuali confessoris. Confessus volens peccatum suum revelari per confessorem petat illud extra confessionem detegere. neque tamen adhuc est tutum confessori illud onus assumere: si remedium possit aliter incommodum adhiberi Si confessor presumitur veri similiter sollicitare aut sollicitari ad peccata: vtputa ad lubricitatem persona hoc timens debet ab isto si sit suus curatus petere licentiam alteri confitendi que non obtenta potest nihilominus alteri confiteri et absolui Peccatori quamvis non sufficienter penitenti. vt quia propositum habet actuale peccandi in futurum: vtile est confiteri et abstinentias certas recipere. Cum tamen confessor expresse iterum et iterum protestetur quia neque absoluitur neque potest. neque penitentie tales aut talis confessio eundem liberat quin iterum eadem peccata confiteri teneatur. tutius est cum pura penitentia que sponte suscipitur et verisimiliter

adimplebitur ducere ↄfessos ad purgatoriū q̄ cū magna nō implenda precipitare in īfer nū. Nulli inuito iniungēda est pnīa publica pro pctō secreto secus de publico. Silr nullꝰ p castigacōem scandalisandꝰ ē publice pro pctō occulto: secus ꝑ publico: vbi si scandali set pctōr scādalum illud nō imponēti sed sibi qui meruit imputet. Diuisio ↄfessionis si ob ypocrisim aut pre nimio pudore fiat impedit virtutē absolucōis. Secus vbi autoritas supe rioris in casibꝰ reseruatis ꝛ bona fides simplici um hec faciunt ꝛ excusant. Aut vbi ↄfessor for te presumeret scandalizari ex pctō ↄfessi ꝛ nō hēretur ꝑ tunc ↄfessor secretus cui absq; ꝓba bili scandalo pctā oīa reuelari possent: aliq̄ tn̄ possent. Videat tn̄ quilibet q̄ rōnabiliter consciam scandali sibi fingit: dum nescit cōfi tens de quibusdā actibus an fecerit illos ā q̄ intencō e ꝛ quō fecit vt sepe ↄtingit: dicat sub ↄditione scrupulos suos. vt sic neq; mentiat nec absolucōe defraudetur. Forma absolucō nis ab excōicatione est ista ꝛ debet p̄mo fieri Ego absoluo te a snīa excōicacōis ꝛ restituo te sacmentis ecclie in noie p̄ris ꝛ filij ꝛ spūssci. a men. Deīn seq̄tur absolutio a pccīs si in excōi cacōe pctīn includit necario ↄfitendū sacrati ter. Ego absoluo te a pccīs tuis in noie p̄ris

a filij a spūs sc̄i amen Tutiusqꝫ ē istis formis nihil immiscere. Confessio ficta reiterari debet ex integro ꝯm ꝓbabiliorē opinionem: q̄uis duriorem. Non est tn̄ fictio si pctōr dicat oia quoꝝ actu recordatur: q̄uis non oim recordetur. Sed est fictio dū scienter celat aliquid. ā in ꝓposito peccandi pseuerat. aut scit aut sciē debet qꝫ a tali non pt absolui. Vnctio extreā materiā a formam in libris suis expressam. a obligat non ꝯtemnere: dum finis vite ꝯm ꝓbabiles cōiecturas p infirmitatē expectatur. Que preterea iterari pt simili causa rursus veniente. Extrema vnctio rite suscep̄ delet venialia: immo videt̄ qꝫ absoluit ab oi culpa: ꝯiuncta peticōe recipientis. Videtur etiā qꝫ ab oī pena liberet. tum v̄tute sacramenti. tum qꝫ petit pie. pseuerant̄. pro sea iuste. Matrimonium ꝯtrahens ficte in foro ecc̄e q̄ntumcunqꝫ subsequat̄ carnalis copula: eadē fictione remanente non ꝯiungit̄ matrimonialr̄. Compellet̄ tn̄ ab ecc̄a in foro exteriori. Cuius est ꝯsilium vt poti9 omnes sentētias ecc̄ie toleret q̄ pctō ꝯsētiat: potest tn̄ nouo ꝯsensu adhibito fictū matrimoniū si michil aliud ꝯstiterit in veꝝ cōmutare. Votuꝫ simplex castitatis nō dirimit matrimoniū iam ꝯtractū. peccat tn̄ qui vouit dū p̄mo ꝯtrahendi volūtatē habuit voto ꝯtrariā

non aūt postea dum reddit debitū vt ē cōtrarissima: sed negant peticōem posse fieri. Nullus cōiugū tenet reddere debitū in detrimentū nobile et certum sui corpis vel fetus nascituri. Et sm hoc cognoscitur qn leprosis vel pregnātibus aut menstruatis aut furiosis aut epidimiacis et silibus casib9 reddi vel non debeat debitum ad tps.

Que impediant mrīmoniū cōtrahendū non cōtractum ca. xiij.

IAm de impedimentis mrīmonij lati9 tractare necē est vbi maxima fiunt picula. Pro pn̄ti tn̄ dicenda sunt tria sub cōpendio. Primo q̄ impediant mrīmoniū cōtrahend non cōtractū. Scdo q̄ impediant nō solū cōtrahendū sed etiā iam cōtractum. Tercio q̄ faciūt vt fieri possit diuorciū. de quib9 oībus pet. de pa. super. iiij. d. xiiij. recitat et declarat9 sus. De impedientib9 enī solū cōtrahendū sunt nouē. Ecclie vetitum. necnō tps feriatū. Hostien. addit alios viz Incestus. rapt9. sponsate mors mulieris. Suscept9 ꝓprie sobolis. mors pbrālis. Vel si peniteat solēniter. aut monialē Accipiat: phibent hec cōiugiū sociandū. Primū impedimentum ē eccē vetitum ne viz clam. et sīue vbi cōsuetudo ē bannis fiant mrīmonia. et peccāt mortaliter sponsus vel marit9 si añ būdi

ctionē nuptialem cog̃scat sponsā vel vxorē in
loco vbi de ꝯsuetudine solemnitates obſuan
tur. Idem ē de reddicōe debiti. vnde h̄ includit̃
interdictū ab eccā factū de clādestino mrīmo
nio qd ē preceptū iuris. Et etiā interdicitur per
ministrū eccē puta prochialez sacerdotē q̄ h̄z
impedimenā matrimonij ꝯsiderare. vel p officia
lem epī qui h̄z de talib9 iudicare. seu p epūm
qui h̄z in talibꝫ dispensare aliqñ Fit autem
clādestina desponsatio seu matrimonij ꝯtrac
tus clādestinus ſm hos. vi. modis. Prim9 qñ
fit sine testibus. Scđs qñ ꝯueniūt clādestine
anteq̄ recipiant benedcōem nuptialem ꝓ lo
co ⁊ tpe quo petere pñt ⁊ obtinē. Rđ đr. qꝛ si
ē terra interdcā non tenet̃ exire ꝓ ea petenda
necꝫ vsqꝫ ad septenniū expectare q̄ntum forte
durabit. nec durante illo ibi p̄t fieri nec in fe
stis in quib9 solemnia celebrant̃. sicut natal̃
pascha. penthecostes. qꝛ tunc fūt nuptie int̃
dicte. nec in festo assumpcōis. qꝛ tunc etiā in
terdcē sunt. Similiter si ꝯtraxit in vigilia. lxx.
per verba de pñti: non tenet̃ vsqꝫ ad octauas
pasche expectare. Tercius qñ sponsalib9 non
solutis sed soluendis solū autoritate iudicis
episcopi vel qui de ꝯsuetudine in causa matri
monij cognoscit sine cuiuscūqꝫ licētia cōn̄hit
qꝛ ex quo nō eāt soluta ꝓmissio adhuc ligat9

erat nisi forte a mortalitate excuset exceptio sibi
competens. sed hic accusat ecclesie prohibitio. Ter
tius qñ contrahunt matrimoniũ añ pubertatẽ:
sine iusta cã. sine licentia epi. vbi non est tm̄
peccatum imputeꝝ q̄ nesciunt quid faciunt si
cut amicoꝝ qui hoc procurant. Quintus contra in
terdictũ vel spãle. sicut isti interdicit ne cõtra
hat cũ ista propter impedimentum inchoatũ. seu
q lite pendẽte nõ contrahat cum alia. vel gñale
vt tempe feriato. Sextus qñ obmissis ban
nis vt s. §. ij. et infra. §. v. Et quocunq istorum
modoꝝ dt pe. pa. matrimoniũ clãdestinũ con
hatur culpa mortalis est propter inobedientiam
Sed de bened cõe totiens peccant: quotiẽs cõte
nunt eã petere qñ debent et pñt eã obtinere: sed
nihilominus noluit interim cõtinere. Clamdes
tina desponsatio etiã est hoc. qñ dote nõ hita
nec peticõe a pntibus et amicis facta conueniũt
carnaliter sine bened cõe. Nã contrahere cuz filia
vel filiafamilias inuitis pntibus vel inscijs ẽ
ledere ius patrie ptãtis tam filio q̄ extero.
vñ et raptoꝝ gmis dz nõ solũ q̄ inuitã sed etiaz
q̄ inuitis pntib9 vel inscijs ducit. de quo . s. c.
iiij. §. xij. De bãnis aũt vnusquisq leges apli
cas arbitreꝛ cõsuetudinẽ eccẽ sue. vñ cognoscere
añ bened cõem nuptiaꝝ vel oblacõz solemnẽ
mortale ẽ. nec teneꝛ reddere añ nõ tñ totiens pec

cat quotiens reddit. Sciendū tñ ꝙ sup clādestina desponsacōe seu ꝯtractu clādestino matrimonij p̄t fieri dispensatio iuste in. vi. casib9.
Prim9 magnatib9. q2 taliū matrimonia cum magna deliberacōe ⁊ p amicos. ⁊ aliqñ super impedimento ad papā mittendo solēt tractari. Scđs qñ valde nobilis ignobilē ducit. Tercius qñ diues paupem. Quartus cū senex iuuenē. Qñtus cū timent pntes. Sext9 cū diu sic fuerūt. ⁊ hoc ꝓpter verecundiā. Et ista sex p̄nt reduci ad tres cās ꝓpter q̄s iuste dispensari p̄t in obmissione bānoꝝ ⁊ benedcōe. nō ꝙ nō fiant: sed ꝙ occulte fiant. Prim9 qñ nō ē timor de impedimento. q2 tunc cessat cā vt inter eminentes psonas. Scđs qñ ē timor ne oppositu; vel prius seq̄tur ꝓpter inequalitatē eoꝝ qui nolūt se habere: aliter fornicabunt. ⁊ pentes si scirent: vel inferiorē inficerent: vel poti9 falsos testes supponerent. sic male īpedirent. Si aūt sciant ex toto celebratum: extunc q2 non ē remediū pntes sustinebunt. Tercius ꝓpter verecundiā senū vel q̄ diu cohitauerunt. Et in istis occulte inq̄rendū ē de īpedimentis ⁊ si nō sunt: licēt iari p̄nt ꝓpter hoc ꝙ non ē periculū. vt in primo. vel q2 ē periculū graui9 vt in secūdo. vel ꝓpter scandalū. vt in tercio. Vñ nec debent senes cōtrahentes derideri. q2 fit iniuria

sacramento. Non em̃ irridendi sunt q̃ autorita
te dei et aplõꝝ ac ecclesie sacrãmentũ recipiũt
Dispensare aũt põt eps vt prefata fiant nõ in
ferioꝛ nisi ex spãli commissione. Nec nõ tps feria
tum et tps nuptiaꝝ impedit celebritatẽ eoꝝ.
Sunt em̃ tria tpa eis interdcã.s. ab aduentu
vsqꝫ ad octauas ephie. A septuagesima vsqꝫ
ad octauas pasche. et a dñica ante ascẽsionẽ
vsqꝫ ad octauas penthecostes. v. Aspiciens
veterem. circũ. quasi. quis. benedicta et. Aspici
ens designat primã dñicam aduentus cuius
primum rñsorium incipit. aspiciens. Veterẽ
octauam ephie. cuius prima añ. in laudibꝰ
incipit veterem. Circũ dñicam in. lxx. cuius in
troitus incipit circũdederũt. Quasi dñicam in
albis cuius introitꝰ incipit. quasi mõ. Quis p̃
ma dies rogationũ cuius euang. incipit. q̃s
ex vobis hẽbit amicũ. Benedcã dñicam trini
tatis in octaua penthecostes cꝰ introitus inci
pit. benedicta sit scã trinitas. Prefatis diebꝰ
ꝓhibetur benedictio nuptialis. Item festum
cõiugij nuptialis ꝓpter lasciuias q̃ tunc fiunt
Et pari rõe videtur traductio solemnis: q̃ ali
q̃n post nuptias fit de domo pntum ad domũ
viri in qua etiam multe insolentie fiũt aliq̃n
Item ꝓhibetur tunc ꝯtrahere p verba de pñti
q̃ si nõ tũc clãdestina matrimonia eẽnt licita

Sed non phibet cõtractus p verba de futuro. His etiã tribꝫ tpibus nuptias celebrare eſſ; pctm̃ mortale ꝓpter expreſſam phibicõem licet nõ eẽt mortale debitũ petere a ↄiuge priꝰ rite bñ dcã Inceſtus ẽ. iij. cũ quis cũ ꝓpinqua vxoris ſcienter luxuriat. ⁊ tunc pdit peticõem debiti Tenetur tñ red dere. nec pt ↄtrahere cũ adulte ra. q̄ affinis eſt: ſed nec debet cũ altera: ſed vt q̄ ſit ſine ſpe ↄiugij. Et econuẽſo vxor ſcienter cognita a ꝓpinquo viri pdit debitũ ne exigat. ⁊ ſpem ↄiugij. Inceſtus ḡ cuz ↄſanguinea car nali vel affine impedit ↄtractũ fiendum: nec refert vtrũ ſit inceſtus cũ adulterio vel ſine. S; econuẽſo adulteriũ non impedit ſine inceſtu ni ſi in tribus caſibꝫ dicẽdis. Non aũt legit de in ceſtu cum cognata legali vel ſpũali ſed de pu blice honeſtatis iuſticia. Et intellige ſcienter. ſic ⁊ adulteriũ ſciam reqrit. vide de hoc ſeqnti bus ſm. ſ. ⁊. c. xiiij. ſ. x. xv. De eo prterea q̄ co gnoſcit ↄſanguineã vxoris ſue nõ tres ↄcluſi ones. Prima. qñ quis cognouit ↄſangñeam ſponſe ſue: tunc ſponſalia ſoluta ſunt: nec tal vltra pt hře ſponſã in ↄiugem obſtante affi nitate ↄtracta. Nec econuẽſo illam quã cogno uit obſtante publice honeſtatis iuſticia niſi papa diſpenſante. ſed põt ducẽ terciã epõ diſ penſante pnĩa ſibi de inceſtu impoſita. Scda

cōclusio est de illo qui cognouit ꝯsanguineā
vxoris sue matrīmonio ꝯsūmato sciēter. qꝛ ma
trimoniū tunc nō dissoluit. sed tenetur reddere
debitū petenti: nō aūt pt petere nisi secū ꝓpter cō
tinentie difficultatē p epm dispenset. Tercia
ꝯclusio ē de illo q̄ ꝯgnouit ꝯsanguineā vxoris
matrīmonio nondū ꝯsūmato. De quo videtur qꝛ
cū possit religionē intrando debitū negare qꝛ
teneatur intrare ne ꝯmittat incestū cognoscēdo
affinē suā. Nam matrīmonio ꝯsūmato ab ince
stu reddēdo excusatur. qꝛ necessitatur nō hn̄s vi
am negandi. Sꝫ sicut matrimonio ꝯsūmato
pt eps cū eo dispensare in petēdo sic matrimo
nio nō ꝯsummato pōt eps cum eo dispensare
in nō reddēdo in seculo remanendo. Si aūt cuꝫ
hoc velit petere debitū duplex dispēsatio necā
ria est. Nota etiā hic qꝛ nō est ꝓprie incestus
cognoscē cognatam suā legalē vel spūalem.
seu ad quā est publice honestatis iusticia. qꝛ
incestus non ē nisi cū vera cognata vel affine
Sed papa vel impator nō pōt facere qꝛ sit cog
tus vel affinis qui non ē. qꝛ ista sūt iura sag
uinis que mutari non pn̄t. Sed licet nō sit in
cestus: est tn̄ spirituale peccatum. s. peccatuꝫ in
obedientie ad ecc̄iam. Item pari ratione non
ē incestus nisi in gradu ꝓhibito lege natuē a
qua est sola ꝯsanguinitas vel affinitas vera.

Raptus est quartū impedimentum q̄.s.rapit
sponsā alterius. vel q̄ rapit vxorē alienā. Sec⁹
si solutā rapiat virginē; vel corruptā. qꝛ tunc
p̄t ɔtrahere cū ea si velit iure canonico. Vxorē
aūt suam licz rape de raptoribꝰ cum cā. Vide
de raptu supra c.iiij.§.xij Spōsate mors mu
lieris ē quintū ac. puta si q̄s interficit vxorez
ꝑpriam. secus si alienā nisi forte sit interfector
iuuenis. ⁊ de incōtinentia timeat̄. Et hoc nisi
in adulterio forte sponsata sit dep̄hensa. tunc
eñ non ē reus hꝰ pene: licz sit reus gehenne. qꝛ
in foro ɔsciē nullo mō lz viro ꝑpria autoritate
interficere vxorē in adulterio dep̄hensam. Dī
ꝑpria autoritate. qꝛ vbi hodie eēt lex seu ɔsue
tudo q̄ adultera accusata occideret̄ sicut tp̄e
legis moysi q̄ cum sit iudicialis non ligat. qꝛ
deꝰ pepcit mulieri in adulterio dep̄hense: vbi
tñ eēt lex hodie talis vir zelo iusticie accusās
nō peccaret Pōt preterea q̄s vxorē occidere tri
plr. Vno mō ꝑseq̄ndo matrimoniū: vt.s. ɔtra
hat cū adultera. ⁊ istud impedit ɔtrahenduz
⁊ dirimit ɔtractum: qñ.s. machinat̄ in mortez
eius cum effectu vt ɔtraheret cum illa. ⁊ idem
est econuso. Scdō occidit quis vxorē ꝑsequē
do culpam. puta in vindictam adulterij. ⁊ istd
impedit ɔtrahendum non post ɔtractū. Et h
etiā faciliter cū iuuene dispensat̄ incōtinente

Tercō occidit quis vxorē naturā ꝑseq̄ndo· vt
ꝙ exosā hꝫ ꝓpter turpitudinē vel aliū defectuꝫ
nō culpabilē· ⁊ istud crimen impedit nō diri
mit· Et istis duobꝫ casibus silr impedit̄ muli
er cōtrahere si venenū dedit viro vel alit̄ morteꝫ
eꝰ ꝓcurauit· de hoc vide seq̄nti c· §· v · Susceptꝰ
ꝓprie sobolis ē· vi· impedimentū qn̄ q̄s insidi
ando mr̄imonio ꝓpriū filiuꝫ de sacro fōte susce
pit vt possit ꝑuare ꝯiugē carn̄li copula· ł debi
to ⁊c̄· de hoc seq̄nti c· §· iiij Mors psb̄ralis ē· vij
ꝙ peccat in misteriū mr̄imonij· ⁊ iō in eo puni
endus ē· vel si peniteat solemniter ē viij· s· tpe
pn̄ie· ꝙ talis lugē dꝫ: ideo cōtrahere ei nō licet·
Aut monialē· s· accipiat in vxorē· s· de facto pꝰ
ꝓfessam ꝙ iniuriat̄ mr̄imonio xp̄i ē· ix· impe
dimentū ⁊ talis ē excōicatus ꝑ noua iura· Q
uis aūt ista crimina ⁊ forte aliq̄ alia impediūt
mr̄imoniū ꝯtrahendū: solū tn̄ si adolescentes
sunt ⁊ timet̄ de incōtinētia ipsoꝝ: dꝫ eis ꝯcedi
licētia ꝯtrahendi· eps̄ aūt ē dispensator in ta
libꝰ· Et an sine licētia ꝯtrahentes peccent in q̄
libet casu mōtaliter opiniones sūt de hoc·

Que ipediāt mr̄imoniū ꝯtrahēdū ⁊ dirimāt

Am de ipedientibꝫ mr̄imoniū ꝯtractū· c· xiiij
ꝯtrahendū ⁊ dirimentibꝫ etiā priꝰ ꝯtractū eo
ꝙ in talibus eēntialia nō ꝑuant̄ matrimonij
sunt v̄sus· Error· ꝯditio· votū· cognatio· crimē·

Cult⁹ disparitas. vis ordo ligamē honestas. Si sis affinis. si forte coire neqbis. Hec sociāda vetāt ɔnubia iūcta retractāt. Sʒ intellige q̄ il la impedimēta impediūt ⁊ dirimūt qñ p̄cedūt mr̄imoniū ɔtractū. Sʒ si post ɔtractū mr̄imo niū supueniūt: nūq̄ꝑ dirimūt iam ɔtractū ma trimonium. nisi forte quo ad thoꝝ vel eē ad co habitacōʒ de aliq̄ vel aliq̄b⁹. vt infra patebit Que sic intelligunt̄. ¶ Primo error non oīs ſʒ solum psone et ɔdicōis psone. vt si iohēs di cat se esse petrū. Ratio q̄ꝛ nullus ē ibi ɔsēsus. Duplex eī est error q̄ non ipedit. Vnus vt qñ credit̄ v̄go que ē corrupta. ⁊ sana q̄ est lepro sa ⁊c̄. ⁊ tunc imputet sibi q̄ talem elegit. Ali⁹ error ē diuiciarū. pauptatis. nobilitatis q̄ꝫ ni si redūdet in errorē psone ¶ Scd̄o ɔditio ⁊ ser uitus. q̄ꝛ nō hʒ talis potestatē corpis sui suffi cientē. vt qñ libera ɔtrahit cū seruo: ignorāte ea seruitutē Secus si scit: vel si post ɔtractū sci ens adhuc ɔsentit iam facto. vel p carnalem copulam. Ad hoc aūt q̄ seruitus dirimat ma trimoniū requirunt̄ tria ex pte illius qui vult dirimere. Primum ē libertas. quia seruus nō p̄t ɔqueri de ancilla. nec econuerso. q̄ꝛ verum matrimoniū ɔtrahunt serui. sed non quādo ex parte tantum est seruitus. Est itaq̄ꝫ verum matrimoniuʒ inter seruos siue vtrq̄ꝫ sit sciēs

siue vterqꝫ ignarus sue vel alteri⁹ ɔdicōis vt si
seruus supb⁹ nollet ɔtrahere nisi cū nobili et
econuǔso libera nollet ɔtrahē nisi cū seruo vt te
neret primatū Scđo reqrit̄ ꝙ ignorauerit ser
uitutē is q̄ ꝓclamat qꝛ scienti dolus nō infert̄.
Unde oꝫ ꝙ sit libera ignarus seruitutis alteri
us Tercio reqrit̄ ꝙ ignorācia durꝫ. Nā si post
ꝙ̄ cognouit ɔdicōeꝫ ei⁹ ɔsentit vbo vel facto pe
tendo debitū vel reddēdo sibi preiudicat. Si in
ꝙ̄ hꝫ ꝓbabilem opinionē de seruitute alteri⁹
ex tunc sibi preiudicat. Secus si leuem ā teme
rariā suspicōeꝫ cui credi non dꝫ. Votum ē. iiij.
viꝫ solemnisatū p susceptōem ordinis sacri p
professionē approbate religionis siue tacite fi
at siue expresse Sic etiā qñ matrimonio cōsum
mato solemnisat̄ votū p ꝓfessionē ɔiugis l' etiā
matrimonio nō ɔsummato p susceptōꝫ sacri
ordinis. alio i seculo remanente cū voto simpli
ci. hec si ɔtrahit religioso mortuo mřimoniū
dirimit̄. Votum aūt simplex nō dirimit ɔtra
ctum ꝫ impedit ɔtrahendū. Unde qñcunqꝫ et
quociensciiqꝫ talis votiu⁹ ɔtrahit peccat mor
taliter Dirimit etiā votū simplex sponsalia. Et q̄
sciēter ɔtrahit cū aliq̄ que scit votuꝫ simplex e
misisse peccat etiā mortaliter Unde q̄ post votuꝫ
simplex contraxit matrimoniū et matrimoni
um nō ɔsūmauit si cōiunx petat ab eo debitū

tenet̃ religionem intrare. Ideo ec̃ votũ simplex impedit reddicõem matrimonij debiti in eo q̃ vouit. q̄ ista ẽ in voluntate viuentis q̃ põt in trare religionem. non aũt impedit reddicõez secundã debiti. Et verior opinio videtur q̄ iste qui vouit nõ ꝯtrahẽ matrimoniũ absolute ni hil cogitans de actu carnali. tenet̃ facere vt p̃ missum ẽ de eo qui vouit cogitans ⁊ vouens ñ luxuriari ⁊c̃. Cognatio est quartũ viꝫ carnal̃ a parentibus. spũalis p baptismũ ⁊ ꝯfirma tionem. et legalis est adoptio. Congnatio er go carnalis ꝟ consãguinitas dirimit vsqꝫ ad quartũ gradũ inclusiue. Et. iij. ⁊. iiij. gradus sunt iuris positiui: ideo in eisdẽ p̃t solus p̄p̄ dis pensare. Cognatio spũalis. s. ⁊ que in solis sa cramentis baptismi et ꝯfirmationis ꝯtrahit̃ hꝫ. iij. species. p̃ma est paternitas vel materni tas ⁊ filiatio spũalis s̃m quã suscipiens sacra mentũ dĩ filiolus vel filiola. dans aũt l' tenẽs pater nꝰ l' materna. Sc̃da species ꝯpaternitas vel ꝯmaternitas que attendit̃ inter spũalem patrem pueri ⁊ carnalem. Et directe quidẽ con trahitur inter patrem et matrem nãles susci pientis sac̃mentuꝫ ⁊ dantẽ sacr̃m vel ad id te nentem. Sc̃da inter pn̄tes carnales suscipien tis sacramentũ ⁊ ꝯiugem dantis. vel tenentẽ coniugem parentis suscipientis. Tercia dicit̃

fraternitas spūalis q̄ ꝯtrahit̄ inter filiolū ꝗ fi
liolam ꝛ filiū vel filiam spūalem suscipientez
sacr̄m ex vna pte ꝗ filios nāles dantis sacr̄m
vel ad id tenentis siue fuerit ante siue p⁹ Nō
aūt inter fratres suscipientis sac̄mentū ꝗ fili
os dantis vel ad id tenentis q̄ncunq; suscep
tos Qn̄ aūt ꝓpter cognacōem spūalem matri
moniū dirimat̄ dicendū ꝙ si precedit ꝓm oēs
tres species precedētes dirimit tūc post ꝯtractū
Si aūt sequit̄ nūq̄ soluit vinculū nec actū si
ne necītate aut ignorācia ꝓbabili Sz si indu
stria ł malicia tūc pdit ius petendi. ꝗ postea
erit sine spe ꝯiugn̄ Si āt ignorācia iuris tunc
pcit̄ ꝙ nō nocet in damnis vitandis. B aūt ꝙ
non vult pdere debiti peticōem certat de dam
no ꝗ nō leuare filiū suū solo iure positiuo ē ꝓ
hibitū Cognacio aūt legał que ex adopcōe
.s. ꝓuenit que etc̄ dr̄ affinitas legalis impedit
ꝗ dirimit. ꝓut habes in. iiij. di. xlij. Crimen ē
quintū impedimentū non q̄d libet crimen. sed
triplex. p̄mum ē cum vxor machinet̄ in mortē
viri ꝗ postea ꝯtrahit cū adultero vel ecōuerso
Ad q̄d tria requirunt̄ ad dirimendū .s. adulte
riū: ꝗ hoc ē primū Scd̄m ē actuał occisio. iij. in
tentio ꝯtrahēdi in occidēdo Scd̄s casus ē si pre
stet fidē adultere de ꝯtrahendo cū ea p⁹ mortez
viri ł ecōuerso. Sed sub noīe fidei etiaz nuda

promissio intelligit. Et tunc ista duo requirunt .s. pollucio et pmissio. ¶ Tercius casus qn cum adultera otrahit de facto. Et hic ec duo requirunt .s. adulteriu et de facto mrimoniu Item in hijs duobus casibus q vterq sciret impedimetu nam altero ignorante non dirimit ¶ Cultus disparitas e sextu. Vn baptisatus cu non baptisata vel econuso quis cathecumina non pt inire matrimoniu Quod si fiat nullum e. Vbi at vterq est baptisatus licet alter vel vterq sit infidelis: veru est matrimoniu. Sz otrahere non dz quis cu infideli. nihilominus tn hereticus baptisatus sicut alia vera sacmenta ofert et recipit: sic et istud Tamen inter fidelem et infidelez sponsalia pnt otrahi. cu hac odicoe si infidel ouertatur. ¶ Vis em v violentia est septimuz seu metus. Vnde circa psonam inducta p metu cadentem in constantez virum ad consentiendum interius in platione verboru matrimoniatium. vt q non vult mentiri: potest postmodum matrimoniu dirimi tq nullum Sed de seductione p blandicias non ita. Est aut metus cadens in ostantem viru quadruplex .s. metus mortis. cruciatus corpis. suitutis et stupri. Cruciatus in q corpis. puta cu quis capit vel trahitur. inuitus ducitur vel ligatur. Nec differt vtru presata. iiij. fiant in psona propria. siue

in psona liberorū siue i psona vxoris· vñ vsus
Stupri siue stat⁹ verberū atq₃ necis· ¶ Nō tn̄
q̄ respectu actus q̄ ē fornicari⁹ nō p̄t esse iust⁹
metus· q̄ meli⁹ est oīa mala pene pati q̄ soli
malo culpe ꝯsentire ¶ Aduertendū eē q̄ ma
trimoniū p metū initū licet non valeat· tamē
ꝯfirmatur p ꝯsensū sequentē· durante primo
consensu· et dissensus potest transire in con
sensum· Sic etiam si metum inferens peniteat
non ē matrimoniū: q̄ non fuit ibi mutui ꝯsen
sus ¶ Ordo ē· viiij· impedimentū· ⁊ intelligitur
de ordine sacro· vt subdiaconatu ⁊ supra de ꝓ
fessione in religione approbata· et dirimit cō
tractum ⁊ impedit ꝯtrahendum· Fit etiā irre
gularis ꝯtrahens de facto· Non aūt econtrari
o matrimoniū impedit ordinem: s₃ vxorat⁹ sp
recipit caracterem· Si aūt vxore ꝯsentiente re
cipit etiam execucōem· professio eē facta in or
dine approbato· et eē fit irregularis si de facto
contrahit· ¶ Ligamen est nonum· s· qn̄ quis
prius cū vna ꝯtraxit sic ligatus ē q̄ cum alia
contrahendo ꝯtractus nullus ē: ymmo si cum
secunda coit adulter est· ¶ Honestas est de
cimum idest publice honestatis iusticia que
est ꝓpinquitas ex sponsalib⁹ prouemens ab
instituto eccīe propter eius honestatē· Nam
quando aliq̄s desponsauit aliquā· vij· annorū

vel vltra. licet eam non cognoscat tñ nullus de ɔsanguinitate eius poterit eam habere vx orem; nec ipse eius aliquam ɔsanguineaʒ Et impedit publice honestatis iusticia matrimonium. sicut consãguinitas ⁊ affinitas ẜm eosdem gradus. Sunt autem sponsalia repromissio futurarũ nuptiaruʒ. Et hoc quod dĩ repromissio pʒ ꝙ requirit̃ vtriusqʒ promissio nec altera sufficit ꝑmittere Sʒ si vir ꝑmittit ⁊ mulier tacet ⁊ ɔsentit. idem ẽ ac si manũ porrigat ad fidem recipiendaʒ Si ãt nulla signa apparent probabilia de ɔsensu ei⁹: nulla sũt sponsalia. Et pñt ɔtrahi inter absẽtes ꝑ nunciũ ł eplaʒ tunc qñ ꝑmo ɔsentiũt ꝑ pntes etiam tam consanguineos ꝙ̃ extraneos: nisi expresse reclamarent ¶ Contrahunt̃ itaqʒ spõsalia pure ⁊ sine mõ ⁊ ɔdicõe. vij. modis. ꝑmo anuli subarracõe. nisi ageret̃ de matrimonio tacite ł expsse. puta ante valuas ecc̃ie. Scd̃o arris sponsaliter etĩ sine verbis. alias ipsã verba sufficerẽt vt puta si habito tractatu iter amicos: misit iocalia noĩe arre sponsaliorũ. nichil dicens aliud. ⁊ illa acceptauit. Tercio iuramẽti interuẽcõe. Quarto nuda ꝑmissione affirmatiã ⁊ negatiua. vt si dicat. ꝑmitto tibi ꝙ nũꝙ̃ ducã aliã vxorẽ a te. tunc enĩ non tenet̃ eã ducere si velit ɔtinere Sʒ si velit ɔtrahẽ non licet cum alia

Quinto p traductionē. Vn̄ si ec ante septēnīu puella traducat desponsata a traducta septe niuz oplens nō reclamat: sponsalia ofirmant

Sexto p acceptacōez. Qn̄ enī sponsalia precesserūt nulla ꝓpter defectuz etatis a se tutus ē conat⁹ de quo dubiū ē an habuerit effectum. censent sponsalia. Si enī esset certū ꝙ nō habuerint effectū: nō sponsalia essent. Si āt certum esset ꝙ eam cognouit tunc orit affinitas

Septimo p tacitam ouencōez. ꝙ quociens cūqꝫ otrahit matrimoniū p verba de pn̄ti a nō valet ꝓpter cām q̄ est impeditiua mrimonij nō sponsalis tunc hꝫ vim sponsaliū q otrahūtur tacite ista Hec aūt locū hn̄t multū de foro otencioso ꝫ in foro oscīe nunꝙ vident esse spōsalia. sicut nec matrimoniū nisi q̄s in talib⁹ voluerit se obligare precise: a in talib⁹ credēduz est eis Vn̄ sp sponsalia sūt nulla ꝓpter defectū osensus. vt in furiosis infantib⁹ mēte captis manifestū est Sūt g̃. x. q̄ impediūt ne sponsalia cōtrahant notata p versus hos. s. Crimē dissensus. fuga. tpus. ordo. secūda. Morb⁹ affinis. vox publica cunqꝫ reclamat Crimen. s. fornicacōnis si ē publicū p se dimittere pōt. si occultum tunc p iudicē. etiaz vir vxorem fornicariam dimittere potest Dissensus alterius. s. vel amboꝝ. sed in illo casu cū licencia iudicis fieri

debet ꝓpter reuerenciã matrimonij. ¶ Fuga
qñ alter fugit nec infra biennium ꝯparet. qđ
tpus tñ iudex abbreuiare pt Tempꝰ certum
qñ lapsũ fuerit. Ordo sacer. s. subdiaconatus
et supra supueniẽs quocunqȝ. siue inscia siue
inuita sponsa. Nõ dȝ tñ sponsus inscia vł inui
ta sponsa. ad quoscunqȝ sacros ordines ꝓmo
ueri. ymmo nõ dȝ ad ordines futuros licenci
ari ab vxore siue sponsa. Et si petat inhibẽduȝ
est ei sub pena excoĩcacõnis ne inuita ⁊ inscia
sponsa ascẽdat: ⁊ precipiendũ matrimoniuȝ
ꝯtrahat. Ordo ec religionis approbate in ꝓfes
sione eiꝰ ⁊ nõ in introitu ordinis vel nouiciatu
dissoluit. Secũda v. p matrimoniũ ꝯtractuȝ p
verba de pñti cũ secũda impedit sponsalia pre
cedẽtia: ec iuramento firmata. Morbus puta
leprosa. paliтica. amissio oculoꝝ ł nasi. epilẽ
cia. ⁊ q̃libet enormis deformitas supueniẽs. dis
soluit: que iudici ꝯmittunť determinãda. Affi
nis. qꝛ sponsus cognoscens sponse ꝯsangñeã
impediť cuȝ vtraqȝ ꝯtrahẽ: qꝛ incestꝰ impedit
matrimoniũ ꝯtrahendũ. Vox publica in ma
trimonio dissoluẽdo. qꝛ vox viniꝰ vox nullius
vnde fama impedit. Cunqȝ reclamat alter. s.
de quo videmꝰ summas. Dissoluiunt ec sponsa
lia oĩa q̃ dirimunt prius ꝯtractũ mrĩmonium
supra tacta. Similiť ea q̃ impediũt mrĩmoniũ

ↄtrahendū Sic ec̄ qn̄ spōsalia fiūt oīo occulta sic ī occulto ↄsenserūt. ita sufficit qm̄ occulto sine iudice dissentiāt a se q̄etent. Ita ec̄ qn̄ im pedimētum ē occultū licet sponsalia publica sint. vt si sponsus ē certus de fornicatōne nec possit ꝓbare. nō tenet̄ petere licenciā cū alia ↄ trahendi. q̄ sibi denegaret̄. ſ ꝓpria auct̄e pōt Sic qn̄ alter approbatam religionē ꝓfitet̄ Sic qn̄ alter publice fornicat̄ Sic ec̄ qn̄ alia impe dimēta fiūt notoria. vt si sponsa iam facta le prosa in leprosorio posita est; sine iudice fac tū est Alias aūt cōiter licencia iudicis habe dꝫ. puta epī vel ei⁹ offici. l archidiaconi ā alte ri⁹ ordinarij l alteri⁹ delegati. nō tn̄ prochia lis sacd̄otis auctoritas suffic̄ Si fis affinis est. xi. impedimentū q̄d mrīmoniū ec̄ pri⁹ con tractuꝫ dirimit. Contrahit̄ aūt affinitas du pliciter. vno mō p mrīmoniū ec̄ si carnalis co pula nō seq̄t̄ p mrīmoniuꝫ. dico p̄mū nō. ij. ā iij. q̄ affinitas nō est ī vsu Alio mō p carnalē copulaꝫ quocūqꝫ excitam licite l illicite fm̄ naturam vel ↄtra naturā. dum tn̄ semen viri ī vase debito recipiat̄. Pollutio aūt extraordina ria v qua semen viri nō in debito vase recipit̄ nō causat affinitatem nisi fieret maritali affe ctu. Nam q̄tumcūqꝫ inuadat vel infringat vasa pudoris nisi in vase eius semen emittat

non ꝯtrahitur affinitas. Requiritur enim seminum commixtio. s. seminis a menstrui. Et de talibus affinitatis impedimentis est regula ista ¶ Omnes consanguinei uxoris mee sunt mihi affines. a in eodem gradu in quo sunt consanguinei uxoris Similiter omnes consanguinei mei sunt affines uxoris mee in eodem gradu in quo ipsi sunt mei consanguinei Et quod dictum est de uxore intelligendum est de quacunque alia carnaliter cognita modis supradictis Sed consanguinei mei nullomodo sunt affines consanguineis uxoris mee. nec inter eos matrimonium prohibetur ¶ Si forte coire nequibis est xij. impedimentum quod habet locum in frigiditate naturali. vel maleficio accidentali. vel artacione membri feminei vel impubertate vel castracione. Nam frigiditas impedit si est perpetua. similiter maleficium si est perpetuum. Perpetuum autem iudicatur post triennium probatum legittime Impuberes etiam contrahere non possunt siue vterque sit impuber siue alter. Dicitur autem impuber mas infra. xiiij. annum completum. Puella infra annum. xij. Et ante contrahere non possunt. nisi essent proximi pubertati. vt si non distent nisi per sex menses. vel malicia suppleret etatem a possent carnaliter commisceri. nam impubes contrahere non possunt. siue vterque sit impuber siue alter. Ille tamen qui sciuit in se vel in alio impotenciam aliquam coeundi non potest inuito alio discedere

ꝓpter tale impedimentū. ꝫ imputet sibi q̄ talē
elegit ¶ Quando vir possit ł teneatᷣ dimitte
re vxorem ca. xv

De potestate aūt qn̄ vir posset dimittē
suā vxorez ł teneatᷣ. sūt. iiij pe. pa. ꝯclu
siones. ¶ Prima mr̄imonio eċ ꝯsūmato licet
viro dimittē vxorez ex cā̄ fornicacōis carnalis
ad correctōez ei9 vel vitandū infamiā ꝗ ꝓlis
incertitudinez. eċ si iurauit nō dimittere vel n̄
accusare. non tn̄ licet talez dimittere liuoꝛe vin
dicte vel amore pecunie vt lucretᷣ dotez. ꝫ zelo
iusticie ne delictū maneat impunitū ꝗ vni9 pe
na sit met9 multorū: sicut regina vasti repudi
ata ē. Sz hic distingue di. pe. de pa. Naz si forni
catio sit occulta tunc quo ad thoꝝ dumtaxat
auct̄e ꝓpria p̄t vxorem dimittē. alias sibi p̄iu
dicaret si eā cognosceret sciēter ꝗ sponte Cog
noscens aūt adulteraz coact9 p eccām ł igna
rus. sibi nō preiudicat quin possit eam repelle
re qn̄ p̄t ꝓbare. Si vero fornicatio est notoria
puta si ē deprehēsa in lupanari vel p sn̄iam iu
dicis ꝗ ꝯfessionem in iure. vel p facti euidenci
am que nulla tergiuersacōe potest celari tunc
licet auctoritate ꝓpria vxorem dimittere adul
terā. eċ quo ad cohabitacōem. Si aūt est dep̄
hensa i adulterio non ꝓpter hoc iudicatᷣ noto
riū quo ad hoc Si p̄terea ipse nō posset ꝓbaꝛᷣ

posset tñ ipse ius dicẽ. qꝛ defcũs pbacõis non est ex culpa sua. Sicut debitorẽ fugientẽ licet accipe Similiter si quis furatus ẽ mihi C. flo. licet nõ possit pbari. nõ solũ possũ tenẽti sua retinere: sꝫ etiã occulte recipe Quando em̃ copia iudicis haberi non pt. aut ppter defectũ iudic̃ aut aduersarij q̃ alias sine culpa hmõi. iste potest sibi ius dicere: alias oĩa bella essent in iusta Nam vindicatio est etiã virtus subditi: nõ solum iudicis Quo ad pbacõnem aũt adulte rij sufficit violenta presumptio. q pt detinere etiã sacerdotẽ cũ vxore depreh̃ensũ sine excõica cõe vt vocet testes p quos pbari possit. ¶ Se cunda cõclusio de spũali fornicacõne idem ẽ sic de carnali. vt si incidit ĩ heresim vel ĩ iudaismũ vel gentilitatẽ. qꝛ tunc ẽ cõtra bonũ prolis q cõ tra bonũ sacmenti. q cõstructionem aĩorum. Dif ferunt tñ qꝛ ppter carnalem fornicacõẽ semel cõmissam dimittere potest: sed ppter spũalem non si se velit corrigere nocens ¶ Tercia cõclu sio idem ẽ de fornicacõe innaturali sicut de car nali naturali. puta ĩ pccõ zodomitico vel etiã polluc̃õe extraordinaria pcurata cũ alio ł cũ alia cõmissa. Idem de oĩ pccõ cõtra naturã cõmis so qꝛ mechia ẽ q plus q̃ adulteriũ pprie dictũ Vide infra. c. xviij. ꝟ. vij ¶ Quarta conclusio p̃ fata omnia se extendunt etiã ad fornicacõis

suspitionē violentā vt si fuit solus cū sola nudus cū nuda in eodez lecto iacens loco et hora secretis ꝛ ad hoc ꝯmodis. ¶ Non pt aūt fornicās dimitti in septē casib⁹ Prim⁹ si ipse fornicatus sit Etiā si vir fornicatus ē occulte ꝛ ipsa manifeste sine pctō eaz dimittere non pt nec accusare. Si tn̄ vterqȝ fornicatus ē tunc iste q̄ corrigit̄ hȝ ius dimittendi incorrigibilem vel incorrectuz ꝛ econūso. Si aūt vterqȝ correctus ē tunc pacta nouissima seruanda sūt. ita ꝙ qui prius fornicatus ē ius pdidit et recupat alio posterius fornicante Et sic semp alternando q̄ posteri⁹ fornicat̄ perdit ius quod habebat debitum negādi ꝛ dimittēdi Qui ergo fornicando prius ius petendi pdiderat recupat ipsum alio post fornicāte. Et semp vltimo fornicans succūbit saltē ante sn̄iam ecc̄ie Vbi aūt mulier est ignara ꝛ oppressa excusatur. ꝙ adulterium dolum respicit. Secūdus ꝓpter crimen lenocinij. si vir ipsemet eā ꝓstituit ꝛ ipsa sciuit ꝛ nō ꝓhibuit cū potuit. Secus si indirecte ei occasionē dedisset expellendo eā vel necessaria negādo nisi vir expellendo eaz hoc intēdisset et voluisset. Terci⁹ si ꝓbabiliter credens post longam absentiam virum mortuū alteri nupserit nisi sciēter cognita fuerit assēdo postq̄ primus venit. Quart⁹ si latent̄ fuerit ab extrāneo

cognita sub spē viri sicut excusat lya a iacob
¶ Quint⁹ si vi fuerit oppressa. qđ intelligit de vi absoluta. Nā si metu vel pcepto pntum l' m stantia osāguineorū l' alia osimili cā fornicet cū aliq. ec otrahendo cū isto defacto: non excusaret. Vn̄ nō excusat michola filia ptholomei .v. Mach. ij. a vxor sampsonis Judic. xv. ¶ vi. qn̄ reconciliauit eā scienter a sponte cognoscēdo Nā si ignorāter aut coact⁹ p eccām sec⁹: tn̄ nō reconciliat q̄ non statim repellit. cuz nō possit auctoritate ppria. Et idem si ignoranter. nō tn̄ tenet debitū reddē ex quo cert⁹ ē de iure suo
¶ Septim⁹ est qn̄ ſm legem suaz infidelitati ē repudiata vel adulterata. sicut post repudiuz alij nubendo Quando vero vir necessario teneatur expellere adulteram in penaz. Nō ſm pe. pa. q triplex est correctio in adulterio a alibi Prima ē verborū. a illa ē tam mariti q̄ vxoris .s. fraterna correctio. Vir tn̄ qui ē caput hȝ increpare: vxor vero obsecrare ſm illud Nō des mulieri potestatem anime tue. Mulier si pma tum ac. Secūda ē verberū a hec ē solum virorum Tercia ē eiectio. p hoc ad q̄stionez. Si mulier est corrigibil' a adulteriū ei⁹ est occultū. tunc ſm pe. de tar. dimitti non dȝ ppter scandalum ne crimen occultum prodere videatur: quo ad thorū tamen pōt se separare. Si aūt fornicacō

est manifesta et ipsa nō penitet stultus ē si re
tinet ꝛ crimē lenocinij ɔmittit vñ tenet̄ expel
lere Qꝫ aūt incorrigibil' debeat expelli di. pe. de
pa. vlteri⁹ hoc intellige qñ melius corrigit̄ per
hoc q̄ꝑ p aliud ꝛ ipse ɔsideret de sua ɔtinencia.
Nam si ipsa p retencōꝫ corrigit̄ a tanto ꝛ si nō
a toto cū ipsa p eiectōeꝫ sit cū pluribꝰ ꝛ pluri
es fornicatura magis corrigit eā retinendo q̄ꝑ
reiciendo. Vñ si ꝓpter aliud nō tenet̄ eicere ni
si ad correctōꝫ ideo ꝛc̄. Similiter si ipse diffidit
se posse ɔtinere. ec̄ si ipsa nō magis ɔtineat re
tenta q̄ꝑ expulsa. adhuc ꝓpter se nō ꝓpter eam
pōt eam retinere. Et hoc magis ē ɔsulenduꝫ cū
ꝓpter diuorciū videamꝰ frequēter adulteraꝫ p
stitui. ꝛ illum q̄ prius erat innocens p adulte
riū pollui Sunt preterea. v. casus in quibꝰ vir
innocēs non tenet̄ dimittere adulterā Primꝰ
est qñ occultum ē adulteriuꝫ. ꝛ tunc nō tenet̄
licet possit. qꝛ cessat ratio respectu scandali. eti
am si ē corrigibilis pōt dimittere. licet non te
neatur. Quia nulli facit iniuriaꝫ q̄ vtitur iure
suo: licet ɔsulendum sit vt supra Scd̄o ec̄ si pu
blica ē quādo ē correcta vel spes de correctione
Vnde qñ in spe vel in re oñt se penitere. et tunc
nō tenet̄ dimittere. sed potest sine pcc̄o retine
re. qꝛ licet viro renunciare iuri suo. iij. qñ incor
rigibilem non pt̄ ɔpescere includendo ne exeat

a q̄ nullus intret: a sic cohibendo. Quarto qñ saltem plus cohibet p hoc q retinet q̄ exposita. q̄ eoipso se ꝓstitueret. Quinto qñ sibi vir timet de incōtinentia. q nō tenet plus vir corrigē vxorē q̄ dñs famulū. ſ dñs famulū l ser uum excōicatum nō tenet expellē: ſ licite pōt debituz seruiciū ab eo repetere. Et tñ est min9 debitum famuli dño q̄ ab vxore viro Sic ḡ cū detrimento iuris sui et piculo suo nō tenet expellere. etc nō obstante scandalo pharisеорū ſ scientib9 adulteriū dicat q retinet vt eaz a pccō plus cohibeat: nō vt in crimine eaz foueat. Auctes ergo q̄ dicunt q non licet eam retinere. loquunt qñ non pōt sine scandalo simpliciū: vbi ex ignorācia ꝓcedit Non aūt vbi ex malicia. vel qñ p hoc q retinet deterior efficit. vel qñ non ꝓpter sui piculum hec facit. De muliere vero dicendum q qñ vir fornicat: nō sic eū tenetur dimittere vt dictū est de viro. q non hꝫ sic corrigere facto. Et est verisimile q qñcunqꝫ accedens ad vxorez tanto minus accedit ad fornicariā. Vnde in illo casu quo licet viro adulteram retinere: multomagis econuerso a plus. q cum ipsa non habeat virum corrigere facto sed verbo: ipsa non tenetur euz dimittere. nisi quando vellet eam cognoscere solum innaturaliter. tunc quo ad thorū oio dꝫ

m v

eum dimittere vt potius se permittat occidi q̄ sic
abuti sodomitice Itē ꝓpter fornicacōem spūa
lem. si timet ne cohabitando ipsā ꝯuertat tūc
eē quo ad domum tenetur eum dimittere Ali
as si non timeret de hoc ius suum petere nō ꝓ
hibetur. maxime ꝓpter piculum incontinēcie.
An aūt ꝓpter alia crimina possit ꝯiunx alium
dimittere quo ad cohabitandū sunt tres ꝯclu
siones prefati pe. de pa. ¶ Prima licet nō sit
fornicatio carnalis nec spūalis supueniens
matrimonio. si tñ sciat tale crimen in altero q̄
alter timet corpori suo nec pōt sibi secure aliť
prouideri: tunc dimittere licet Sicut vxor in cu
ius vtero vir p seuiciā tres pueros occiderat
q̄ si nō teneť debitū reddere cū periculo corpo
ris sui multominus teneť cohabitare Vnde qñ
aliqua videt virum suum latrociniis deditum
non posse corrigi ꝓpter quod vxor omni hora
periclitatur. idem dicendū est Et licet dñs non
excipiat nisi causam fornicacōis. Si tamē vnus
machinatur in mortem alterius vel p venenū
vel p gladiū. nō tenetur quis cū piculo corpo
ris sui cohabitare Vt p3 ex̄ de resti. spōsali. c.
lrās q̄ vbi ē tanta seuicia viri. q̄ nō pt secure
p cautionem vxori puideri: non ē sibi redden
da. Et patet ratione. q̄ maior est in matrimo
nio obligatio ad reddendum debitum q̄ ad

cohabitandum. ꝫ non tenet reddere debitū v
bi ꝓbabiliter ex redditōe imminet sibi picu
lum morbi vl' mortis. ergo multo min⁹ cū tali
picuło tenet cohabitare Et gñaliter veruꝫ ē ꝙ
vbi ꝯiunx non p̄t aliter ꝓuideri de securitate
vite nisi ꝯiuge dimittendo. non tenet ei debitū
reddē nec cohabitare cū picuło corpis sui. ¶
Secūda ꝯclusio idē videt qñ ꝯiunx nō vult alit
cohabitare. nisi pmittat eū peccare ⁊ ē incorri
gibilis ⁊ ptrahit ipsū ad crimen. ita ꝙ licet ñ
cogat peccare sicut nec corrigi p̄t: tñ ꝓpter pi
culum sue fragilitatis ne coniugalis societas
ipsū ptrahat ad pccm: teneat illud. Si ocul⁹
tuus dexter scandalisat te: erue eū ⁊ ꝓice abs
te. ꝙ si cū picuło corpis non tenet manere mł
to minus cū picuło aīe Et sicut non tenet ꝓp
ter piculum infidelitatis. Ita nec ꝓpter picu
lum aliorū criminū. licet ad nullū possit cogi
ymmo minimū piculum aīe preponderat ma
ximo picuło corpis ¶ Tercia ꝯclusio ꝓpter a
lia crimina in q̄bus ꝯiunx nō timet ꝓbabilit
aīe sue nec corpori suo: nō dꝫ derelinq̄re ꝯiugē
eē si sit incorrigibił nisi sit fornicatio carnalis
in q̄ ꝓpter vnicū actū p̄t dimitti. aut spūalis
propter quā incorrigibilem potest dimittere
¶ Qñ act⁹ matrimonialis sit meritori⁹ ł mor
tale vel veniale pccm ¶ Ca. xvi.

Nunc vltimo de ↄiugatorū incōtinētia restat tractandū Et q̄ q̄ pfessuꝫ casti tatis scīmoniaꝫ plus de celibatu q̄ de veneris vicio deceret ediscere. tn̄ c̄r. ij. thi. iij. sic de nr̄is tpibus ꝓphetauit apl's. In nouissi mis dieb9 instabūt tpa piculosa ⁊ erūt hoies seipsos amātes cupidi incontinētes. volupta tū amatores magis q̄ dei. habētes quidē speci em pietatis. virtutē aūt ei9 abnegantes. Jd circo nūc cogor verbis vti magni illi9 alberti q̄ bus sup. iiij. di. xxi. dt Huiusmodi inquit tur pes questiones nunq̄ tractari deberent. nisi il la cogerent monstra que hijs tpib9 in ↄfessi one audiunt. Peto itaqꝫ a lectore ne scanda lisetur in sequentib9. si vltra q̄ placet sordicies peccatorū detegetur carnaliū que certe medicari nequeūt nō patefactis talibus vulneribus.
Circa que tn̄ nil noui dicturus sum. sed tantū ea que doctores magni i suis manifeste posuūt voluminibus. Erit igitur de ↄiugatorū incō tinentia triplex ↄsideratio. Prima de coniuga lis actus merito ⁊ demerito. Secūda de redden di debito vel indebito. Tercia de temporibus in quib9 ↄtinētia indicitur. Quo ad p̄muꝫ nōn da sūt. v. viꝫ qn̄ act9 ↄiugalis sit meritori9 qn̄ nec meritori9 nec demeritorius ⁊ nullū pcc̄m qn̄ pcc̄m mortale. ⁊ quando sit veniale pcc̄m.

T De pmo sciendu q i. iiij. casib9 actus 9iuga
lis e meritori9 vite eterne Prim9 cum qs hns
graciā reddit debitu tpe loco circustancijs o
portunis qd e act9 iusticie. Secudus qn petit
debitum cā prolis tn tpe a loco a mo debito:
qd est latrie Tercı9 qn cā preseruandi 9pare
a fornicacoe quod e caritatis. Quart9 scdm plu
res qn cā vitande fornicacois in se. quā pbabi
liter credit aliter non vitandā: ita q voluptas
in nullo mouet eu: sz solu amor vitande forni
cationis. quā p tunc non pot meli9 vitare. vt
puta q necesse hz loqui diu in secreto et loco
suspecto alteri mulieri: a exptus e de ea sepe
se temptari Sed quado semel vsus e actu isto
ad multos dies refrigeratus e. a tunc no tem
ptatur. Ratio dictoru. iiij. est. q ois actus vir
tutis informatus caritate est meritorius. Sed
hmoi est actus 9iugalis in hijs casib9. ergo
T De secudo qn actus 9iugalis sit indifferes
itaq nec sit meritori9 nec demeritorius notat
idez pe. q hoc 9tingit qn 9iunx carens gratia
vno. de. iiij. modis dictis actum illum exercet.
Quia ois actus qui est meritori9 habenti gra
ciam: est indifferens no habenti. no enim est
meritori9 propter carenciā gracie. nec de me
ritori9 pp ter carenciā culpe cui soli debet pena
C Quo ad tciu videt copula carnal in 9iugio

m. iij.

esse pccm mortale in decē casib9 quoꝝ pe. pa.
sex p̄mos declarat. Vn̄ ſm eu̅ a oēs est prim9
ꝓpter inordinacōez intencōis effrenate libidis
qn̄ limites matrimonij excedit Jdē factur9 cuz
quacunq̃ alia dum tam̄ eque pulcra Sed q̄r
h̄itibus nō demeremur ſ3 acib9. hoc est qn̄ a
ctu sic cogitat De hoc dicit ihero. Nihil ē fetidi
us q̄ꝫ vxorem amare quasi adulterā. Et sextus
pictagoric9 ait Omnis ardētior amator ꝓprie
vxoris: adulter ē Scds ē racōne aborsus tpe
ↄceptus vel partus si ꝓbabiliter timeret̄ q̄r ↄ
tra caritatē est q̄ quis velit delcāri cuz p̄micie
vite prolis. Semp em̄ pccm ē petere debitū v
triq̃ȝ inordināter tpe ↄceptus a partus q̄r ec bru
ta ↄtinēt Elephas em̄ ad impregnataz nō ac
cedit. et quidez si ꝓbabiliter de aborsu timeret̄
tpe ↄceptus a partus. q̄r matrix qn̄q̃ȝ ꝓpter de
lectacōez apit̄ a materia nondū pfecte coagu
lata dispgitur a effundit̄. a instante partu. ne
puer opprimat̄ esset pccm q̄si homicidij a mor
tale scienter petere vl̄ reddere: aliter non ē pccm
reddere. veniale petere maxime mulieri. q̄r ſm
medicos impregnate magis appetūt coitū
Tercius ē racōe piculi infectiōis mēstrui tpe
menstruorum. De isto dic̄ hugo q̄ tam vir q̄ꝫ
mulier petens debitum tempore menstruoruz
peccat mortaliter Sed qui reddit exactus non

peccat. potest tn̄ denegare sine pec̄o nisi videat
exigēti imminere piculū fornicac̄ōis. Sed dicit
alb. sup illud ezech. xviij. Ad mulierem men
struatã nō accesseris Putam⁹ inqt q accedē
ad mulierē menstruatam q̄ vxor ē non ē mor
tale pec̄m b̄m se. Concordat pe. de tar. dicēs q
tunc exigere ē in volūtate ɔiugis ꝭ reddē de ne
cessitate iuris Hec opinio securior ē ⁊ commu
nior Addit albert⁹. ꝭ tunc exigē signū est ar
dentissime libidinis si scienter hoc fiat. Et ꝑpter
hoc inter mortalia ꝓhibet̄ amplexta Ideo ihero.
sup isto ꝑsape Qz oēs iusticie nostre q̄si pan
n⁹ menstruate Dicit q tūc viri abstinere dn̄t
ab eis. tunc eni ɔcipiunt̄ membris damnati
ceci. claudi. leprosi. vt q pn̄tes nō erubuerūt
in conclaui ɔmisceri: eorū pec̄m patenter ⁊ ap
te a cunctis redarguat̄ in paruulis. hec alb.
¶ Ex quib⁹ apparet q reducit̄ ille terci⁹ ad p̄
mum quasi q dicit q ē signū ardētissime libi
dinis Tamen pe. de pa. in. iiij. di. xxxij. tenēdo
q non ē mortale sic ɔcludit. Epilogando dicen
dum q non est mortale reddere etc scienter ex
parte mulieris. nec p ɔsequens ex pte viri ex
quo vxor nō vult abstinere. Secūdo non ē pec
catum petere ignoranti infirmitatem Tercio
sciens infirmitatē. sed nesciēs monstrū solere
generari. non factur⁹ illud si sciret nō peccat

Quarto sciēs non gnārit l' ꝓbabiliter credens vt q̄ sterił. l' q̄ ɔsueuit tūc non ɔcipē. q̄ viri noscūt meli⁹ ɔdicōes vxorū ⁊ econuſo p experiētiā Consulendū est ḡ mulieri mēstruate q̄ scit aut ꝓbabiliter credit virū se exosam habituram. et tunc nō tenet̃ reuelare. ſ; reddit sine peccato. ⁊ ille ꝓpter ignorantiā non peccat ā non. ſ; credit q̄ non ꝓpter hoc dimitteret eā cognoscere ⁊ tunc eč d; dicere. ne eu; grauius faceret peccare. ſ; adhuc vter q̄ excusat̃ a mortali. Et hoc vxor poterit ppendere ex alijs vicib⁹ quib⁹ renuenti non acqeuit aut neutrū ſ; credit q̄ adultrābit̃ vel pei⁹ faciet. ⁊ nec tunc d; dicere ſ; reddere Aut nihil horū sed q̄ abstineat credit et tunc sibi dicat Red si audiēs nō acq̄escat: reddens non peccat. ſ; petens sic non tn̄ mortaliter peccat. hec pe. Est tn̄ in predcis casibus tunc petentibus terror incutiend⁹ p ɔfessorem qn̄ expitur. tum ꝓpter irreuerentia; sacramento illatam. tum eč ꝓpter piculū fetus tum eč ꝓpter auctes terribiles q̄s da; scripture ⁊ scōrum ac doctoꝝ Quartus ē qn̄ fit ī loco sacro ⁊ ali⁹ loc⁹ haberi p̄t mortaliter peccat vt di. wil. glo. ray. ⁊ pe. pa. ymmo ſm eunde; tā petens q̄ reddens tunc puta in ecclā l' in cimiterio bn̄dicto hoc em̄ est sacrilegij crimen. q̄ reconciliari debent ſm veriorē opinionem. Si

aūt alius locus nō pt haberi: non ē mortale si exigēs cū planctu q abstinere nō valet: gemit tunc. Sc si ali9 locus haberi non pt: non tenet quis reddere in loco sacro. q vt sanct9 thomas dicit q licet debitū reddendū sit oi hora. salua tn̄ debita honestate q̄ in talibus exigit q non oz q statim in publico debituz reddat.

Quintus ē si mutat naturalem vsum in eū qui ē contra naturam. qd fit dupliciter. Vno modo dicit pe. pa. viz quando vas debituz pretermittit semp est pcc̄m mortale. q proles se qui non pt: vnde totaliter intēcio nature frustrat. Jdeo cuidā pregnāti quā vir ɔtinere nō valens a tergo sodomitice pter pueꝝ cognouit. cū non fuisset forte peius occidē pueruz. consultū fuit q nullo mō pmitteret se sic cognosci vxor. sed prius occidi aut illum adulterari vel iumēto humiliari. Si aliter nollet cōtinere doceret eū ɔmiscere ꝓm situz longitudis oppositū. et sic preꝓuata ē a pcc̄o sodomitico. et ppter necessitatē excusata. Sz querit quid de illo q̄ ideo semen extra vas debitū fundit ne habeat plures filios quos nutrire nō pt. Res. pe. pa. q detestabilem rem cū filio iude facit. de quo geñ. xxxviij. quē deus occidit iō. Quid de eo qui ante ɔpletionē actus se retrahit ne semen emittat. ne habeat plures filios quos

nutrire non pt Res. idē Non. videt mortaliter
peccare. nisi ex hoc forte mulier ad seminādū
ꝓuocet Siliter si ꝓpter hoc obmittit cognosce
re vxorē et ex cōi ɔsensu negat debitū: nō videt
ꝙ etiā peccet venialiter. q̄ licet appetere nō ha
bere plures liberos ꝙ̄ possit nutrire. nec ipse
tenet debitū reddere nec actū inchoatū ɔsūma
re nisi vxore petente: caueat tn̄ necesse est ne
se vel aliū polluat ¶ Sed querit alb. di. xxxiiij
de viris qui hn̄t calliditatem debilem hic enī
calor sufficit mouē membra ad ɔcupiscentiā
sed cito euaporat et debiliter extendit. habeat
ergo iste vxorem virginē Iste cū non habeat
nisi primū impetū: deflorare non pt et tn̄ cog
nosceret corruptā si talem haberet vxorē Quid
isti esset faciendū. nam si alterū corrumpē eā
facit. fit causa adulterij quod non licet. Si ve
ro corrumpat manu: est species sodomitica cū
nō fiat instrumento debito. Res. videt inquit
dicendū salua melioris sn̄ia ꝙ p applicatōē
manus via fieri possit Ad id aūt quod obicit
videt esse dicendū ꝙ differt applicari manū
vt medicantē vel vt polluentem. Manus enī
polluens applicata inducit molliciem vel so
domiam. sed manus medicans non inducit.
Sic etiam dicimus in mulieribus in quibus
descendit matrix in os vulue Precipim9 enī

vt digitis reponant eã. et tñ non dictum⁹ man⁹
illas pollue͂ eas vł corrũpere. ƀ poti⁹ medicari
eis. hec ille. Alio mõ mutat quis nãlem vsum
q̃tum ad situ3. et tunc excusat a pc͂o qñ dispo
sitio corpis vel infirmitas. vt apostema ã ven
triũ grossicies naturalem situm impediũt. Qñ
em̃ in hijs et similib⁹ casib⁹ ideo non audet ac
cedere a parte anteriori vxore͂: non peccat mor
taliter ex alia parte accedens dum tñ vasculo
mulieris alias nõ abutat. nec semen extra sci
enter effundat Ad questione͂ em̃ qua querit
vtrũ vir cognoscẽs vxorem suã mõ non ↄsue
to peccat mortaliter Respondet ide͂ alb. q nihil
eorũ q̃ facit marit⁹ cũ vxore seruato vase e͂ mor
tale pccm: sed p̃t esse signũ ↄcupiscẽtie mortal
qñ. s. nõ sufficit ei mod⁹ quem natura determi
nat Vt aũt hoc melius intelligatur Quis. s. sit
modus naturalis et quis plus vel min⁹ ab illo
naturali modo deuiet ƒm eunde͂ notandũ alb.
q debit⁹ modus que͂ natura docet est vt muli
er iaceat in dorso vir aũt i ventrem incubat ei
et sic ec facilitr ↄcipiũt mulieres nisi p accñs
impediat. Minor aũt deuiacõ ab illo e͂ lateral
concubit⁹. et maior sedẽtis. et adhuc maior stã
tium. et horu3 maxim⁹ qui e͂ retrorsus more iu
mentorũ. Et ideo quidam hunc vltimu3 dixe
runt esse pccm mortale. Quod tamen mihi nõ

placet. hec alb. Satis hijs concordare videtur tho. in scripto in questionibus litteralibus ¶ Alium modum pessimum committendi tangit pe. pa. concludens Si sit tanta innaturalitas quod non possit sequi proles ex natura facti. siue quia abutitur vasculo muliebri Siue quia nubit in feminam secundum situm se supponendo vt demon succubus mortale est. Alias autem si in loco debito scienter vel quocunque se aget aliter innaturaliter. si facit hoc in casu vbi naturaliter non posset: non peccaret. puta propter bonum prolis vel fidei. et necessitas infirmitatis alterius vel impregnacio hoc requirit nec patitur quod aliter faciat excusatur Sed in casu vbi alias esset veniale et necessitas patitur modum naturalem. non videtur mortale. Sed est grauius veniale quando ab ista innaturalitate se non temperat ad tempus quia secus si esset impedimentum perpetuum Si autem propter voluptatem sine necessitate immutat modum naturalem. licet non quo ad vas mortale est: quia non est vxor eius nisi quo ad actus naturales Alias abutitur sacramento coniugij. sicut qui peruerteret vsum et ritum alicuius sacramenti scienter. esset transgressio precepti non solum in essencialibus. sed etiam in accidentalibus ¶ vi. est quando coniunx voluptatem preuenit. et prouocat eam manibus vel confricacione vel calidis vtendo et incentiuis vt possit pluries cum vxore coire ¶ Sed notandum dicit petrus de palude quod istud potest fieri tripliciter. Primo modo sine omni peccato

puta si quis cã prolis generãde l' fornicacõis in vxore vel in se vitande ã debiti reddẽdi cũ ali as sit impotens. se ꝓuocat esu vel potu calefac tiuorũ. aut osculis aut amplexib9. quib9 ec aialia se ꝓuocant. vt vrsi a columbe. a aliq ui bus alijs tactib9 in quibus nõ querat ꝓpter se delectacõem. ß solum ad actũ illũ prepatoria non videt' pccm. q2 licet iuuare naturã corpa lem ad obediendũ recte racõni Scdo mõ vt sit potẽs cognoscere vxorẽ ꝓpter delcãcõez quam tñ nollet cũ alia experiri: a tunc licet grauius peccet preueniẽdo temptacõez. non tñ morta liter. Quia nõ querit in hac ꝓuocacõe delcãri: sed solũ in actu ꝯiugali. Vnde videt' idem spẽ q8 de actus fine Tercio qñ in talib9 prepato rijs ꝓpter se delectat' vt si sic ꝯfricacõibus im pudicis membra attractãdo sequit' pollutio: non ẽ dubiũ q2 omis pollutio extraordinaria pccm mortale ẽ. que vigilando ꝓcurat' Sz in ꝑ mo videtur etiã q2 si tactib9 innaturalib9 se ꝓ uocet qui aliter non pt. dum tñ non facit hoc propter voluptatez. quia necessitas excusat non peccat ec venialiter sicut nec is q̃ causa ꝓ lis vel reddendi debiti cognoscit innaturaliter qñ aliter non potest. dum tñ nõ pretermittat vas debitum Nam si ipsã habeat morbum in illo membro sic q2 non possit ibi cognosci nõ

ꝑpter hoc pt alibi cognosci. Sʒ cognoscere in
naturaliter qñ aliter non pt ꝑpter voluptatē
non ē mortale dum tñ vas nõ obmittat: sed ē
grauiꝰ veniale. Sic etiā hic qꝛ senex vel frigidꝰ
non pt coire. nisi se prouocet tali mõ q̄uis vo
luptatē querat. Quia tñ nõ faceret cū extrane
a. grauiꝰ quidē peccat preueniēdo: ſʒ nõ morta
liter Si eñ oscula ⁊ etiā amplexus ideo solū di
cunt̄ mortalia in solutis qꝛ ipse actꝰ est morta
lis. ergo in ꝯiugatis in quibꝰ actus nõ est mor
talis nec incitatio ad ipsum ē mortalis. Hec
pe. dicunt etiā quidam magni qꝛ vxor tenet̄ se
exhibere viro suo ad oscula ꝯsueta si exigit et
qꝛ nec venialiter peccat. virū etiā nõ petentē am
plexādo ⁊ osculando debito mõ bona intētiōe.
vt. s. eū ab ira vel ab alio pctō reuocet. Huic
videt̄ textꝰ scripture ꝯcordare ꝯsilio salomõis
prouer. v. dicētis. Letare cū muliere adolescētie
tue Cerua carissima ⁊ gratissimꝰ hinnulꝰ vbera
eius inebrient te in oī tpe et in amore illiꝰ de
lectare iugiter Quare seduceris fili mi ab alie
na ⁊ foueris in sinu alteriꝰ q̄ oia tam ſʒ glosā
interlinearem q̄ ſm nicolaū de lyra ad lrām
exponunt̄ ſm latinos doctores ¶ Septimꝰ est
de eo q̄ ante bñdictōem nupcialem post ꝯsensū
tñ de presenti cognoscit vxorem Talis eñ vt
vvil. sup Ray. dicit peccat mortaliter si presata

absq dispensacōe ecclie et sine iusta cā faciat i illis locis vbi ↄsuetum ē bñdcōem nupcialez adhiberi. Item dico si obmittant alie consuete solemnitates. De istis vide supra. c. xiij. §. viij. Octauus ē ꝓpter simplicis obligacōz. Nā iste q̄ ante mrimoniū vouit ꝑpetuā castitatē ↄtrahē do matrimoniū cū ea ꝑsona q̄ debitū vult ha bere frangit votū. nec postea vnq̄ pt exigē de bitū. licet reddē possit pꝰ ↄsūmatū mrimoniū nondū tn̄ ↄsūmato mrimonio. mōsteriū intr̄ re deberet si posset ƀm tho. in q̄dli. Itē si duo ↄiu ges in domo emiserint votū ꝑpetue ↄtinētie et alter eoꝝ velit frangere dic̄ de eis alb. sup. iiij di. xxvij. Ego plane ↄcedo q̄ post votū eē sim plex ꝑpetue ↄtinētie mulier peccat mortaliter recipiēdo maritū nec tenet̄ debitū reddere. Sa tis ↄcordat Ray. et Inno. Itē pe de tar. i questi one quā tāgit di. xxxij. vtrū vouē ↄtinētiā sine licēcia ↄiugis sit pccm mortale. Res. q̄ aut fer tur intentio determinate ad nō reddendū nec exigendū debitū et tunc scienti ius ē pccm mor tale si fiat ex deliberacōe aut in cōi. et tunc non est pccm mortale. q̄ saluari pt in eo q̄d est li citū. s. in exigēdo. Ecce de voto. iiij. casus habes l' iiij. pticulares. vide supra de hoc. c. viij. §. xxiij Item. c. xiij. §. x. Item. c. xiiij. §. iij. Nonus est de copula carnali clandestina post sponsalia

de futuro. de qua di. pe. de tar. q̄ hmōi copula
aut fit effectu fornicario. & tunc ē mōrle pccm
nec facit verū mr̄imoniū ꝫ tantū presūptum.
Aut affectu maritali. & tūc psōne q̄ fūt ignare
iuris & eccāstice ɔsuetudis: & tūc non ē pccm
mortale. Aut nō fūt ignare: & tunc ē pccm mor
tale maxime i locis illis vbi eccie ꝓhibitio cōi
ter seruat̄. Tn̄. s. tho. dicit simpliciter sponsaz
excusari a pccō si credēs sponsū velle ɔsūmare
mr̄imoniū admittit eū. nisi aliq̄ signa expssa
appareāt fraudis. sicut si fūt multū distantis
ɔdicōis ł q̄tum ad nobilitatē ł q̄tum ad for
tunā vel aliud signū appareat. ¶ De. iiij. pn̄ci
pali qn̄ act⁹ ɔiugał sit pccm mortale. Res. pe.
pa. q̄ qn̄cunq̄ voluptas q̄ritur p̄ter p̄dcōs ca
sus. s. i quib⁹ ē mortale: tūc sp ē veniale. In spā
li aūt nōt. vi. casus in q̄bus ē act⁹ ɔiugał veni
alis tantū. Prim⁹ qn̄cūq̄ p̄cedit aliq̄ deordia
tio rōis. ꝫ nō tanta sicut in predcis casib⁹. puta
petē tpe sacro. & si appetit⁹ sit ad delcācōem: g̃
uis ē culpa. Si ad lubricū ł infirmitatē suā e⁹
est sibi ɔsci⁹ ł ɔscia veiale. attn̄ vix ɔtingit q̄
in p̄cipuis dieb⁹ nō est g̃ue pccm sm bo. ven.
¶ Scdōs petere cā delectacōis infra lites sp ē ve
niale. sic comedē ꝓpter voluptatē. Qd em cib⁹
ad salutē hois hoc coit⁹ ad salutē gn̄is hūani
vt aug⁹ dicit. & ē in. iiij. di. xxxiij. in littera. ca

Tercius petere causa fornicacōis vitande in se .s. sic qꝫ cognoscat vxorē causa vitande in se for nicacōis q̄uis possit aliter vitare: sꝫ mag vult isto mō delectabili vitare: q̄ alio mō non dele ctabili vel penali. puta qꝛ a domando carnem vel fugiendo alioꝝ ꝯsortia vel nō loq̄ndo sol cū sola. Et si ḡ posset facilit vitare: sꝫ mag volt cum voluptate q̄ sine ista: tunc peccat venialí ter. qꝛ prefert voluptatē carnis absorbentē ra tionem. a qd seruat vsum rōnis a eqꝫ attingit ad finem. Sicut si hō sitiens p̄t eqꝫ satisfacere vel succurrere necītati natuē bibens vīnū tim phatū minus delectabile nō ledēs caput a eli git stati extinguere sitim cum vino forti qd ē magis delectabile. qd inebriat eū in toto vel in pte: peccat non tn̄ rōe finis sed rōne medij incompetentis. Et q̄uis sic petere debitum cā fornicacōnis vitande in se vt dictū est sit venia le: non tn̄ ꝯtrahere hac intencōe est veniale. Et differt iste tercius modus multū a quarto qui ē meritorius supra tactus. ſ. ij. ¶ Quartus est qn̄ fit cā infirmitatis vitande. q̄uis enim vtrūqꝫ seorsū liceat appetere: non tn̄ vnum ꝓp ter alterꝫ. qꝛ ista cauda nō ē istius vituli. Rō nem dn̄ assignat etiā tho. m. iiij. qꝛ talis q̄rit sanitatē p id qd ad hoc non ē ordinatum sicut qui sacramentum baptismi tantū ad salutē

corpalem quereret. ¶ Quintus est si quando incepit petere vel reddere bona intencione: postea mutet intencionem: ita quod nunc vellet istam libidinem propter se etiam si quidem actu hoc cogitaret ex hora decisionis sciens quando non habet usum racionis. ¶ Sextus quando cunque aliud intendat quam ad quod ordinatur coniugium. vel ad prolem vel ad reddendum debitum. hec de petro. Plures alios casus habes supra. inter obiecciones quando est mortale ubi sepe est veniale. c. iiij. et etiam supra. § iiij. istius c.

¶ De reddendi debito vel indebito. ca. xvij.

Nunc de secundo principali viz de reddendi debito coniugali vel non debito. Pro cuius intellectu secundum s. tho. pe. pa. et communiter omnes theologos tenendum est pro regula quod coniugi debitum petenti et tempore debito: immo etiam tempore sacro reddendum est. siue petant expresse siue interpretatiue. quia non refert quo quis voluntatem suam exprimat verbis aut factis. et maxime infirmiori vasculo in hoc compatiendum est. quia verecundius est mulieri petere. Item quacunque intencione siue causa sobolis procreande siue fornicacionis vitande. siue libidinis saciande siue voluptatis habende. nec hoc est reddere gladium furioso. sed magis ne incidant in dampnabiles corruptelas. sicut in theothonia uxor militis negantis in vigilia pasche debitum. quia continuerat to. xl frem eius impetijt: et negantem iugulauit. et reuersa ad virum dixit. tu fecisti. quia facere coegisti

Alia aūt supposuit se iumento. Vn̄. vij. et B. c. iiij. Concupiscētie venereoꝝ quibusdā insaias faciunt: nisi dissuadēdo cessare faciat ab exac cōe alter ↄiugū. Qd tn̄ non cum multa instan tia faciendū est. Et hec nisi an̄ duos menses a matrimoniū cōsūmatum qn̄ licet intrare mō sterium. De quo habes. ꝫ. c. xiiij. ꝙ. ij. vsq₃. ix. Rō aūt dictoꝝ duplex est. Prima qꝛ sicut seruus est in ptāte dn̄i: sic vnus ↄiugū in ptāte alteri us quo ad reddicōem debiti. qꝛ vir nō h₃ ptā tem corpis sui: sed mulier vt dr̄. i. choꝝ. vij. S₃ seruus tenet̄ ex ncc̄itate precepti dn̄o suo red dere debitum seruitutis: ergo vnus ↄiugu₃ te net̄ ex necessitate precepti alteri reddere debi tum. Secunda rō. Sicut est ↄtra iusticiā alie num accipe inuito dn̄o. ita est cōn̄ iusticiam alienū petēti non reddere: nisi ↄtra hoc legitia exceptio haberetur. Sed primū est pct̄m mor̄ le: ergo a ſm. Sed corpus vnius ↄiugū est res alterius q̄ntum ad actū mr̄imonij. ſm illud pri. choꝝ. vij. Vir non h₃ ptātem corpis sui: sed mulier: nisi habeat legitimā causā negan di. Ex quibus patet q̄ magna peccata coniu ges incurrunt: sibi mutuo in debito inobedie tes. nam rapinā faciunt. a insup alteri occasi onē adulterij tribuūt. Idcirco clamat vbi su pra apl̄s. Nolite fraudari inuicem. sed qꝛ nō

sp oportet obedire: subiungit exceptionem nisi forte ex consensu ad tempus. ut vacetis orationi. Et iterum revertimini in idipsum ne temptet vos sathanas propter incontinentiam vestram. Sunt autem sex casus in quibus a precepto reddendi debiti quis excusatur. Primus de lepra de quo dicit s. tho. quod licet teneatur sanus leprose coniugi reddere debitum: non tamen tenetur ei cohitare. quia non ita cito inficitur ex coitu sicut ex cohitatione. Ratio autem quare tenetur reddere est quia melius est nato si concipitur leprosus esse quam non esse. nec leprosus prohibetur uti iure suo quamvis malum ex hoc alteri proveniat temporale maxime si timeat sibi periculum spirituale. puta incidere in adulterium. quia leprosi propter interiorem calorem dicuntur multum appetere actum illum. Debet autem secundum communem opinionem et alanum prope domum leprose coniugis manere. Non tamen tenetur sanus ut pe. pa. dicit reddere debitum: si ex hoc sibi immineat periculum mortis vel infirmitatis. unde dicit. tenendum est quod nec reddere nec cohitare tenetur: nisi supposito quod ex cohitatione vel redditione debiti non immineat sano periculum infectionis. Quo supposito loquuntur iura ex. de coniu. lepro. c. ij. Utrum autem ex redditione debiti immineat periculum infectionis: querendum est a medicis. et eis credendum. unusquisque enim in arte sua sapiens est. Eccl. xxxviij. Dicit autem

medici q[uod] viro accedenti ad mulierem leprosam im
minet p[ro]babiliter periculum infectionis multo ma
gis q[uam] mulieri si cognoscatur a viro leproso. quic
quid tamen de hoc sit: non videtur dubium q[uod] quando muli
er est infecta ultima specie lepre. s[cilicet]. leonina in qua est
tanta infectio q[uod] partes corporis frustatim decidunt
propter quod non videtur q[uod] mulieri sic infecte tene
atur vir debitum reddere. q[uia] reddendo vix posset eua
dere periculum. Secundus casus est de periculo persone
q[uia] non tenetur quis reddere. nisi salua consistentia sub
iecti. sicut natura. Primo retinet nutritiue et
augmentatiue potentiis gratia subiecti quam mini
stret generatiue gratia speciei. Imminet autem ex
multo coitu periculum. Unde p[hilosoph]us de longitudine
et breuitate vite. c. v. dicit q[uod] sperma amplius emissum
desiccat. et senescunt tales cito. propter quod mulus
longioris vite est equo et asino ex quibus ge
nitus est. Et femelle masculis. si coitiui sint mas
culi. propter quod etiam passeres masculi breuioris vi
te sunt femellis. Si autem infirmus vel vulneratus sit
quis et coitus mortalis sibi esse posset: nec redde
re tenetur. Et ex isto principio dicunt aliqui p[ro]babi
liter q[uod] si vir fur est incorrigibilis propter quod uxor
quotidie periclitatur cum eo ad mortem erga iusti
tiam q[uod] potest fugere et eum relinquere ne moriatur cum eo
sicut et de naufragio communi liceret ei soli euadere
si posset. nec teneretur cum eo sponte mergi. Nec

pe. de pa. Unde et hugo sup. iiij. notat. Si mu
lier pbabiliter timet deprehendi cū viro suo fure
qui ē in nemore. et non audet venire ad eū. vel
si timet pbabiliter q vir cpellat eā ad eundū
secū in furto faciendo: non tenet ire ad eū ut
soluat ei debitū. ut habes. c. xv. q. ix. ¶ Terci
us casus est de impotencia pp̄ter quā quis ex
cusat q impossibiliū sm iura non ē aliq̄ obli
gatio siue sit pp̄ter actū precedentē. quod tn̄ in
mulieri locū non hz vel raro. siue pp̄ter aliaz
causā: ita tn̄ q si pp̄ter culpā suā peccauit red
dendo se impotentem. afflictione indiscreta vel
pnīa imputat sibi si pp̄ter hmōi ali9 incidet i
damnabilem corruptelaz. vn̄ nec viro iniūgē
da ē tam ḡuis pnīa q sit impotēs reddere debi
tum vxori iuuēcule feruēti. puta ieiunia et vigi
lie que desiccāt sperma. nec econuso cōsulendū
est vxori facere tam graues pnīas ut reddat
deformis viro suo vel q sit i maciem vel pnicie
sue prolis vel impedimentum cōceptus. nec et
tenet vir uti calidis ut sit potens. s3 sufficit q
se non faciat impotentē ¶ Quartus casus ē ra
tione fornicacōis. q ut Ray. et wil. dicunt. For
nicans incontinenti cōmisso adulterio ipse cō
mittens amittit ipso iure ius petendi debituz
licet nō statim pdat semp talis ius quo alter
tenetur reddere sibi debitū. qn̄ viz fornicatio ē

occulta sic q probari non pt. Si enim fornicacō esset notoria. tunc nec reddere nec exigē dz debitum ille q innocens est nisi reus pniaz velit agere. et nisi in casib9 certis quos ponūt doctores in quib9 fornicatio vel adulteriū nō diuorciat ɔiuges Hec de Ray. et glo. vide de hoc sup c. xv. p totū. ymmo dicūt magni et multi q si pro certo vxor scit q marit9 ei9 fornicat9 l' adulterat9 ē. etc sibz testes quib9 hoc pbare pt. n tenet ei reddere debitum. etiam si non ē ab eo propter fornicacōnem p sniam sepata. si ipsa vult ɔtinere Jdē dicūt q si mulieri firmiter dictet ɔsciā q marit9 eius cogat eā ad mortale si venerit ad eā in lectū vel alibi: non tenet venire ad eū pro reddendo debito. q̄ diu sibi hoc dictet ɔsciencia non erronea. Notat preterea pe. pa. di. xxxv. q triplex fornicatio inter cōiuges pt exurgē. s. carnalis. spūalis. et innaturalis De carnali quo pp̄ter eā quis possit dimittere aliū dictuz ē. De spūali puta qn̄ quis incidit heresim iudaismū vel ydolatriaz ā paganismum idem dicenduz ē sicut de fornicacōe carnali dictū est. nisi q pp̄ter vnicam fornicacōz carnalem quis potest talez dimittere Sz pp̄ter spiritualez non sic: si se velit corrigere. De nāli idē dicendū est q8 de carnali. que innaturalis extendit ad viciuz zodomiticū et ad pollutionem

ex ordinaria cū alio l' cū alia ɔmissam Et idē di
cūt quidā ⁊ pe. pa. approbat de oī pcō ɔtrana
turā pbat p. xxxi. q. iij. meretrices vbi dicit q
noīe mechie oīs illicit⁹ ɔcubit⁹ atqꝫ istoꝝ mē
brorū nō legittim⁹ vsus intelligi dꝫ Vñ qꝫ me
chia simplex cā est diuorcij sufficiens. cū sit e
qualiter. ymmo grauior mechia in oī pcō cō
tra naturam. q̄ in adulterio ꝓprie dicto. Jdeo
si alter agat in membro cū altero innaturali l'
posteriori vel polluit se ꝓprijs manib⁹. Jdem ē
effectus sic de simplici mechia Et fundant' ista
in verbo xpi qui ob causā fornicacōis vxorez di
mittere posse determinauit. ¶ Quint⁹ casus ē
racōe voti vt si de licentia alteri⁹ ɔiugis facit vo
tum de castitate amodo seruanda. Simplex in
q̄ vel solemne votū qꝫ extunc perdit ius peten
di nec reddere tenet'. vt supra. c. xiiij. §. viij. pa
tuit ¶ Sextus ē racōe loci put s̄. c. xvi. §. vij.

¶ De temporibus in quib⁹ continencia indicit' ɔiugib⁹ ¶ Ca. xviij.

De tercio principali viꝫ de tpib⁹ in qui
bus ɔtinencia ɔiugib⁹ etiā inducitur
Nōndū qꝫ ad hoc sūt. v. tpa. Primuꝫ
tpe sacro nō licet petere debitū. puta tpib⁹ ꝓ
fessionum. ieiuniorum. ⁊ festorum Vñ exod.
xix. Non appropinquetis vxoribus vestris di
cit tñ pe. pa. qꝫ non ē pcēm mortale sed veniale

nisi omitteretur contemptus nimius. ita etiā quod
propter tps si deus pcepisset nō abstinerent. quod si
cut furari tpe sacro nō mutat spēm: ita nec de
bitum in coniugio petere tpe sacro. Sepe tñ ē an
nexa irreuerentia siue irreligio. intpancie con
iugatorum voluptati vacantium. ex quo a graue
veniale a mortale sepe omittitur. Vnde pri. dyal.
greg. narrat de coniuge q vicia carnis illecebris
nō abstinens in nocte: in crastino ad eccliam
dedicandā cū reliquiis beati sebastiani marti
ris veniens cū aliis: a dyabolo arrepta fuit.
Hoc tñ non cogit quod illud fuerit mortale. quod etiā
propter pctm veniale traditur quis sathane. Vn
de etiā propheta a leone occisus ē. Non enī in ai
ma ptātem accipit nisi p mortale: sed in corpus sic.
Reddere vero cū displicentia tpe quantumcūque
sacro nullū pctm est quod debitum ē a necessarium
ex quo vbis ab exactōe compesci nō pōt. Secdm a
terciū est tps qd est post conceptum proprie a ppe
ptum. de quibus dictū est supra. c. xvi. §. iiii. quod
vt pe. pa. dicit sp est pctm petere debitum vtri
que indistincte tpe conceptus a ptus. quod etiā bruta
continent. Elephas aūt ad impgnatā nō acce
dit. Nā si qs ad impgnatā accedat a pter spē
opprimat puerum aiatum fit irregularis. quod.s. da
bat operā rei illicite vñ sibi iputatur ad penā quae
qd ex eo sequitur Tertium ē tpe purgacōis coniugis

post ptum infra·xl·dies·vel q in veteri testa
mento vsq ad·xl·vel·lxxx·mulier a viri thoro
sicut et a templo abstinebat cerimoniale fuit
ideo hodie nō ligat. Unde sicut mulier in no
ua lege statim post ptum sine mortali posset ec
clesiam intrare: nec debet phiberi. Si aūt ex ve
neratiōe voluerit abstinere: deuotio eius non
est improbanda. Ita si statim post ptum alte
uter petit debitū: non est mortale sed veniale. Et
indecens est q non abstineat a cōsortio viri
quādiu abstinet ab ingressu templi. Primū p
bat ex·de purific·post ptum·c·v. Ergo post p
tum in puerperio non est pctm mortale q time
tur de egritudie vxoris. Ad puerperam igitur
accedere erat phibitum lege mosayca. hodie
tn non phibetur templū ingredi· q et emorro
issa tetigit fimbriā vestimenti xpi· vt3 vbi su
pra de purifi·post ptum·et in decretis·d·v·ad
eius ocubitum. nihilominus tn ibidē phibe
tur vir ad eā accedere. nō aūt de necitate: n ad
huc esset infirma· et ppter hoc esset periculum
mortis vel aggrauatiōis infirmitatis· hec pe·pa·
Quātum ē tpe menstruo4· de hoc etiā sup di
ctū ē. vn di·idē pe. Si innālis et accidentalis sit
fluxus a quo mulier dr emorroissa: nō interdr
petitio vel redditio· q qn est infirmitas perpe
tua vel nimis diuturna: piculosū eēt ōiugatis

aliquibus phibere. Tunc etiã mulier cõcipe
non põt s̃m quosdã vnde non timet̃ proli. Jdo
tunc ẽ venialẽ petere: cũ nõ spetur ples nisi pp
ter fornicacõem vitandã in se vel in alio. vt ta
ctũ est s̃. c. xvi. §. v Si aũt sit naturalis in men
se a quo ạ menstruata dr: adhuc non videtur
mortale scienter petere vel reddere. Vñ mulier si
sine scandalo viri se põt excusare: dz subterfuge
re. Aliter non peccat cũ dolore reddendo s̃m bo
nam venturã ạ pe. de tar. s̃; dicũt ꝙ exigẽ scien
ter est mortale: moti autoritatibus aug̃. supra
allegatis c. xvi. §. v. Et d isto leui. xviij. ad mu
lierem q̃ menstruũ patit̃ non accedes. Sed dr
pe. pa. ꝙ illa opinio non videt̃ vera. q2 nõ est
maior timor de infectõne plis tpe menstruoꝝ
q̃ȝ tpe lepre. tunc aũt petere nõ ẽ mortale: ergo
nec nũc. vñ alb. ạ pe. pa. soluũt argumeñ bo.
ven. ạ pe. tar. Sextum est de tpe qñ licet hr̃e
vel non hr̃e nuptias: nõ dico debito reddendo
vel exigẽdo. q2 de isto supra dictũ ẽ c. xiij. §. vij
Tribus eñ tpibus celebritas nuptiaꝝ inter
dcã est. Primo benedcõ nuptial̃. scdo festũ cõ
iugij nuptialis ꝑpt̃ lasciuias q̃ tunc fiunt. Et
pari rõe di. pe. pa. vt supra tactũ ẽ. Videt̃ tra
ductio solẽnis q̃ aliqñ p9 nuptias fit de domo
pntum ad domũ viri interdcã. in q̃ etiã multe
insolẽtie fiũt istis tpib9 discordãtes. Sũt aũt

illa tria tpa inclusiue a dñica prima aduent9 vsq3 ad octauas epĥie inclusiue. et inclusiue a septuagesima vsq3 ad octauas pasche. et do minica ante ascensionē exclusiue vsq3 ad octa uas penthecostes exclusiue. Tñ qꝛ ꝯsuetudo ē optima legū interpres. ideo seqnda ē terre cō suetudo de pn̄cipio et fine exclusiue vel inclusi ue dictoꝝ festoꝝ. Nec festū oim scōrum: nec assumpcōis beate virginis. nec qdcūq3 aliud tps ieiunioꝝ. ꝓcessionū. festoꝝ: nec ann9 p9 mortē interdicit: nisi tria tpa supradcā. Vnde sicut alijs tpibus petere debitum nō ess3 mōrle nec forte venīale: sic nec contrhere cū3 non sit expresse ꝓhibitum. Sed hijs tribus tpibus esset mōrle nuptias celebrare ꝓpter exp̄ssam ꝓhibitionem licet non eēt mōrle debitum pe tere a ꝯiuge rite prius benedcā: vt supra late dictū ē. Et sic de lepra morali dixisse sufficiat.

¶ Explicit tractatus de morali lepra fratris Johannis nider sacre theologie ꝓfessoris or dinis predicatorum. Impressus autem p me Conradum Homborch. et admissus ac appro bat9 ab alma vniuersitate Colonieñ. ad lau dem et honorem dei qui est benedictus in secu la. Amen.

9 -
Lir